UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Tomáš Zach

Societa

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: Doc. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.

Tematický okruh: Občanské právo

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 3. 3. 2018

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 231 923 znaků včetně mezer.

Mgr. Tomáš Zach

rigorozant

V Praze dne 3. 3. 2018

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval především Doc. JUDr. PhDr. Davidu Elischerovi, Ph.D. za jeho podnětné připomínky v průběhu zpracování této práce.

Obsah:

Úvod ... 6
1. Historická geneze society ... 8
1.1. Římskoprávní kořeny society ... 8
1.2. Středověká adaptace society v severoitalských městech – compagnia ... 10
1.3. Societa v obecném zákoníku občanském ... 11
1.4. Smlouva o sdružení v komunistickém právu ... 13
1.5. Právní úprava society po roce 1989 ... 15
2. Postavení society v systému soukromého práva a její odlišení od příbuzných právních institutů ... 19
2.1. Teoretické vymezení society ... 19
2.2. Specifické postavení society v rámci smluvního práva ... 21
2.3. Srovnání society se spolkem a obchodními společnostmi ... 22
2.4. Výhody a nevýhody society oproti spolku a obchodním společnostem ... 24
3. Societa v platné právní úpravě ... 27
3.1. Obecný úvod ... 27
3.2. Společenská smlouva ... 28
3.2.1. Obecná charakteristika společenské smlouvy ... 28
3.2.2. Forma společenské smlouvy ... 29
3.2.3. Podstatné náležitosti společenské smlouvy ... 29
3.2.4. Označení společnosti ... 31
3.3. Vznik členství na společnosti ... 31
3.4. Příspěvky společníků do společnosti ... 33
3.4.1. Obecně k příspěvkům do společnosti ... 33
3.4.2. Kmenové jmění společnosti ... 35
3.4.3. Domněnky rozsahu vloženého jmění ... 36
3.4.4. Právní poměr společníků k vloženému majetku ... 38
3.4.5. Právní poměr společníků k vloženým dluhům ... 42
3.5. Obecně k právnímu postavení společníků ve společnosti ... 43
3.6. Povinnosti společníků vznikající za trvání společnosti ... 45
3.6.1. Povinnost spolupůsobit k dosažení společného účelu ... 45
3.6.2. Zákaz škodit společnému účelu společnosti ... 46
3.6.3. Příplatková povinnost ... 49
3.6.4. Povinnosti spojené s osobní povahou společnosti ... 50
3.7. Práva společníků vznikající za trvání společnosti ... 53
3.7.1. Právo podílet se na nabytém majetku a výsledcích hospodaření společnosti ... 53

3.7.2. Poměr, v jakém se společníci podílejí na nabytém majetku a výsledcích hospodaření společnosti ... 54
3.7.3. Právo společníků podílet se na rozhodování o společných záležitostech společnosti ... 55
3.8. Správa společných záležitostí společníků ... 56
3.8.1. Obecně ke správě společných záležitostí ... 56
3.8.2. Správa společných záležitostí všemi společníky ... 57
3.8.3. Správa společných záležitostí jedním či více správci ... 58
3.8.4. Právní postavení správce ... 60
3.8.5. Nakládání se společným majetkem společníky vyloučenými ze správy ... 61
3.8.6. Kontrola správy společnosti ze strany společníků ... 62
3.9. Právní poměr společníků k třetím osobám ... 63
3.9.7. Obecně k právním vztahům společníků s třetími osobami ... 63
3.9.8. Podmínky vzniku společných závazků ... 63
3.9.9. Právní povaha společných závazků ... 64
3.9.10. Jednání ve společné záležitosti vlastním jménem společníka ... 65
3.9.11. Právní následky předstíraného společnictví vůči třetím osobám ... 65
3.10. Zánik členství na společnosti ... 66
3.10.1. Vystoupení ze společnosti ... 67
3.10.2. Vyloučení ze společnosti ... 69
3.10.3. Zánik právní osobnosti společníka ... 72
3.10.4. Vypořádání při zániku členství společníka ... 75
3.11. Zánik společnosti ... 77
3.11.1. Důvody zániku společnosti ... 77
3.11.2. Právní následky zániku společnosti ... 78
Závěr ... 81
Seznam zkratek ... 83
Seznam použitých zdrojů ... 84
Abstrakt ... 88
Summary ... 89

Úvod

Vzájemná spolupráce mezi lidmi je bezpochyby jedním ze základních pilířů naší civilizace. Ačkoliv i v přírodě spolu jednotlivé zvířecí druhy na *určité bázi* spolupracují, dobrovolná spolupráce mezi lidmi má zcela jinou intenzitu i kvalitu[1]. Je to především existence společného jazyka, díky kterému můžeme artikulovat naše dlouhodobé zájmy a stanoviska, co činí lidskou spolupráci výjimečnou a dovoluje nám navazovat stále užší, komplexnější a trvalejší kooperační vztahy. Pokročilou formou spolupráce mezi lidmi je i jejich dobrovolné sdružení (spolčení) se za účelem uskutečnění nějakého společného cíle. Sdružení zpravidla implikuje dlouhodobější spolupráci, kterou zároveň institucionalizuje větším množstvím pravidel interakce mezi jeho členy.

Předmětem této rigorózní práce je societa jako jeden z nejstarších nástrojů dobrovolného sdružování osob, které právo zná[2]. Jak napovídá již latinský název, jde o institut římskoprávní provenience[3], v rámci této práce však nebude zkoumán z právněhistorických (resp. romanistických) pozic, ale jako obecný civilistický nástroj dobrovolného sdružování osob. Cílem této práce je představit čtenářům societu v širším kontextu, tj. nejen aktuální pozitivněprávní úpravu společnosti v § 2716 až § 2746 občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.[4], ale i historickou genezi tohoto právního institutu a jeho teoretická východiska odlišující societu od jiných soukromoprávního nástrojů sdružování osob.

Tomu je podřízena i struktura této práce, která je (vyjma úvodu a závěru) rozdělena do třech kapitol. Úvodní kapitola se věnuje historické evoluci society od jejích římskoprávních kořenů po moderní právo. Pozornost je věnována i nepříliš známým středověkým modifikacím society či temným stránkám vývoje tohoto právního institutu v období komunistického Československa.

Po historickém úvodu následuje obecněji koncipovaná kapitola, která se snaží o teoretické ukotvení society v systému českého soukromého práva a její odlišení od jiných právních institutů, především pak od soukromoprávních korporací. Byť předkládaná práce

[1] MELIS, A. P. a D. SEMMANN. How is human cooperation different? *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*. 2010, **365**(1553), s. 2663–2674. ISSN 0962-8436, 1471-2970.
[2] Existuje pochopitelně celá řada forem sdružování, kterým právní řád nepřiznává žádnou relevanci a které jsou přesto (či možná právě proto) v každodenním životě velmi běžné. Může jít např. o pravidelné hraní fotbalu skupinou přátel. Takové neformální „sdružení" může trvat i řadu let, během svého trvání se v něm pravděpodobně vytvoří celá řada sociálních norem, právo mu však přesto bez dalšího relevanci nepřiznává. To však nevylučuje, aby v určité situaci nabylo i takové sdružení právní relevanci a bylo posouzeno jako societa (např. objedná-li jeden z členů na základě dohody všech fotbalové dresy, na kterých se však následně ostatní hráči odmítnou podílet).
[3] Srov. v podrobnostech kapitolu 1.1 této práce.
[4] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**OZ**").

nemá komparativní ambice, je-li to pro výklad přínosné, je tato teoretizující část obohacena i analýzou vybraných otázek právní úpravy society v zahraničních právních řádech.

Třetí kapitola se věnuje pozitivněprávní úpravě society v současném právu, tj. společnosti dle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. Po vymezení podstatných náležitostí tohoto smluvního typu se výklad věnuje především vzniku a zániku členství na společnosti, příspěvkům společníků na společný účel, pravidlům správy vnitřních záležitostí společnosti a jednání kolektivu smluvních stran jménem společnosti. Zvláštní pozornost je věnována otázce kogentnosti a dispozitivnosti některých ustanovení občanského zákoníku o společnosti.

Závěr práce se pak pokouší o syntézu, resp. o zhodnocení současné právní úpravy society ve světle jejích historických kořenů a postavení v systému soukromého práva.

1. Historická geneze society

1.1. Římskoprávní kořeny society

Historickým předobrazem dnešní civilní společnosti je bezpochyby římskoprávní *societa,* tj. společenská smlouva. Societa patřila k tzv. konsenzuálním kontraktům[5] římského práva, neboť k jejímu platnému uzavření postačoval shodný projev vůle smluvních stran (společníků – *socii*) sdružit za účelem dosažení určitého cíle. Šlo o jeden z nejpoužívanějších smluvních typů v římském právu, který se vyvinul patrně ze společenství bratří hospodařících společně po smrti otce na rodném statku (*consortium fratrum*)[6]. Protože zděděné hospodářství bylo často reálně nedělitelné, byli pozůstalí bratři (*consortes*) nuceni starat se o něj společně[7]. Oproti historicky staršímu konsorciu vznikala societa zásadně[8] na základě konsenzu smluvních stran. Širokého využití se v praxi těšily především společenské smlouvy uzavírané za účelem dosažení zisku (*societas quaestus*), avšak nešlo o pojmový znak tohoto smluvního typu. Společnosti byly ve starém Římě zakládány kupříkladu i pro výuku jazykovědy či výstavbu náhrobku[9]. Účel society však nesměl být nezákonný, nemravný či jinak nepoctivý[10].

Stejně jako dnes zakládala societa v římském právu toliko obligačně-právní vztah mezi společníky. Protože uzavřením společenské smlouvy nedocházelo ke vzniku samostatného subjektu práva (právnické osoby), vklady společníků nezakládaly oddělený majetek, ale stávaly se objektem spoluvlastnictví společníků[11]. Výjimku z tohoto pravidla tvořily tzv. úřední či též publikánské společnosti (*societas publicanorum*), které měly právní osobnost a jejichž struktura do značné míry připomíná dnešní komanditní společnosti[12].

---

[5] DAUBE, David. Societas as Consensual Contract. *The Cambridge Law Journal*. 1938, **6**(3), s. 381–403. ISSN 0008-1973, 1469-2139.

[6] ZIMMERMANN, Reinhard. *The Law of Obligations*. Oxford: Clarendon Press, 1996, s. 452. ISBN 0-19-876426-X.

[7] V této souvislosti není bez zajímavosti, že výraz *consortium* vznikl spojením latinských slov „*cum*“ a „*sors*“, znamenajících v překladu „spojeni osudem“.

[8] Pozoruhodné však je, že *záměrný* vznik society nebyl vždy pravidlem, neboť praetor leckdy jako společnost kvalifikoval i výsledek fakticky vzniklého stavu bez společné vůle účastníku takto vzniklé společnosti, pokud bylo praktické vztáhnout na takovou situaci právní režim společenské smlouvy. Příklady takových „faktických společností“ v antickém Římě uvádí BUBELOVÁ, Kamila. Společenská smlouva po smrti společníka podle římského práva. *Acta Iuridica Olomucensis*. 2009, **IV**(6), s. 272. ISSN 1801-0288.

[9] D 17.2. 71.

[10] MOUSOURAKIS, George. *Fundamentals of Roman private law*. Heidelberg ; New York: Springer, 2012, s. 235. ISBN 9783642293108 3642293107.

[11] KINCL, Jaromír, Valentin URFUS a Michal SKŘEJPEK. *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 256. ISBN 80-7179-031-1.

[12] Publikánské společnosti byly zakládány za účelem realizace významných veřejných zakázek (např. výstavby akvaduktu) a měly dva druhy společníků. Řízení společnosti obstarávala zpravidla úzká skupina movitých Římanů, kteří za úspěch společnosti ručili vlastním majetkem, kromě nich se však na společném cíli podílely drobnými vklady i stovky omezeně ručících společníků rekrutujících se z běžných občanů starého Říma. Vyspělost tehdejšího hospodářského života dobře dokládá, že koncem 1. století před naším letopočtem byly „podíly“ na těchto společnostech dokonce veřejně obchodovány pomocí mechanismů připomínajících dnešní

Klasická (soukromá) societa však vždy měla čistě smluvní povahu, zavazovala pouze společníky jako své smluvní strany a do právní sféry třetích osob nezasahovala.

Z absence právní osobnosti vyplývala již od dob římských relativní zranitelnost society. Protože vklady vnesené do společné věci nezískávaly status odděleného majetku, societa neměla (obrazně řečeno) žádný „štít“[13] proti pohledávkám osobních věřitelů společníků na tento majetek. To je také jeden z důvodů, proč majetková exekuce na jednoho ze společníků působila *ex lege* zánik society (viz níže). Oproti osobním věřitelům jednoho ze společníků však byly důsledně chráněny ostatní smluvní strany společenské smlouvy. Platilo totiž, že společník society nikdy neodpovídal za závazek vzniklý mezi jiným společníkem a třetí osobou stojící mimo společnost[14]. Ulpianus tento princip slavně vyjádřil jako „*společník (smluvní partner) mého společníka není mým společníkem*“.[15]

Vzhledem k tomu, že klasické římské právo neznalo koncepci přímého zastoupení, museli společníci za společnost jednat společně. Jednal-li za společnost společník sám, musel navazujícím právním jednáním přenést výsledky takového jednání na ostatní společníky, a to podle jejich podílů, nezastupoval-li ostatní společníky na základě plné moci[16].

Co se obsahu vzájemných práv a povinností týče, společníci měli především povinnost přispět na společnou věc určitým vkladem (vkladová povinnost). Vklad mohl mít povahu jak peněžitou, tak nepeněžitou (mohlo jít např. o práci společníka, jeho odborné znalosti, ale i popularitu)[17]. Vklady do society se stávaly spoluvlastnictvím jejích společníků, to však nevznikalo již uzavřením společenské smlouvy, ale až okamžikem převodu předmětu vkladu (tj. v závislosti na typu vnášených věcí tradicí, injurecesí či mancipací předmětu vkladu). Výjimkou byla tzv. *societa omnium bonorum*, do které společníci přinášeli veškeré své jmění a u které se spoluvlastnictví k vkladům zakládalo již uzavřením společenské smlouvy[18]. Velikost podílů jednotlivých společníků byla určena smluvně, pouze nebylo-li ujednáno jinak, uplatnila se právní domněnka, že podíly jsou stejně velké. Poměrně značné smluvní volnosti

---

burzy cenných papírů. Jakkoliv byl vznik takto sofistikovaných a vnitřně strukturovaných společností na svou dobu pozoruhodný, z hlediska předmětu této práce jde vlastně o „slepou“ vývojovou linii směřující již ke vzniku kapitálových obchodních společností.

[13] K tématu srov. obsáhlý výklad v HANSMANN, Henry, Reinier KRAAKMAN a Richard SQUIRE. Law and the Rise of the Firm. *Harvard Law Review*. 2006, s. 1333–1403. ISSN 1045-6333.

[14] RANDAZZO, Salvo. The Nature of Partnership in Roman Law. *Australian Journal of Legal History*. 2005, **9**(1), s. 119–129. ISSN 1323-1391.

[15] D. 17.2.20. „*nam sociii mei socius meus socius non est*“ (Překlad Tomáš Zach).

[16] BUBELOVÁ, Kamila. Společenská smlouva po smrti společníka podle římského práva. *Acta Iuridica Olomucensis*. 2009, **IV**(6), s. 273. ISSN 1801-0288.

[17] KINCL, Jaromír, Valentin URFUS a Michal SKŘEJPEK. *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 256. ISBN 80-7179-031-1.

[18] ANKUM, Hans. Societas Omnium Bonorum and Dos in Classical Roman Law. *Israel Law Review*. 1995, **29**(1-2), s. 108. ISSN 0021-2237, 2047-9336.

se Římané těšili i ohledně možností rozložení podílu na zisku a ztrátě mezi společníky, kde časem vykrystalizovalo pouze jediné omezení autonomie vůle společníků, a to zákaz tzv. lvích klauzulí (*societas leonina*), podle kterých neměl společník nárok na žádný zisk a nesl pouze ztrátu společnosti.

Závazek založený mezi společníky uzavřením společenské smlouvy pokládali Římané za obdobný bratrské důvěře (*ius quammodo fraternitatis*)[19]. Společníci byli povinni zachovávat si věrnost, jednat spolu poctivě a projevovat v záležitostech společnosti stejnou péči jako ve věcech vlastních[20]. Z toho vyplývalo, že jakmile rozpory mezi společníky dosáhly takové úrovně, že jeden z nich uplatnil vůči druhému tzv. společnickou žalobu (*actio pro socio*), závazek ze společenské smlouvy automaticky zanikal. Stejné právní následky spojovalo římské právo i se smrtí kteréhokoliv ze společníků, a to i pokud by společenská smlouva obsahovala ujednání o opaku. To dobře ukazuje, za jak osobní závazek (*intuitu personae*) byla societa ve starověkém Římě považována. K dalším důvodům zániku závazku ze společenské smlouvy patřilo (i) uplynutí sjednané doby, (ii) splnění účelu society, (iii) uvalení konkursu na majetek některého ze společníků, (iv) dohoda společníků či (v) jednostranná výpověď některého z nich. Byla-li ovšem výpověď dána v nevhodné době, způsobovala pouze zánik podílu na zisku, nikoliv však na ztrátě[21].

1.2. Středověká adaptace society v severoitalských městech – compagnia

Všeobecný chaos a ekonomický úpadek vzniklý po pádu západořímské říše rozvoji society a jiných forem sdružování bezprostředně příliš nepřál. Zlom přichází až v souvislosti s prudkým rozvojem námořního obchodu v italských městských státech ve 12. a 13. století. Protože námořní plavba byla tehdy stále značně riziková[22], obchodníci měli s ohledem na své omezené zdroje logickou potřebu toto riziko určitým způsobem diverzifikovat. Za této situace se přímo nabízelo, aby se obchodníci sdružili a případnou ztrátu z obchodu rozložili mezi sebou. Právním nástrojem se jim k tomu stala tzv. *compagnia*, která z římské society přímo vycházela. Středověk si však klasickou římskou societu pro své potřeby v některých ohledech modifikoval – umožnil vzájemné zastoupení společníků a zavedl solidární odpovědnost

[19] D 17.2. 63.
[20] To vyplývalo z osobní povahy society – pokud někdo vstupoval do společenského poměru s osobou nedbalou svých poměrů, musel nést s tím spojené právní následky. V podrobnostech srov. ZIMMERMANN, Reinhard. *The Law of Obligations*. Oxford: Clarendon Press, 1996, s. 463. ISBN 0-19-876426-X.
[21] BUBELOVÁ, Kamila. Společenská smlouva po smrti společníka podle římského práva. *Acta Iuridica Olomucensis*. 2009, **IV**(6), s. 273. ISSN 1801-0288.
[22] GOFF, Jacques Le. *Marchands et banquiers du Moyen Age*. Paris: Quadrige/PUF, 2011, s. 19. ISBN 978-2-13-058585-5.

společníků za dluhy z jejich společného podniku[23]. S ohledem na potřeby tehdejších obchodníků byly společnosti též častěji zakládány na dobu určitou či pro realizaci jednoho konkrétního obchodu[24]. Společníci na sebe rovněž často dobrovolně přebírali závazek nekonkurovat společnosti (tj. zákaz konkurence[25]).

1.3. Societa v obecném zákoníku občanském

Dalším historicky významným mezníkem ve vývoji society jsou nepochybně velké kodifikace soukromého práva 19. století. Obecný zákoník občanský (*Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch*)[26], platný na území českých zemí až do konce roku 1950, ovlivnil české právní myšlení asi nejvíce, a proto se na něj v tomto historickém exkurzu zaměříme. Obecný zákoník občanský upravoval societu v ustanoveních § 1175 až § 1216 OZO jako tzv. smlouvu o společenství statků. Definice tohoto smluvního typu byla obsažena v ustanovení § 1175 OZO, podle kterého „*smlouvou, kterou dvě nebo několik osob svoluje, aby jen jejich přičinění nebo také jejich věci byly spojeny ke společnému užitku, ustanovuje se společnost na společný výdělek*“. Z výše uvedeného je patrné, že definičním znakem society byla dle obecného zákoníku občanského její výdělečná povaha[27] (šlo tedy výlučně o tzv. *societas questus*), tj. k jinému než hospodářskému účelu společnost nemohla být založena. Původně byla věcná působnost této právní úpravy velmi široká, s přijímáním zvláštních právních předpisů (a to zejména spolkového zákona z roku 1852, všeobecného obchodního zákoníku z roku 1863 a zákona o společnosti s ručením omezeným z roku 1906) se však

[23] Zavedení možnosti zastoupení společníků (ke kterému se klasické římské právo stavělo velmi negativně) i solidární odpovědnosti za dluhy vůči třetím osobám jsou nepochybně nejdůležitějšími „inovacemi“ society v období středověku, ze kterých právní úprava tohoto smluvního typu vychází dodnes. Striktně vzato však tato pravidla vznikla fakticky „špatným“ čtením původních pramenů v období tzv. recepce římského práva v 11. a 12. století. V podrobnostech srov. ZIMMERMANN, Reinhard. *The Law of Obligations*. Oxford: Clarendon Press, 1996, s. 467-470. ISBN 0-19-876426-X.

[24] Velmi vzácný příklad konkrétní podoby společenské smlouvy z tohoto období uvádí Jacques Le Goff v knize GOFF, Jacques Le. *Marchands et banquiers du Moyen Age*. Paris: Quadrige/PUF, 2011, 26. ISBN 978-2-13-058585-5: „*Svědci Simone Bucacio, Ogerio, Peloso, Ribaldi di Sauro a Genoardo Tosca. Stabile a Ansaldo Garraton tímto uzavírají společenskou smlouvu, na základě které Stabile přináší do společnosti vklad 88 lir a Ansaldo 44 lir. Ansaldo má zájem na zhodnocení svého vkladu a za tím účelem doveze náklad na lodi Baldizzione Grasso a Girardo do Tunisu. Po svém návratu si se Stabilem rozdělí zisk z cesty (po odečtení počátečních vkladů) rovným dílem. Sepsáno dne 29. září 1163 v kapitolním domě.*“ Překlad Tomáš Zach.

[25] HANSMANN, Henry, Reinier KRAAKMAN a Richard SQUIRE. Law and the Rise of the Firm. *Harvard Law Review*. 2006, s. 1370. ISSN 1045-6333.

[26] Císařský patent č. 946/1811 Sb.z.s., obecný občanský zákoník (dále jen „**OZO**“).

[27] Srov. ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Codex Bohemia, 1998, s. 384. Díl V. ISBN 80-85963-79-5, podle kterých "*jádrem obsahu této společenské smlouvy je výdělečná činnost, tato výdělečná činnost je vlastním účelem společnosti*". Opačný názor (bez argumentu) však patrně zastává dílo FIALA, Josef, Milan KINDL, ed. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 1486. ISBN 978-80-7357-395-9, podle byla úprava society v OZO "*poněkud širší než její římskoprávní kořeny, neboť jeho pojmovým znakem již nebyla toliko výdělečná činnost.*"

dosah těchto pravidel omezoval, resp. aplikoval se na společnosti upravené těmito zvláštními právními předpisy pouze subsidiárně[28].

V ustanovení § 1177 OZO byla upravena tzv. společnost celého majetku[29] vycházející z římské *societas omnium bonorum.* Z důvodu právní jistoty však byla platnost takovéto společnosti podmíněna sepsáním tzv. inventáře, kterým bylo postaveno na jisto, který majetek do společnosti celého majetku patří a který ne. Souhrn vkladů (tehdejší terminologií „*příspěvků*“) společníků se nazýval kmenovým jměním společnosti (§ 1183 OZO) a spolu s majetkem, který vznikl až následnou činností společnosti, tvořil dohromady tzv. jmění společenské (§ 1215 OZO).

Společníci byli povinni především jednat pouze v nejlepším zájmu společnosti, jako řádní hospodáři a zdržet se jakéhokoliv jednání v rozporu s účelem společnosti (zákaz konkurence)[30]. S ohledem na osobní povahu společnosti byly práva a povinnosti související s účastí na společnosti v zásadě nepostupitelné, a to s výjimkou práva na podíl na zisku a práva na vypořádací podíl, se kterými společníci disponovat mohli[31]. Nebylo-li ve společenské smlouvě ujednáno jinak, zisk se dělil mezi společníky podle poměru jejich vkladů na kmenovém jmění, případně podle hodnoty vynaložené práce[32]. Obdobné pravidlo obsahoval obecný zákoník občanský i pro rozdělení ztráty[33]. Nestanovila-li společenská smlouva jinak, mohli jménem společnosti přebírat závazky pouze všichni společníci společně. Byl-li ve společenské smlouvě určen jako zmocněnec pouze jeden z nich, takové zástupčí oprávnění zanikalo až příslušnou změnou společenské smlouvy[34].

Důvody zániku závazku ze společenské smlouvy upravoval obecný zákoník občanský v ustanoveních § 1205 OZO až § 1213 OZO. Společnost předně zanikala uzavřením ujednaného obchodu (tj. naplněním jejího účelu), uplynutím stanovené doby nebo vyčerpáním kmenového jmění (§ 1205 OZO). Měla-li společnost pouze dva účastníky, zanikala vždy

[28] Srov. § 1216 OZO: „*Nařízení obsažených v této hlavě budiž použito i na obchodní společnosti; pokud o tom není zvláštních předpisů.*“
[29] Srov. § 1177 OZO: „*Zní-li společenská smlouva na celé jmění; rozumí se tím přece jen přítomné. Pojme-li se však i budoucí jmění; rozumí se tím jen nabyté, nikoli zděděné; leda že bylo obojí výslovně vymíněno.*“
[30] ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Codex Bohemia, 1998, s. 406. Díl V. ISBN 80-85963-79-5.
[31] Ibid, s. 406.
[32] Srov. § 1193 OZO: „*Zisk se rozdělí podle poměru příspěvků k jistině a práce vykonané všemi společníky se navzájem vyrovnávají. Jestliže jeden nebo někteří společníci jen pracují, nebo kromě příspěvku k jistině vykonávají zároveň práce; určí se soudem za přičinění, není-li úmluvy a nemohou-li se společníci dohodnouti, částka úměrná důležitosti obchodu, vynaložené námaze a zjednanému užitku.*“
[33] Srov. § 1197 OZO: „*Ztratila-li společnost svůj vklad zcela nebo z části; rozdělí se ztráta v poměru, jak by byl v opačném případě rozdělen zisk. Kdo nedal jistiny, ztrácí svá přičinění.*“
[34] ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Codex Bohemia, 1998, s. 424. Díl V. ISBN 80-85963-79-5.

smrtí jednoho z nich, měla-li však účastníků více, platila domněnka, že ostatní mají zájem na jejím pokračování (§ 1207 OZO). Podle § 1208 OZO se mohla společenská smlouva vztahovat výslovně i na dědice společníka, kteří – pokud nechtěli po smrti zůstavitele pokračovat v činnosti společnosti – museli dědictví jako celek odmítnout[35]. Přijal-li však dědic účast na společnosti a nedostávalo-li se mu kvalit zůstavitele, mohla mu být přiměřená část jeho podílu sražena (§1209 OZO). Důvodem zániku účasti na společnosti bylo i vyloučení ze společnosti, o kterém rozhodovala většina společníků podle velikosti jejich podílů. Společník mohl být vyloučen pro (i) podstatné porušení podmínek společenské smlouvy, (ii) upadnutí do konkursu, (iii) částečné nebo úplné zbavení svéprávnosti či (iv) pro spáchání zločinu[36].

Dalším způsobem zániku účasti na společnosti byla jednostranná výpověď. Společnost uzavřená na dobu neurčitou mohla být vypovězena kterýmkoliv společníkem kdykoliv, nesmělo tak však být učiněno ze lstivého důvodu či v nevhodnou dobu (§ 1211 OZO). Byla-li společnost uzavřena na dobu určitou, byla možnost předčasné výpovědi omezena pouze na situace, kdy neočekávaně zemřel nebo vystoupil společník, na němž činnost společnosti obzvláště závisela (§ 1211 OZO).

1.4. Smlouva o sdružení v komunistickém právu

Obecný zákoník občanský platil na území dnešní České republiky až do konce roku 1950. S účinností od 1. ledna 1951 byl nahrazen tzv. středním občanským zákoníkem[37]. Střední občanský zákoník upravoval societu jako tzv. smlouvu o sdružení v ustanoveních § 489 až § 500 OZ 1950. Nutno dodat, že oproti obecnému zákoníku občanskému platnému do té doby se jednalo o právní úpravu značně rudimentární, která sdružovací potenciál tohoto smluvního typu cíleně omezovala. Jak ostatně výslovně uváděla důvodová zpráva ke smlouvě o sdružení v OZ 1950, komunistický režim měl zájem zabránit, „*aby této sdružovací formy nebylo zneužíváno k tvoření ryze kapitálových podnikatelských útvarů fyzických osob*“[38]. Z tohoto důvodu bylo v ustanovení § 490 OZ 1950 výslovně stanoveno, že fyzické osoby jsou povinny účastnit se na sdružení vždy vlastní prací. Majetkové vklady sice mohly být do sdružení dobrovolně vneseny, zákon však záměrně omezoval jejich relevanci tím, že při hlasování měl každý společník jeden hlas, a to bez ohledu na velikost jeho podílu

[35] ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Codex Bohemia, 1998, s. 433. Díl V. ISBN 80-85963-79-5.
[36] Ibid., s. 436.
[37] Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník (dále jen „**OZ 1950**“).
[38] Důvodová zpráva k OZ 1950.

(§ 495 odst. 2 OZ 1950). Jak uváděla důvodová zpráva k této úpravě, „*je tím sledována snaha, aby (...) nemohla být ve sdružení uplatněna převaha kapitálová*“. Pouze velmi obecně upravoval střední občanský zákoník zánik závazku ze smlouvy o sdružení, když v ustanovení § 497 OZ 1950 normoval, že „*každý člen může ze sdružení vystoupit, nikoli však v čase nevhodném nebo na újmu ostatních. Z vážných důvodů však může vystoupit kdykoli, a to i když byla smluvena výpovědní lhůta*“.

Občanský zákoník č. 40/1964 Sb. (v původním znění), který s účinností ke dni 1. dubna 1964 zrušil tzv. střední občanský zákoník, úpravu society již – bohužel – neobsahoval vůbec. Společenskou smlouvu tak potkal stejný osud jako jiné právní instituty římskoprávní provenience, které již nebyly považovány za potřebné pro rozvinutou socialistickou společnost. Symptomatické však je, že z pragmatických důvodů se komunistický režim nechtěl této právní formy zbavovat úplně, mohla-li být jemu samotnému k užitku. Proto byla poměrně komplexní úprava smlouvy o sdružení zachována v zákoníku mezinárodního obchodu[39]. Důvodová zpráva k tomuto zákonu uváděla, že význam smlouvy o sdružení „*se může objevit brzy zejména v souvislosti s rozvíjejícími se novými formami mezinárodní hospodářské spolupráce*“.

Podle § 625 ZMO se smlouvou o sdružení „*zavazují dvě nebo více osob, že spojí svou činnost nebo majetkové hodnoty k dosažení určitého hospodářského účelu.*“ Obsah vzájemných práv a povinností účastníků sdružení byl dle mého soudu vcelku moderně upraven v ustanoveních § 626 a § 627 ZMO, které stanovovaly, že každý účastník je povinen „*vyvíjet činnost k dosažení hospodářského účelu sdružení“* a zároveň *„zdržet se jakékoliv činnosti znemožňující nebo ztěžující dosažení hospodářského účelu, pro který smlouva o sdružení byla uzavřena*“.[40] Zcela výjimečné a neobvyklé však bylo sdružení podle zákoníku mezinárodního obchodu tím, že právní úprava umožňovala zapsat sdružení do podnikového rejstříku, čímž se stávalo právnickou osobou, tj. subjektem odlišným od jejích členů (§ 636 ZMO). Takto „inkorporované“ sdružení nejenže nabývalo majetkové samostatnosti (§ 637 odst. 1 ZMO), ale dokonce zakládalo i omezené ručení členů za závazky sdružení. Podle § 638 ZMO totiž dispozitivně platilo, že „*členové sdružení ručí za závazky sdružení jen do výše určených podílů, pokud ze zápisu v rejstříku, do něhož je sdružení zapsáno, nevyplývá nic jiného*“. Tento právní režim, podobající se spíše klasické společnosti s ručením omezeným než římskoprávní societě, svědčí dle mého názoru o tom, že byť komunistický režim v ideologické rovině obchodní společnosti zavrhoval, minimálně ve vztahu k zahraničí měl

[39] Zákon č. 101/1963 Sb., zákoník mezinárodního obchodu (dále jen „**ZMO**“).
[40] Obdobně vymezovala obsah práv a povinností společníků society i prvorepubliková doktrína (viz výše).

potřebu takové právní nástroje mít a užívat jich. Vzhledem k absenci klasického instrumentária[41] obchodních společností upravených v západních zemích obchodními zákoníky zaplňovala tuto mezeru částečně i úprava sdružení, které podle okolností mohlo dokonce hypertrofovat až do podoby právnické osoby s omezeným ručením svých členů.

Postupem času se navíc ukázalo, že určitou právní formu umožňující dobrovolnou spolupráci tzv. „socialistických organizací" potřeboval komunistický režim i z hlediska vnitrostátního obchodu. Z tohoto důvodu byl v roce 1970 novelizován[42] hospodářský zákoník[43], do něhož bylo doplněno nové ustanovení § 360a HZ, jehož první odstavec definoval sdružení jako smlouvu, kterou se *„zavazují socialistické organizace, že spojí svoji činnost nebo část svých prostředků k dosažení určitého účelu, popřípadě v jiném společném zájmu"*. Smlouva o sdružení měla vymezovat *„činnost, která je předmětem sdružení, způsob jejího provádění, práva a povinnosti zúčastněných organizací, výši podílů, kterými organizace přispívají k úhradě spojených s výkonem dohodnuté činnosti a důsledky porušení smluvní povinnosti*" (§ 360a odst. 2 HZ). Podle třetího odstavce téhož ustanovení však byla „*smluvní volnost*" socialistických organizací v uzavírání smluv o sdružení podmíněna předchozím souhlasem nadřízeného orgánu. Ten mohl dokonce uložit socialistickým organizacím povinnost takovou smlouvou uzavřít (smluvní přímus), „*bylo-li to v zájmu rozvoje národního hospodářství*". Navíc, obdobně jako podle zákoníku mezinárodního obchodu, i hospodářský zákoník (§ 360a odst. 4 HZ) umožňoval, aby na základě uzavřené smlouvy o sdružení následně vznikla nová právnická osoba (socialistická organizace), to však pouze souhlasil-li s tím ústřední orgán státní správy příslušný dle předmětu činnosti zakládané organizace.

1.5. Právní úprava society po roce 1989

Lze konstatovat, že právní úprava society v hospodářském zákoníku (po přijetí novely č. 138/1970 Sb.) do značné míry deformovala tradiční východiska tohoto smluvního typu a „podvázala" jeho praktické využití systémem příkazů a povolení typických pro tehdejší centrálně plánované hospodářství. I z tohoto důvodu bylo po změně společenských a hospodářských poměrů v Československu po roce 1989 nutné přijmout novou právní úpravu society. První a nutno říci značně rudimentární pokus o „rehabilitaci" klasické soukromoprávní society v našem právu představovala novela č. 103/1990 Sb., která doplnila

[41] Výjimkou byla akciová společnost, která byla pro potřeby mezinárodního obchodu zachována po celou dobu trvání komunistického režimu na základě zákona č. 243/1949 Sb., o akciové společnosti.
[42] Zákon č. 138/1970 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení hospodářského zákoníku.
[43] Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník (dále jen „**HS**").

do hospodářského zákoníku ustanovení § 106za až § 106zc obsahující úpravu tzv. „*konsorcia*“. Konsorcium bylo definováno jako „*sdružení osob k provedení jednoho nebo více obchodních případů na společný účet*“. Cíl konsorcia tedy mohl být výlučně výdělečný, resp. podnikatelský, neboť šlo (slovy zákona) o sdružení se za účelem provedení společného „obchodního případu“, což pozdější judikatura vykládala jako situaci, kdy se účastníci „*stanoveným dílem podílejí na zisku a ztrátách z činnosti konsorcia*“[44]. K obsahu této smlouvy konstatoval hospodářský zákoník pouze tolik, že „*není-li ve smlouvě dohodnuto jinak, přispívají všichni účastníci konsorcia stejnou měrou k provedení společného obchodního případu*“. Jednal-li jeden z účastníků konsorcia jménem ostatních či jednali-li společně, byl každý z nich vůči třetím osobám oprávněn a zavázán solidárně (§ 106zb HZ). Účastník konsorcia jednající v zastoupení ostatních byl po ukončení obchodního případu povinen předložit ostatním vyúčtování a doklady (§ 106zc HZ). Jiné náležitosti smlouvy o konsorciu hospodářský zákoník zvláště neupravoval, odkazoval však na § 360a HZ (náležitosti smlouvy o sdružení socialistických organizací), kterým museli pod sankcí neplatnosti dostát i účastníci konsorcia[45]. Pro legislativní vývoj prvních „porevolučních“ let je dle mého soudu symptomatické, že čím rychleji a uspěchaněji byla ustanovení o konsorciu připravena, tím kratší měla trvání. Byť v laickém jazyce pojem „konsorcium“ slýcháme leckdy dodnes (např. v souvislosti se spoluprací stavebních společností v oblasti na určitém stavebním projektu), úprava smlouvy o konsorciu zanikla v českém právním řádu s účinností od 1. ledna 1992, kdy došlo ke zrušení hospodářského zákoníku a jeho nahrazení nově přijatým obchodním zákoníkem[46]. S ohledem na přechodné ustanovení § 763 odst. 1 ObchZ[47] však není vyloučeno, že některé z tehdy uzavřených smluv o konsorciu platí dodnes a na jejich základě je i nadále vykonávána podnikatelská činnost.

Právní úprava konsorcia však nebyla dne 1. ledna 1992 zrušena bez náhrady. Tímto dnem totiž nabyla účinnosti tzv. komplexní novela občanského zákoníku č. 509/1991 Sb., která zakotvila do § 829 až § 841 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb.[48] úpravu nového smluvního typu – smlouvy o sdružení. Důvodová zpráva zdůrazňovala, že právní praxe

[44] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 4. 1995, sp. zn. Odon 30/94/Fa.
[45] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 3. 2004, sp. zn. 32 Odo 362/2003
[46] Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**ObchZ**“).
[47] „*…Právní vztahy vzniklé přede dnem účinnosti tohoto zákona a práva z nich vzniklá, jakož i práva z odpovědnosti za porušení závazků z hospodářských a jiných smluv uzavřených přede dnem účinnosti tohoto zákona se řídí dosavadními předpisy…*“
[48] Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 509/1991 Sb. a pozdějších právních předpisů (dále jen „**OZ 1964**“).

výrazně pociťuje absenci smlouvy tohoto typu, zároveň však přiznávala, že k úpravě tzv. středního občanského zákoníku z roku 1950 se nebylo možné ve větším rozsahu vrátit[49].

Podle úvodního ustanovení § 829 odst. 1 OZ 1964 byla smlouva o sdružení uzavřena, sdružilo-li se několik osob, „*aby se společně přičinily o dosažení sjednaného účelu*". Jako je to u tradiční society běžné, sdružení nemělo způsobilost k právům a povinnostem (§ 829 odst. 2 OZ 1964), tj. šlo čistě o obligačně-právní vztah nezakládající právnickou osobu. Základní podstatnou náležitostí tohoto smluvního typu bylo vymezení sjednaného účelu sdružení. Tento účel sdružení mohl být (oproti ryze „podnikatelskému" konsorciu) jak výdělečný, tak nevýdělečný[50], připouštěna byla i sdružení zakládaná za účelem uspokojování sociálních potřeb nebo k provozování kulturních, charitativních či vzdělávacích aktivit[51]. Každý z účastníků sdružení byl povinen vyvíjet činnost k jeho dosažení způsobem stanoveným ve smlouvě a „*zdržet se jakékoli činnosti, jež by mohla znemožnit nebo ztížit dosažení tohoto účelu*" (§ 830 OZ 1964). Za účelem dosažení sjednaného účelu mohly být jednotlivými účastníky sdružení poskytovány vklady (§ 831 OZ 1964). K druhově určeným věcem vloženým do sdružení nabývali účastníci spoluvlastnické právo, individuálně určené věci zůstávaly ve vlastnictví účastníka, který jimi přispěl, ostatní účastníci sdružení však tento majetek mohli bezplatně užívat (§ 833 OZ 1964). Majetek získaný při výkonu společné činnosti se stával spoluvlastnictvím všech účastníků bez ohledu na jeho povahu (§ 834 OZ 1964), přičemž nestanovila-li smlouva o sdružení něco jiného, byly podíly na takto získaném majetku stejné (§ 835 OZ 1964). Účastníci sdružení byli za závazky ze společné činnosti solidárně odpovědni a této odpovědnosti se nemohli zprostit[52]. O společných záležitostech sdružení rozhodovali jeho účastníci zásadně jednomyslně, přičemž rozhodli-li se smluvní strany nahradit tento princip většinovým rozhodováním, měl každý z účastníků sdružení jeden hlas bez ohledu na velikost jeho podílu (§ 836 OZ 1964). Byť to OZ 1964 nestanovoval výslovně, implicitně předpokládal, že v závislosti na domluvě smluvních stran se nemusí každý z nich aktivně účastnit každodenní správy společných záležitostí, ale účastníci sdružení si za tímto účelem mohou ze svého středu vybrat správce. V takovém případě měli ostatní společníci právo přesvědčit se o hospodářském stavu sdružení a správce tímto způsobem kontrolovat (§ 837 OZ 1964). Závazek ze sdružení mohl každý z jeho účastníků vypovědět (resp. vystoupit ze společnosti), ledaže by tak učinil „*v nevhodné době a k újmě ostatních*

[49] Důvodová zpráva k § 829 až 841 zákona č. 509/1991 Sb.
[50] ELIÁŠ, Karel, ed. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*. Praha: Linde, 2008, s. 2361. ISBN 978-80-7201-687-7.
[51] ČERNOHLÁVEK, Josef. Smlouva o sdružení. *Právní rádce*. 1994, (3).
[52] ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta a Milan HULMÁK, ed. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2009, s. 2149. ISBN 978-80-7400-108-6.

účastníků sdružení“. Jednomyslným rozhodnutím ostatních mohl být též jakýkoliv z účastníků ze sdružení vyloučen (§ 838 OZ 1964). V obou těchto případech se s bývalým účastníkem sdružení provádělo majetkové vypořádání, to však nemělo vliv na jeho odpovědnost za společné závazky vzniklé do dne jeho vystoupení nebo vyloučení ze sdružení (§ 839 až § 840 OZ 1964). Obdobně se postupovalo i při rozpuštění sdružení, kdy zanikalo členství všem účastníkům (§ 841 OZ 1964). V rámci tzv. rekodifikace soukromého práva byl občanský zákoník č. 40/1964 Sb. zrušen a nahrazen tzv. novým občanským zákoníkem, o jehož obsahu pojednává třetí kapitola této práce.

2. Postavení society v systému soukromého práva a její odlišení od příbuzných právních institutů

2.1. Teoretické vymezení society

Historický exkurz obsažený v předešlé kapitole nám umožnil pochopit, jakou cestu urazila societa jako svébytný právní institut v právních dějinách. Nyní bude naším úkolem zaměřit se na postavení society v systému současného českého soukromého práva a odlišit ji od jiných právních institutů, které mohou sloužit obdobnému cíli.

Societu můžeme nejobecněji vymezit jako soukromoprávní útvar asociační povahy. Jinými slovy řečeno, jde o soukromoprávní sdružení osob, které je vytvářeno na základě dobrovolného rozhodnutí jeho členů, a to za účelem dosahování jimi stanoveného cíle[53]. Od soukromoprávních sdružení je třeba na jedné straně odlišit fundace, tj. účelová sdružení majetku bez členského substrátu, na druhé straně pak veřejnoprávní korporace, které jsou sice založeny na členském principu, nevznikají však na bázi dobrovolného sdružení svých členů, ale vrchnostenským způsobem. I tato charakteristika je však stále příliš široká, neboť do takto vymezené kategorie soukromoprávních sdružení spadá nejen societa, ale i soukromoprávní korporace. Korporace, od slova *corpus* (ve smyslu ztělesnění), byly známy již římskému právu, kde představovaly spolu se societou hlavní formy sdružování občanů (známa byla především různá kněžská, pohřební či např. obchodnická *collegia* (spolky)[54]. Hranice mezi societou a soukromoprávními korporacemi se v průběhu času do značné míry vyvíjely, základní rozdíly však v zásadě přetrvávají a lze je dle mého názoru vymezit následovně:

a) Právní osobnost: Nejzákladnějším rozdílem je, že societa zakládá pouze obligačněprávní vztah mezi jejími členy, kdežto soukromoprávní korporace jsou samostatnými subjekty práva odlišnými od osob jejích zakladatelů. Zatímco soukromoprávní korporace tak vstupují do právních vztahů s třetími osobami „napřímo“, u society se práva a povinnosti ze společné činnosti z podstaty věci vždy přičítají jejím členům. Beneficium právní osobnosti s sebou však nese i určité povinnosti. Z důvodu ochrany třetích osob jsou soukromoprávní korporace zpravidla povinně zapisovány do veřejných rejstříků či jiných úředních evidencí, aby jakákoliv třetí osoba mohla seznat, s jakou právnickou osobou kontrahuje a kdo je oprávněn ji zastupovat. Soukromoprávní korporace se tedy (alespoň v dnešní době) vyznačují

[53] PELIKÁNOVÁ, Irena a Stanislava ČERNÁ, ed. *Obchodní právo 2*. Praha: ASPI, 2006, s. 11 a násl. ISBN 80-7357-149-8.
[54] Ibid., s. 19.

relativně vysokou mírou transparentnosti. Societa zůstává oproti tomu v „přítmí“ smluvního práva – zpravidla není nikde úředně zapisována či jinak evidována.

b) Majetková samostatnost: Dalším velmi podstatným znakem soukromoprávních korporací, který je odlišuje od society, je jejich majetková samostatnost, tj. existence samostatného majetku takové korporace odděleného od majetku jejích členů. Důsledkem je, že na oddělený majetek soukromoprávní korporace „nedosáhnou“ osobní věřitelé jejích členů, což chrání nejen samotnou soukromoprávní korporaci, ale především její věřitele, kteří se nemusí o tento majetek „dělit“ s osobními věřiteli členů této korporace. Oproti tomu societa žádný „svůj“ majetek nemá, vnesené vklady a plody její činnosti se zpravidla stávají spoluvlastnictvím jejích členů, a tyto hodnoty tak nejsou před osobními věřiteli členů society nijak zvláště chráněny. Pro úplnost je však třeba doplnit, že neexistence odděleného majetku není univerzálním rysem society ve všech jurisdikcích. Např. anglické právo dosahuje u *partnership* v zásadě stejných výsledků, přestože jí nepřiznává právní osobnost. Základem této doktríny je soudní rozhodnutí *Craven v. Knight* z roku 1683[55], podle něhož jsou v případě insolvence předně uspokojovány pohledávky věřitelů society a až v případě jejich plného uspokojení pak osobní věřitelé společníků. V roce 1715 pak bylo toto pravidlo doplněno rozhodnutím ve věci *Ex parte Crowder*[56], podle něhož se věřitelé society mohou hojit z osobního majetku společníka až poté, byli-li plně uspokojení jeho osobní věřitelé. Obdobně postupuje i německé právo u své civilní společnosti („*Gesellschaft*“ podle § 705 a násl. BGB). Majetkové vklady a majetek získaný činností society se tu sice stává společným majetkem jejích členů, nejde však o podílové spoluvlastnictví, ale o účelově určený majetek, který je oddělen od osobního majetku členů society[57]. Civilní societa dle německého práva přitom obdobně jako u nás nemá právní osobnost, což vede některé autory k označování této právní konstrukce za „*úspěch zcela překonávající očekávání*“[58]. V českém právu však obdobné pravidlo absentuje, a proto se domnívám, že majetkový režim society představuje (alespoň v systému českého soukromého práva) jeden z významných prvků odlišující ji od jiných soukromoprávních korporací.

c) Povaha členství: Výše jsem jako jeden z definičních znaků society uvedl neexistenci právní osobnosti a zmínil se o dopadu této skutečnosti na právní vztahy s třetími

[55] 21 Eng. Rep. 664.
[56] 23 Eng. Rep. 1064.
[57] ZIMMERMANN, Reinhard. *The Law of Obligations*. Oxford: Clarendon Press, 1996, s. 471. ISBN 0-19-876426-X.
[58] HÜBNER, Rudolf. *A history of Germanic private law*. Union, N.J: Lawbook Exchange, 2000, s. 159. ISBN 1-58477-065-1.

osobami (tj. „navenek“). Právní subjektivita však zásadním způsobem ovlivňuje i vnitřní stabilitu těchto soukromoprávních sdružení. Zatímco societa zůstává i po svém založení pouze obligačním vztahem osobní povahy (*intuitu personae*), a se svými členy tak v jistém ohledu „stojí a padá“, soukromoprávní korporace překračují členskou základnu, která jim dala vzniknout, a jejich existence zpravidla není ovlivněna smrtí zánikem svých členů. Soukromoprávní korporace jsou tak v jistém smyslu „transcendentální“, neboť mohou pokračovat ve své činnosti celá století (srov. např. Českou obec sokolskou založenou již v roce 1862), a to bez ohledu na změny, ke kterým v mezidobí dochází v rámci její členské základny.

d) Účel: Societa se oproti jiným soukromoprávním korporacím dále vyznačuje svou univerzální povahou. Je zcela na vůli jejích zakladatelů, zda se rozhodnou v této formě sdružit za výdělečným či nevýdělečným účelem. Soukromoprávní korporace jsou oproti tomu dle svého účelu vnitřně diferencovány – obchodní korporace jsou např. zakládány za výdělečným účelem, spolky naopak primárně za nevýdělečným (dobročinným) účelem. Byť toto dělítko není zcela absolutní, platí, že právní řád neupravuje žádnou zcela univerzální právnickou osobu soukromého práva, jejíž povahu by jí mohli „vdechnout“ dle své vůle až sami zakladatelé. Societa však tuto univerzální povahu má, což jí činí v systému českého soukromého práva ojedinělým sdružovacím útvarem.

2.2. Specifické postavení society v rámci smluvního práva

Výše jsem uvedl, že základní charakteristikou society, která ji odlišuje od soukromoprávních korporací, je, že jde o ryze smluvní nástroj sdružení se za společným účelem. A je to právě existence společného účelu, resp. z něho vyplývajícího společného zájmu smluvních stran, co zároveň odlišuje societu od naprosté většiny ostatních pojmenovaných smluv upravených občanským zákoníkem. Ať už jde totiž o kupní smlouvu, nájemní smlouvu či např. smlouvu o dílo, podstatou závazků z těchto smluv je vždy směna jednoho ekonomického statku za druhý. V jádru směny však stojí rozdílné zájmy jejích účastníků – kupující bude mít logicky zájem pořídit předmět koupě co nejlevněji, zatímco prodávající se bude naopak snažit prodat ho co nejdráž. Tento antagonismus však u society přítomen není. Člen society se nepodílí na její činnosti proto, aby se mu za to dostalo od ostatních členů nějakého *protiplnění*. Podstatou society je soustředění majetku, energie a znalostí jejích členů pro společný účel[59], jehož dosažení je v zájmu všech smluvních stran[60].

[59] ZIMMERMANN, Reinhard. *The Law of Obligations*. Oxford: Clarendon Press, 1996, s. 451. ISBN 0-19-876426-X.

Tento charakteristický rys vystihuje francouzská civilistika tak, že societa je prototypem tzv. organizační smlouvy[61] (*contrat-organisation*), která stanovuje pravidla vzájemné spolupráce mezi smluvními stranami ku prospěchu všech jejích účastníků. Od organizačních smluv francouzská doktrína důsledně odlišuje směnné smlouvy v širším smyslu (*contrat-échange*), u nichž jsou zájmy smluvních stran v rozporu a kde „*zisk jednoho znamená nutně prohru druhého*“[62]. Z pojmenovaných smluv upravených občanským zákoníkem má povahu organizačního kontraktu ještě smlouva o tiché společnosti (§ 2747 a násl. OZ), která je sice societě velmi blízká, věcně však upravuje podstatně užší problematiku spolupráce mezi podnikatelem a „skrytým“ investorem do jeho podnikání.

2.3. Srovnání society se spolkem a obchodními společnostmi

Z konkrétních soukromoprávních korporací jsem se z důvodu rozsahu rozhodl porovnat societu pouze ze spolkem (§ 214 OZ a násl.) jako základní soukromoprávní korporací nevýdělečného typu a obchodními společnostmi upravenými zákonem o obchodních korporacích[63] jako tradičními korporacemi zakládanými za výdělečným účelem.

Oproti societě může být spolek založen nejméně třemi osobami (§ 214 OZ), což je projevem staré římskoprávní zásady *tres faciunt collegium*. Spolek je zakládán k uspokojování a ochraně těch zájmů, k jejichž naplňování byl založen, podnikání však (na rozdíl od society) nemůže být hlavním předmětem činnosti spolku (§ 217 odst. 2 OZ). Jako právnická osoba má spolek svůj vlastní majetek, přičemž členové spolku za jeho dluhy nijak neručí (§ 215 odst. 2 OZ). Proces založení spolku je výrazně formalizovanější než u společnosti a obnáší svolání ustavující schůze (§ 222 a násl. OZ), která schvaluje stanovy spolku (§ 218 a násl. OZ). Spolek vzniká zápisem do veřejného rejstříku (§ 226 odst. 1 OZ), přičemž zákon výslovně stanoví (§ 227 OZ), že pokračuje-li spolek ve své činnosti i poté, co byl jeho zápis do veřejného rejstříku odmítnut, použijí se na něj ustanovení o societě (společnosti). Věcně vzato umožňuje použití těchto ustanovení především univerzální a bezformální povaha society, která může dle mého názoru pomoci řešit i případné spory mezi zakladateli spolku či jiných soukromoprávních korporací *před* jeho zápisem do veřejného rejstříku.

---

[60] Pokud se mezi účastníky society později projeví některé neshody, jsou zpravidla o tom, jakým způsobem společného účelu co nejlépe dosáhnout či jakým způsobem si rozdělit plody již uskutečněné práce.
[61] V podrobnostech srov. LEQUETTE, Suzanne. *Le contrat-coopération: contribution à la théorie générale du contrat*. Paris: Economica, 2012. Recherches juridiques. ISBN 978-2-7178-6154-9.
[62] DIDIER, Paul. Brèves notes sur le contrat-organisation. In: *L'avenir du droit. Mélanges en l'honneur de François Terré*. Dalloz. 1999. ISBN 978-2-247-03642-4.
[63] Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**ZOK**“).

Obdobně jako u society i členství ve spolku má osobní povahu, a proto zásadně nepřechází na právní nástupce členů (§ 232 odst. 1 OZ). Institucionální povaha spolku se však projevuje ve skutečnosti, že o přijetí za člena nerozhoduje celá členská základna, ale pouze stanovami vymezený orgán (§ 233 odst. 3 OZ), což je důležitý rozdíl oproti societě, která nepřestává být především smlouvou, jejíž změna (včetně počtu členů) je podřízena souhlasu všech členů. K zásadním změnám dochází u spolku i v otázkách jeho vnitřní organizace, která je založena na dělbě působnosti mezi různými stanovami či zákonem stanovenými orgány (statutární orgán, nejvyšší orgán, kontrolní a rozhodčí komise atp.), které smluvní povaha society logicky nepřipouští.

Co se obchodních společností (§ 1 ZOK) týká, tyto soukromoprávní korporace budou societě bezpochyby velmi vážnou „konkurencí" vždy, je-li úmyslem několika osob sdružit se za výdělečným (podnikatelským) účelem. Obchodní společnosti mají k societě historicky velmi blízko, neboť do značné míry vznikly jako její adaptace v podmínkách kapitalistického tržního hospodářství[64]. Právní úprava society byla ostatně v českých zemích subsidiárně aplikovatelná na obchodní společnosti až do zrušení obecného zákoníku občanského v roce 1950[65].

Svými východisky je societě dodnes blízká především veřejná obchodní společnost (§ 95 a násl. ZOK)[66]. Společníci této společnosti se na jejím řízení podílí zpravidla osobně (§ 106 odst. 1 ZOK), přičemž není-li stanoveno jinak, má každý z nich při hlasování o společných záležitostech jeden hlas (§ 99 odst. 3 ZOK). I přes právní subjektivitu[67] veřejné obchodní společnosti platí, že do této společnosti lze vstoupit či z ní vystoupit pouze prostřednictvím změny společenské smlouvy (§ 110 odst. 1 ZOK), tj. se souhlasem všech ostatních společníků. Se societou sdílí veřejná obchodní společnost i osobní povahu členství, což se projevuje např. tím, že nestanoví-li společenská smlouva jinak, smrtí společníka se společnost bez dalšího zrušuje (§ 113 odst. 1 písm. c) ZOK). Konečně, byť oplývá veřejná obchodní společnost vlastním majetkem, její společníci ručí za její dluhy společně a nerozdílně (§ 95 odst. 1 ZOK), což je výsledku velmi podobné societě, kde účastníci za dluhy neručí, ale přímo odpovídají (tj. jsou z nich primárně zavázáni).

---

[64] PELIKÁNOVÁ, Irena a Stanislava ČERNÁ, ed. *Obchodní právo 2*. Praha: ASPI, 2006, s. 26. ISBN 80-7357-149-8.

[65] Stejné řešení se mimochodem dodnes uplatňuje např. ve Francii, kde obecná úprava obchodních společností nadále vychází z čl. 1832 a násl. francouzského obchodního zákoníku (*Code Civil*), přičemž obchodní zákoník (*Code de Commerce*) upravuje pouze odchylky jednotlivých druhů obchodních společností od obecné úpravy.

[66] DVOŘÁK, Tomáš. *Osobní obchodní společnosti*. Praha: ASPI, 2008, s. 3. ISBN 978-80-7357-383-6.

[67] Pro úplnost doplňuji, že v některých zahraničních jurisdikcích nemá veřejná obchodní společnost právní osobnost, to však není případ českého práva, které přiznává právní osobnost všem obchodním společnostem bez výjimky.

Poněkud vzdálenější jsou societě společnosti kapitálové, tj. společnost s ručením omezeným (§ 132 a násl. ZOK) a akciová společnost (§ 243 a násl. ZOK). Vnitřní uspořádání těchto společností je výrazně více hierarchizované a formalizované, což je projevem silnějšího přiléhání k institucionálnímu principu a oddalování se od smluvního principu. Společníci těchto společností nehlasují „podle hlav“, ale dle výše podílu (§ 169 odst. 2 a § 256 odst. 1 ZOK), přičemž i ta nejdůležitější rozhodnutí jsou přijímána pouze většinově, a nikoliv jednomyslně. Členství na kapitálových obchodních společnostech nemá osobní povahu, a proto může být převoditelnost podílů na těchto společnost pouze omezena, nikoliv však vyloučena. Majetkově jsou tyto společnosti od osob jejích zakladatelů ještě více „emancipovány“, neboť tyto společnosti nejenže mají samostatný majetek, ale jejich členové (společníci) ručí za jejich dluhy v zásadě pouze do výše svého vkladu.

2.4. Výhody a nevýhody society oproti spolku a obchodním společnostem

Je zřejmé, že sdružení se ve formě spolku či obchodní společnosti má oproti societě řadu výhod. Zásadní „přidanou hodnotou“ je již sama skutečnost, že zákon těmto útvarům přiznává beneficium právní osobnosti. Právní subjektivita společně s povinným zápisem do veřejného rejstříku do značné míry ulehčuje právní styk těchto subjektů s veřejností, neboť každý si může snadno zjistit, kdo je oprávněný za ně jednat a v jakém rozsahu. To posiluje ochranu nejen třetích osob, ale i těchto soukromoprávních korporací, neboť se (na rozdíl od society) nemohou stát zavázanými z právních jednání učiněnými k tomu neoprávněnou osobou.

Další výhodou je bezpochyby majetková samostatnost těchto korporací, která jim poskytuje určitý „štít“ proti osobním věřitelům jejich členů (viz výše). Existence odděleného majetku však logicky chrání i členy těchto korporací, neboť dluhy vzniklé z jejich činnosti nejsou přičítány jim, ale těmto korporacím samotným. Tato výhoda je ještě více zdůrazněna, dochází-li k omezení ručení členů za dluhy těchto korporací (jako je tomu u kapitálových obchodních společností) či neručí-li členská základna za tyto dluhy vůbec (spolek). Omezené ručení logicky snižuje rizikovou expozici členů těchto uskupení, což může být zásadním argumentem pro upřednostnění těchto forem nad societou zejména u sdružení se za účelem podnikání.

Další a po mém soudu velmi důležitou výhodou, která se týká zejména kapitálových obchodních společností, může být snazší a daňově výhodnější „exit“ z těchto uskupení. Účast na těchto společnostech je totiž (oproti societě) představována samostatnou věcí v právním smyslu – podílem (§ 31 ZOK), přičemž převodem podílů mohou společníci snadno převést i veškeré dosavadní výsledky své činnosti (nabytý majetek, uzavřené smluvní vztahy,

zaměstnance atp.) na třetí osobu. Oproti tomu v případě society je efektivní „převod účasti“ na třetí osobu (včetně případných veřejnoprávních licencí či povolení) nepoměrně komplikovanější a podléhá navíc větší daňové zátěži. Zatímco prodej podílu na kapitálové obchodní společnosti je po uplynutí pětiletého „časového testu“ osvobozen od daně z příjmu[68], u převodu obchodního majetku nabytého účastníky society tomu tak není. Pokud navíc společníci v rámci podnikání nabyli nemovitost, obdrží za ni takto na trhu reálně o 4% vyšší kupní cenu, neboť převod podílu na obchodní společnosti, která vlastní nemovitost není (na rozdíl od převodu samotné nemovitosti) zatížena daní z nabytí nemovitých věcí[69].

Na základě výše uvedeného výkladu by si čtenář mohl položit otázku, proč je vlastně societa v takové míře dodnes používána, když jiné sdružovací formy, kterým zákon přiznává právní osobnost, nabízejí svým zakladatelům v mnoha ohledech lepší právní postavení. Odpovědí je celá řada zjevných výhod society, o kterých se níže zmíním.

Předně, sdružení se ve formě society je velmi snadné a finančně nenáročné. Zákon nepředepisuje pro společenskou smlouvu dle § 2716 OZ (na rozdíl od stanov či zakladatelského právního jednání obchodních společností) písemnou formu, a v societě se tedy lze platně sdružit i ústně. Navíc, jako non-subjekt práva není societa zapisována do veřejného rejstříku ani žádné jiné úřední evidence, což šetří jejím účastníkům náklady za soudní poplatky, notářské zápisy a další administrativní úkony.

Za druhé, ačkoliv smluvní povaha činí societu v jistém ohledu zranitelnou ve vztazích s třetími osobami (viz výše), vede zároveň k větší variabilitě při nastavení vzájemných práv a povinností jejích účastníků. S výjimkou několika málo pravidel, která upravují samotnou podstatu závazku z tohoto smluvního typu či poskytují ochranu třetím osobám, je právní úprava society dle mého názoru široce dispozitivní. Členové society nejsou ze zákona povinni k majetkovému vkladu (postačuje i výkon pracovní činnosti) a mohou se smluvit i na dalších aspektech jejich účasti, ke kterým by jim rigidnější právní úprava soukromoprávních korporací nemusela poskytovat dostatek prostoru.

Konečně, protože societa není povinně zapisována do žádného z veřejných rejstříků, umožňuje to jejím členům zůstat stranou veřejného zájmu. Obsah společenské smlouvy dle § 2716 OZ totiž není (na rozdíl od zakladatelského právního jednání spolku či obchodních společností) ukládán ve veřejnosti přístupné sbírce listin veřejných rejstříků, což zaručuje těmto leckdy citlivým obchodním ujednáním ochranu, které jim spolky a obchodní společnosti poskytnout nemohou.

[68] Srov. § 4 odst. 1 písm. s) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.
[69] Srov. zákonné opatření Senátu č. 254/2016 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí, ve znění pozdějších předpisů.

Výše uvedené charakteristiky činí dle mého názoru societu ideálním nástrojem především pro *ad hoc* sdružení za určitým cílem. V případě nevýdělečných aktivit může jít např. o uskutečnění jednorázové či pouze krátkodobé dobročinné akce, pro kterou by bylo zbytečně administrativně náročné zakládat spolek, v rovině výdělečných (podnikatelských) činností pak může jít především o society zakládané za účelem vyřízení jednoho či několika málo obchodních případů, které přesahují možnosti konkrétního podnikatele. Velmi časté je v dnešní době především uzavírání societ v souvislosti s podáváním nabídek do výběrových řízení na rozsáhlé investiční projekty (stavby dálnic, železnic atp.), kdy se účastníci zavazují, že v případě úspěchu v tendru realizují danou investiční akci společnými silami. Jednorázové society jsou však často (a *de facto* nevědomě) zakládány i v naprosto běžných životních situacích. Koupili jste si například někdy s přáteli společně los do loterie? Pokud ano, pravděpodobně jste v této souvislosti uzavřeli *ad hoc* societu a podle pravidel tohoto smluvního typu by byl případně posuzován i spor o výhru[70]. Societa však může být stejně dobře využívána i na dlouhodobé bázi. Ať už jde o drobné živnostníky či osoby podnikající podle zvláštních právních předpisů (např. advokáti, daňoví poradci atp.), societa řadě těchto osob dobře slouží i několik desítek let. Příčiny popularity society u nás je však podle mého soudu třeba hledat nejen v jejích objektivních právních výhodách, ale i ve specifických podmínkách, za kterých v Československu po pádu komunistického režimu vznikalo tržní hospodářství. Ještě než bylo po sametové revoluci umožněno zakládat obchodní společnosti, byla societa (tehdy jako tzv. „*konsorcium*“[71]) prvním a po určitou dobu jediným prostředkem společného výkonu podnikání. Navíc, i po přijetí ObchZ mohly řadu začínajících podnikatelů odrazovat relativně vysoké požadavky na tvorbu základního kapitálu, neboť míra úspor obyvatelstva byla před rokem 1989 velmi nízká. I tyto okolnosti tedy dle mého názoru mohly přispět k rozhodnutí řady podnikatelů vykonávat svou činnost prostřednictvím society (resp. smlouvy o konsorciu či později smlouvy o sdružení), přičemž řada takto založených právních vztahů patrně trvá dodnes.

[70] Takto alespoň posoudil shodný případ francouzský Nejvyšší soud (*Cour de Cassation*), který v rozhodnutí sp. zn. Cass. 1re civ., 14 janv. 2003 uvedl, že „*z důvodu samotné povahy loterie (...) posoudil odvolací soud správně daný skutkový stav, pokud uzavřel, že společným nákupem losu do loterie učinili společníci majetkový vklad do společnosti a projevili svou vůli podílet se na případné výhře jako společníci*“.

[71] Srov. v podrobnostech kapitolu 1.5 této práce.

3. Societa v platné právní úpravě

3.1. Obecný úvod

V předchozích kapitolách jsme sledovali historický vývoj society jako svébytného obligačně-právního nástroje sdružování osob a odlišili jsme ji od jiných právních institutů, které mohou plnit obdobnou funkci. Tato kapitola nabízí čtenářům podrobnou analýzu právní úpravy society v dnešním právu, tj. zejména ustanovení § 2716 až § 2746 OZ. Současný občanský zákoník upravuje societu pod názvem „*společnost*“, a to v ustanoveních § 2716 až § 2746. Zákonodárce se tímto označením society navrátil k tradiční civilistické terminologii[72] používané nejen obecným zákoníkem občanským, ale i řadou jiných evropských civilních kodexů (srov. např. „*Gesellschaft*“ v § 705 a násl. BGB, „*société*“ v čl. 1832 a násl. Code Civil; „*società*“ v čl. 2247 a násl. italského občanského zákoníku, „*sociedad*“ v čl. 1665 a násl. španělského občanského zákoníku atd.[73]). Z důvodu větší přehlednosti a srozumitelnosti textu budu i já v následujícím výkladu používat zákonný pojem „*společnost*“ namísto doposud užívaného římskoprávního termínu „*societa*“, neboť budu ve zvýšené míře pracovat s názvoslovím platného práva a duplicitní používání obou dvou pojmů by mohlo vést ke zmatení čtenářů. Stále však pochopitelně platí, že „*společnost*“ ve smyslu současného práva (a této kapitoly) je ve funkcionálním pohledu „*societou*“, tak jak jsme ji z historického a teoretického hlediska vymezili v předchozích kapitolách této práce.

Společnost (společenskou smlouvu) chápe současný občanský zákoník jako smluvní typ, kterým se minimálně dvě osoby zavazují sdružit se za společným účelem. Ačkoliv to zákon, na rozdíl § 829 odst. 2 OZ 1964, již nestanoví výslovně, i s ohledem na výše uvedené historické a teoretické vymezení *society* není pochyb o tom, že uzavřením společenské smlouvy nenabývá kolektiv jejích smluvních stran (společníků) právní osobnost. Společenská smlouva tedy nevede k založení právnické osoby, ale pouze ke vzniku obligačněprávních (a v případě sdružení majetku i věcněprávních) vztahů mezi společníky. Pokud bude společnost uvedena jako smluvní strana určitého právního jednání, bude třeba za použití § 17 odst. 2 OZ dovodit, že se práva a povinnosti z takového právního jednání přičítají jejím společníkům.

[72] Nutno přiznat, že tato změna byla částí doktríny kritizována, neboť z pohledu laické veřejnosti může docházet k zaměňování občanskoprávní „společnosti“ s obchodními společnostmi dle zákona o obchodních korporacích. V podrobnostech srov. ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 330. ISBN 978-80-7478-630-3.
[73] Důvodová zpráva k § 2716 až 2720 OZ.

Absence právní osobnosti má své logické důsledky i ve sféře procesního práva, kde je třeba s ohledem na § 19 a § 20 odst. 1 občanského soudního řádu[74] nutné uzavřít, že společnost nemá ani procesní subjektivitu (tj. nemůže být žalována), ani procesní způsobilost (tj. nemá způsobilost samostatně před soudem jednat). Souhlasím proto s názorem Jana Lokajíčka[75], že i přes znění § 17 odst. 2 OZ bude patrně i nadále použitelná starší judikatura ke smlouvě o sdružení podle OZ 1964[76], podle které „*skutečnost, že rozhodnutí správního orgánu uložilo povinnost někomu, kdo není osobou (subjektem) v právním smyslu a není způsobilý mít práva a povinnosti, má za následek nulitu (nicotnost) právního aktu*“, to však částečně z jiných důvodů, než uvádí citovaný autor. Ačkoliv pravidla o právní osobnosti a svéprávnosti v občanském zákoníku mají dle mého názoru svým způsobem průřezovou povahu a platí pro celý právní řád (tj. nelze bez dalšího uzavřít, že § 17 odst. 2 OZ „*platí pouze pro sféru práva soukromého, nikoliv i veřejného*“), povinnosti uložené společnosti jako non-subjektu nelze bez dalšího přičíst společníkům především proto, že tyto osoby nebyly účastníky daného řízení a nemohly tak vykonávat svá procesní práva v tomto řízení.

3.2. Společenská smlouva

3.2.1. Obecná charakteristika společenské smlouvy

Společnost jako obligační nástroj sdružení osob vzniká uzavřením společenské smlouvy. Tu můžeme charakterizovat jako konsenzuální a kauzální smlouvu, která mezi smluvní stranami zakládá vzájemný (synallagmatický) závazek. Jde o právní jednání minimálně dvoustranné, zpravidla však i vícestranné, přičemž zákon neobsahuje omezení maximálního počtu smluvních stran společenské smlouvy. Jak už jsem uvedl výše, oproti jiným smluvním typům, u nichž se závazky jednotlivých smluvních stran sice doplňují, ale zároveň i vylučují (jako např. závazek prodávajícího odevzdat prodávanou věc kupujícímu a závazek kupujícího si tuto věc převzít), závazek ze společenské smlouvy je specifický tím, že primární povinnost usilovat o dosažení sjednaného účelu společnosti je pro všechny společníky stejná a vzájemně se nevylučuje[77].

[74] Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**OSŘ**“).
[75] LOKAJÍČEK, Jan In: PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2685. ISBN 978-80-7400-653-1.
[76] Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 4. 1993, sp. zn. 6 A 14/93.
[77] Srov. v podrobnostech kapitolu 2.2 této práce.

3.2.2. Forma společenské smlouvy

Společenská smlouva je zároveň bezformálním právním jednáním, a může tak být uzavřena i jen ústně či konkludentně. Dle mého názoru nevyplývá požadavek na obligatorní písemnou formu z občanského zákoníku ani tehdy, je-li mezi společníky domluveno sdružení majetku. V takovém případě totiž z § 2716 odst. 2 OZ plyne pouze požadavek na písemnou formu soupisu vkladů, ten však nemusí být do společenské smlouvy vtělen (může stát samostatně), a proto nelze – nad rámec textu zákona – dovozovat obligatorní písemnou formu i pro samotnou společenskou smlouvu[78]. I předchozí právní úpravy společenské smlouvy (OZO, OZ 1950 a OZ 1964) ostatně vycházely z bezformálnosti tohoto smluvního typu[79] a tento závěr potvrzuje i důvodová zpráva k OZ, podle které „*ani nadále nemá být pro společenskou smlouvu vyžadována obligatorní písemná forma"*. Požadavek na obligatorní písemnou formu společenské smlouvy však může vyplývat ze zvláštních právních předpisů, jako je např. § 14 odst. 1 zákona o advokacii[80].

3.2.3. Podstatné náležitosti společenské smlouvy

Podstatnou náležitostí společenské smlouvy je dle mého názoru pouze projevení vůle společníků sdružit se za společným účelem (*animus societatis*)[81]. Účel společnosti je základem společenské smlouvy, je to cíl, pro který spojují společníci své síly a majetkové hodnoty, resp. očekávaný výsledek jejich budoucí činnosti. Tento účel může být jak výdělečný, tak nevýdělečný (dobročinný), krátkodobý či dlouhodobý. Společenskou smlouvu lze uzavřít jak pro realizaci určitého konkrétního záměru (*ad hoc*), tak za účelem trvalé spolupráce smluvních stran. Účel společnosti však musí být vždy (i) právem dovolený a (ii) společný všem jejím společníkům.

Účel společnosti je právem dovolený, pokud není v rozporu s právním řádem, dobrými mravy či veřejným pořádkem (§ 1 odst. 2 OZ). V rozporu s právním řádem by byla především společnost, jejíž účel by směřoval k porušení či obcházení zákona či k dosažení nezákonného cíle (tj. typicky realizace trestné činnosti, přestupku či jiného protiprávního činu).

---

[78] K opačnému závěru však dospívá (bez podrobnější argumentace) dílo ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 335. ISBN 978-80-7478-630-3. Pro udržení bezformálnosti společenské smlouvy oproti tomu brojí PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2686. ISBN 978-80-7400-653-1.

[79] Srov. též FALDYNA, František. Smlouva o sdružení ve světle nejnovější judikatury Nejvyššího soudu. *Právo a podnikání*. 2002, (7–8), kde autor dokonce uvádí, že z poznatků Nejvyššího soudu v době platnosti OZ 1964 vyplývalo, že většina smluv o sdružení byla uzavírána pouze ústně.

[80] Zákon č. č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**AdvZ**").

[81] HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1246. ISBN 978-80-7400-287-8.

Obdobně jako u právnických osob (§ 145 OZ) se navíc domnívám, že zakázaným účelem společnosti je též popírání nebo omezování osobních, politických nebo jiných práv osob pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení, rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti, podpora násilí či řízení orgánu veřejné moci nebo výkon veřejné správy bez zákonného zmocnění. Běžnějším a často uváděným případem nezákonného účelu společenské smlouvy jsou dohody narušující hospodářskou soutěž dle § 3 zákona o ochraně hospodářské soutěže[82].

Účel společnosti musí být dále všem jejím společníkům společný, tj. všechny smluvní strany společenské smlouvy k němu musí mít stejný poměr. Proto např. nezakládají společnost (resp. smíšenou smlouvu s prvky společenské smlouvy) vydavatel určitého literárního díla a jeho autor, přestože je autorova provize domluvena podle počtu prodaných výtisků[83]. Obě smluvní strany sice budou profitovat z vyšších prodejů dané publikace, ale ne jako sobě rovní společníci (absentuje zde *animus societatis*). Jak vyplyne i z následujícího výkladu, společníci se na výsledcích společné činnosti nemusí podílet stejným dílem, bylo by však dle mého názoru v rozporu s povahou závazku ze společnosti, pokud by byl vztah mezi společníky založen na podřízenosti a nadřízenosti spíše než na spolupráci sobě rovných společníků, neboť v takovém případě by již nešlo o sdružení se za *společným* účelem. Oproti části komentářové literatury se však nedomnívám, že by účel společnosti musel být hospodářský[84]. Tento názor patrně vychází z komentářové literatury k obecnému zákoníku občanskému, opomíjí však, že ten upravoval pouze tzv. výdělkovou společnost (vycházející z římské *societas questus*), zatímco dnes je akční rádius možného využití společnosti širší. To potvrzuje i důvodová zpráva k OZ, podle které může být účel společnosti „*hospodářský (výdělečný) i nevýdělečný.*“[85]

V mezích výše naznačených limitů může být účel společnosti jakýkoliv (čl. 2 odst. 4 Ústavy[86]), je však v samotném zájmu společníků vymezit jej ve společenské smlouvě co možná nejpřesněji, neboť od tohoto vymezení se odvíjí konkrétní podoba řady povinností, kterými jsou si společníci navzájem zavázáni, především povinnosti přičiňovat se stanoveným způsobem o naplnění účelu společenské smlouvy (§ 2724 OZ), nečinit nic, čím by mohl být

[82] Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů.
[83] Příklad vychází z ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Codex Bohemia, 1998, s. 387. Díl V. ISBN 80-85963-79-5.
[84] ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 333. ISBN 978-80-7478-630-3.
[85] Důvodová zpráva k § 2716 až § 2720 OZ.
[86] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

účel společnosti poškozen (§ 2725 OZ), a s tím související povinnost zdržet se všech jednání, která mají vůči společnému účelu konkurenční povahu (§ 2726 OZ).

3.2.4. Označení společnosti

Společníci se mohou dohodnout, že budou činit právní jednání vůči třetím osobám v souvislosti se společným účelem pod určitým společným označením. Jak se podává z judikatury Nejvyššího soudu k OZ 1964[87], „*ačkoliv sdružení (...) nemá právní subjektivitu, český právní řád připouštěl (a stále připouští), aby více osob (...) podnikalo pod společným jménem (...) bez založení právnické osoby.*“ Takovéto označení však není jménem (§ 77 OZ), názvem (§ 132 OZ) ani obchodní firmou (§ 423 OZ) kolektivu smluvních stran společenské smlouvy, a nepřísluší mu tak ani právní ochrana spojená s těmito instituty. Proti neoprávněnému zásahu do společného jména společníků jiným soutěžitelem v rámci hospodářské soutěže se však lze bránit prostředky práva nekalé soutěže, neboť takové jednání bude podle okolností naplňovat zpravidla skutkovou podstatu vyvolání nebezpečí záměny (§ 2981 OZ), parazitování na pověsti (§ 2982 OZ) či porušení generální klauzule nekalé soutěže (§ 2976 OZ).

Obsah společného označení společnosti může vycházet ze jmen či názvů jejích společníků, připouští se však i jeho fantazijní povaha. S ohledem na ustanovení o nekalé soutěži však takové společné označení nemůže obsahovat výrazy, které právní řád přiznává pouze určitým subjektům (jako např. banka či pojišťovna) či dodatky, které právní řád umožňuje používat pouze určitým právnickým osobám (s. r. o., a. s. atp.). Společné označení také nesmí zasahovat do práva na jméno (§ 77 OZ), název (§ 132 OZ) či obchodní firmu (§ 423 OZ) jiných subjektů ani být v rozporu s právy duševního vlastnictví jejich nositelů.

Společníci si nemusí společné označení zvolit povinně, jde o jejich právo, a nikoliv povinnost. Výjimky však mohou vyplývat ze zvláštních právních předpisů, jako je např. § 14 odst. 1 AdvZ, podle něhož jsou advokáti při společném výkonu advokacie povinni vystupovat pod společným názvem.

3.3. Vznik členství na společnosti

Smluvní strany společenské smlouvy označuje současná právní úprava za společníky či členy společnosti. Těmto osobám vzniká účast (členství) na společnosti okamžikem, kdy se pro ně společenská smlouva stane závaznou. Typicky půjde o okamžik uzavření společenské

[87] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2003, sp. zn. 29 Odo 83/2001.

smlouvy, může však např. jít o okamžik smrti společníka-zůstavitele, ujednaly-li si strany společenské smlouvy, že členství na společnosti v tomto případě přechází na dědice (§ 2743 OZ). Společníky společnosti mohou být zásadně jak osoby fyzické, tak osoby právnické, podnikatelé i nepodnikatelé, tuzemci i cizozemci.

Pokud v rámci společnosti provozuje některý společník činnost, pro kterou zvláštní právní předpisy vyžadují určité veřejnoprávní oprávnění (např. oprávnění k živnostenskému podnikání), musí takový společník příslušným oprávněním disponovat. To však dle mého názoru automaticky neimplikuje, že by následkem toho museli takovým oprávněním disponovat i všichni ostatní společníci, včetně těch, kteří předmětnou regulovanou činnost v rámci společnosti neuskutečňují či se na společnosti podílejí pouze vkladem, neboť takový závěr obecně ze zákona nevyplývá[88]. Výjimky však opět mohou vyplývat ze zvláštních právních předpisů, jako je např. § 14 odst. 1 AdvZ, který stanoví, že společníky společnosti uzavřené za účelem výkonu advokacie mohou být pouze advokáti, tj. nepřipouští, aby se takové společnosti účastnila jiná osoba, která by advokacii sama nevykonávala.

Členská základna společnosti se za jejího trvání může pochopitelně měnit. Platí však, že nestanoví-li zákon výslovně jinak (jako je tomu např. u vystoupení či vyloučení ze společnosti podle § 2739 a § 2740 OZ), jakákoliv změna ve složení či počtu společníků musí být jednomyslně schválena všemi společníky (§ 2729 odst. 2 OZ), neboť se jedná o změnu společenské smlouvy. To odpovídá osobní povaze společenské smlouvy, na které nelze zřídit účast či postoupit členství bez souhlasu ostatních společníků (§ 2725 OZ), a reflektuje to teoretická východiska society zmíněná v předchozí kapitole této práce. Pokud bude do společnosti přistupovat nový společník, musí se vznikem svého členství ve společnosti projevit souhlas, který bude zpravidla obsažen ve smlouvě o přistoupení ke společenské smlouvě se všemi stávajícími společníky. Vyloučit však patrně nelze ani postoupení smluvní pozice stávajícího společníka na třetí osobu se souhlasem všech ostatních společníků v režimu § 1895. Praktickým rozdílem bude, že zatímco smlouva o přistoupení ke společenské smlouvě bude mít novační účinky (§ 1902), tj. technicky vzato zde vzniká „nová“ společnost, při postoupení smluvní pozice společníka podle § 1895 zůstává obsah závazku nezměněn.

Může však být sporné, zda mohou společníci udělit souhlas s budoucím postoupením členství ve společnosti na třetí osobu předem. Ačkoliv Nejvyšší soud[89] v poměrech OZ 1964 dovodil, že „*anonymní všeobecný souhlas dosavadních účastníků daný paušálně do budoucna*

[88] Shodně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2687. ISBN 978-80-7400-653-1.
[89] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2006, sp. zn. 29 Odo 1578/2005.

pro každou, dosud neznámou osobu, a dokonce do budoucna bez dalšího zavazující i tuto neznámou osobu ve vztahu k dalším neznámým osobám, je právním úkonem, který svým obsahem odporuje zákonu a je tudíž neplatný“, nedomníváme se, že tato judikatura vylučuje jakýkoliv do budoucna daný souhlas, bude-li dostatečně určitý[90].

3.4. Příspěvky společníků do společnosti

3.4.1. Obecně k příspěvkům do společnosti

Jak už bylo řečeno výše, podstatou závazku ze společnosti je sdružení se za společným účelem. Realizace tohoto účelu zpravidla, nikoliv však nutně, vyžaduje, aby k jeho naplnění společníci přispěli majetkovými vklady či příspěvkem v činnostech. Podle toho, čím se společníci zavazují přispět na dosažení společného účelu, jsou také v právní doktríně rozlišovány společnosti pracovní (ve kterých se společníci zavazují přispět pouze činnostmi), společnosti kapitálové (ve kterých se společníci zavazují přispět pouze majetkovými vklady) a (v praxi patrně nerozšířenější) společnosti smíšeného typu, ve kterých se společníci zavazující přispět obojím. Ačkoliv právní úprava s touto klasifikací výslovně nepracuje, mezi společníky poskytující majetkové vklady a příspěvky v činnostech rozlišuje, přičemž podle druhu příspěvku dispozitivně stanoví rozsah práv a povinností k souhrnu vloženého majetku.

Rozdílná povaha příspěvků společníků však logicky ovlivňuje i právní režim jejich „vnášení“ do společnosti. Dle § 2717 OZ platí, že je-li předmětem vkladu věc (§ 489 OZ), použije se na právní vztah mezi jejím vkladatelem a ostatními společníky přiměřeně ustanovení o kupní smlouvě, kdy vkladatel je v postavení prodávajícího a ostatní společníci v postavení kupujících. Podle ustanovení o kupní smlouvě se tak kupř. posoudí jakost poskytnuté věci či práva z vadného plnění. Vnáší-li společník do společnosti věc, ke které ostatním společníkům vzniká spoluvlastnické právo v režimu § 2719 odst. 1 OZ (tedy peněžní prostředky a zuživatelné věci, věci určené podle druhu či jiné věci, které jsou ve společenské smlouvě oceněny penězi), posoudí se podle ustanovení o kupní smlouvě i převod takové věci do spoluvlastnictví ostatních společníků. Právním titulem převodu je však nadále společenská smlouva, a nikoliv smlouva kupní. Při vkladu nemovitosti do společnosti je třeba dodržet požadavek na písemnou formu společenské smlouvy podle § 560 OZ. Není-li předmětem vkladu samotná věc, ale pouze právo ji užívat (*usus*), posoudí se právní vztah mezi společníky přiměřeně podle nájemní smlouvy, vkládá-li se do společnosti právo věc užívat i požívat

[90] Shodně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 1245. ISBN 978-80-7400-653-1. V podrobnostech srov. výklad obsažený v kapitole 3.6.4 této práce.

(*usufructus*) je třeba vyjít z právní úpravy smlouvy pachtovní. Spočívá-li příspěvek společníka na společný účel v provedení určité činnosti, použije se na vztah mezi zavázaným společníkem a ostatními společníky přiměřeně ustanovení občanského zákoníku o smlouvě o díle či smlouvě příkazní, a to podle toho, zda činnost společníka spočívá spíše v provedení určité činnosti (příkaz), nebo dosažení výsledku určité činnosti (dílo), resp. podle toho, nakolik je dosažení výsledku určité činnosti v dispozici zavázaného společníka a nakolik je ovlivňováno i vnějšími okolnostmi.

Výše uvedená pravidla obsažená v § 2717 OZ jsou dle mého soudu dispozitivní[91], neboť právní režim příspěvků do společnosti (prodlení, odpovědnost za vady atp.) je primárně věcí samotných společníků a do právní sféry třetích osob nezasahuje. Společníci tak dle mého názoru mohou odkázat i na jiné než tímto ustanovením předvídané smluvní typy (např. licenční smlouvu[92]) či se odchýlit od dispozitivních pravidel odkazovaných smluvních typů a upravit si tyto otázky ve společenské smlouvě zcela autonomně. Z logiky věci však vyplývá, že se nemohou dohodnout na přiměřené aplikaci smluvního typu, který neodpovídá povaze poskytovaného příspěvku (tak např. pro vklady půjde zřejmě použít pouze ustanovení smluv o převedení věci do vlastnictví jiného (§ 2055 až § 2188 OZ) či o přenechání věci k užití jinému (§ 2189 až § 2400 OZ). Všechny odkazované smluvní typy se však na příspěvky společníků užijí toliko přiměřeně, a nikoliv obdobně. Podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu[93] musí úvaha o tom, které části odkazované právní úpravy jsou „přiměřeně použitelné“ i na jinou situaci, vycházet zejména z cíle sledovaného právní úpravou, ze způsobu, jakým jsou tyto právní vztahy upraveny, a ze vzájemného srovnání jednotlivých ustanovení odkazované a primární právní úpravy. Z výše uvedeného podle mého názoru vyplývá, že s ohledem na skutečnost, že společníci nabývají jako protihodnotu za jejich příspěvek účast na společnosti a všechna práva a povinnosti s ní související, nejsou již oprávněni požadovat za svůj vklad či činnost jakékoliv další protiplnění, které by jim mohlo vyplývat na základě odkazovaného smluvního typu. Pokud se společníci ve společenské smlouvě na dodatečné „odměně“ za poskytnutý vklad či činnost výslovně dohodnou (např. jeden ze společníků poskytne pro společné podnikání svou nemovitost, bude však dohodnuto, že ostatní společníci mu mají platit nájemné[94]), bude třeba posoudit ujednání stran spíše jako

[91] Opačně (bez podrobnější argumentace) ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 337. ISBN 978-80-7478-630-3.
[92] Shodně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 1245. ISBN 978-80-7400-653-1.
[93] Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15. 3. 1991, sp. zn. 7 Cz 13/91.
[94] Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 9. 2007, sp. zn. 29 Odo 968/2005.

smlouvu smíšenou, ve které se prolínají prvky smlouvy společenské a jiných smluv (např. v uvedeném případě smlouvy nájemní).

3.4.2. Kmenové jmění společnosti

Přestože zákon nevylučuje existenci společností založených pouze na závazku společníků provést určitou činnost (pracovní společnosti), v praxi se zpravidla alespoň jeden ze společníků bude na společnosti podílet i majetkovým vkladem. Předmětem vkladu mohou být zejména věci v právním smyslu (§ 489 OZ), a to jak věci hmotné, tak nehmotné (§ 496 OZ), nemovité či movité (§ 498 OZ), zastupitelné či nezastupitelné (§ 499 OZ), zuživatelné i nezuživatelné (§ 500 OZ). Vkladem do společnosti však může být např. i část věci (např. přízemí nemovitosti jednoho ze společníků, které není samostatnou jednotkou[95]), lze-li s ní právně disponovat. Z ustanovení § 2718 OZ navíc vyplývá, že způsobilým předmětem vkladu do společnosti jsou nejen aktiva (tj. majetek), ale i pasiva (tj. dluhy), neboť toto ustanovení výslovně předvídá možnost společníka vložit do společnosti veškeré své jmění, tj. souhrn jeho majetku a dluhů (§ 495 OZ). Domnívám se ostatně, že může-li společník do společnosti vložit veškeré své jmění, je způsobilým předmětem vkladu např. i obchodní závod (§ 502), jehož součástí jsou i dluhy spojené s jeho provozem.

Obecný zákoník občanský (§ 1182 OZO) nazýval souhrn vkladů vložených do společnosti jako její „*kmenové jmění*“, aby ho tak odlišil jak od majetku nabývaného společníky jejich společnou činností, tak od osobního (nesdruženého) majetku společníků. Byť současný občanský zákoník již tento pojem nadále nepoužívá, věcně tyto kategorie stále odlišuje[96], a proto se ho přidržím i při analýze současné právní úpravy. Společníci činí vklady do kmenového jmění společnosti zejména v souvislosti s uzavřením společenské smlouvy, vyloučen však není ani vklad provedený jedním či více společníky za dobu trvání společnosti (srov. § 2722 odst. 2 OZ). Z tohoto hlediska není zcela správná dikce § 2728 odst. 1 OZ, který od režimu kmenového jmění odlišuje majetek nabytý „*za trvání společnosti*“, přestože přesnější by bylo mluvit o majetku nabytém společnou činností společníků, resp. naplňováním společného účelu společnosti.

[95] Tento závěr byl ostatně dovozen i judikaturou k OZ 1964. Srov. Rozsudek NS ze dne 29. listopadu 2006, sp. zn. 33 Odo 1376/2004, v němž Nejvyšší soud mj. konstatoval: „*Může-li být pro potřeby sdružení poskytnuta věc, může být logicky vzato poskytnuta i její část - v posuzovaném případě žalobci vyčleněné nebytové prostory jejich nemovitosti.*“

[96] Právní režim majetkových vkladů do společnosti upravuje § 2719 až 2720 OZ, zatímco majetek získaný společnou činností společníků upravuje § 2728 odst. 1 OZ.

Jednotlivé položky náležející do kmenového jmění je třeba řádně a určitě identifikovat v soupisu vkladů (inventáři), jehož podpis všemi společníky je podmínkou platnosti společenské smlouvy. Byť tomu tak v praxi zpravidla často bude, nedomnívám se, že by soupis vkladů musel být nutně součástí či přílohou společenské smlouvy[97], neboť takový požadavek ze zákona nevyplývá a pro jeho dovození nad rámec zákona nenacházím dostatečně silné argumenty[98]. Ustanovení § 2716 odst. 2 OZ nestanoví žádné bližší požadavky na obsah soupisu vkladů, poskytnuté vklady by však z logiky věci měly být určeny alespoň tak určitě, aby z tohoto soupisu šlo vyvodit, jaký společník daný vklad činí a jakého je druhu. Ocenění vkladů není obligatorní náležitostí soupisu, je-li však učiněno, zákon s ním spojuje významné právní následky[99]. Pro posílení právní jistoty stanoví občanský zákoník vyvratitelnou právní domněnku[100], že sdruženo bylo pouze to, co uvádí soupis. Je však přípustný důkaz opaku, tj. ostatní společníci mohou prokázat, že úmyslem společníků bylo sdružit jiný rozsah vkladů, než uvádí soupis, a domáhat se určení, že určité položky jsou či nejsou jeho součástí[101].

3.4.3. Domněnky rozsahu vloženého jmění

Výše již bylo zmíněno, že způsobilým předmětem majetkového vkladu do společnosti je i veškeré jmění společníka. Jedná se o tradiční možnost majetkové dispozice ve prospěch kolektivu všech společníků, kterou upravoval již obecný zákoník občanský (§ 1177 OZO). Zároveň je však třeba vidět, že tato možnost přináší vkladateli nezměrná rizika, jejichž rozsah se zákon pokouší omezit pomocí výkladových ustanovení obsažených v § 2718 OZ.

[97] Opačně ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 335. ISBN 978-80-7478-630-3

[98] Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 190/15.

[99] Ustanovení § 2719 OZ totiž dispozitivně stanoví, že společníci nabývají spoluvlastnické právo toliko k vloženým peněžním prostředkům a zuživatelným nebo zastupitelným věcem, k ostatním vkladům (tj. především věcem nezuživatelným a individuálně určeným) však nabývají spoluvlastnictví pouze tehdy, byly-li tyto vklady oceněny penězi. Ocenění je však možné doporučit i u zuživatelných a zastupitelných věcí, u kterých sice není podmínkou vzniku spoluvlastnického práva, ale může efektivně eliminovat riziko pozdějších sporů mezi společníky ohledně výše jejich spoluvlastnických podílů na vložených věcech.

[100] Ačkoliv podle důvodové zprávy k zákonu zakládá druhý odstavec § 2716 OZ nevyvratitelnou domněnku rozsahu sdružených vkladů, ze slov „*má se za to*“, jimiž je uvozena druhá věta tohoto odstavce, lze jasně vyvodit, že jde o domněnku vyvratitelnou. Ke stejnému závěru se kloní díla PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2689. ISBN 978-80-7400-653-1 a HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1246. ISBN 978-80-7400-287-8, opačně však (zřejmě pod vlivem chyby v důvodové zprávě) ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 335. ISBN 978-80-7478-630-3.

[101] Shodně HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1246. ISBN 978-80-7400-287-8.

První odstavec tohoto ustanovení stanovuje vyvratitelnou právní domněnku[102] („*má se za to*“), že je-li ve společenské smlouvě dohodnut vklad veškerého jmění ze strany jednoho či více společníků, jedná se o jmění takového společníka přítomné (existující) k okamžiku účinnosti společenské smlouvy[103]. Společníci se ve společenské smlouvě mohou dohodnout, že předmětem jejich vkladu do společnosti bude i jejich v budoucnu nabytý majetek, má-li však takové ujednání pokrývat i majetek nabytý v budoucnu děděním, je tak dle druhého odstavce § 2718 OZ třeba stanovit výslovně. Smyslem tohoto pravidla je chránit společníka před unáhleným převzetím závazku, jehož plný dosah by pro něj nemusel být v okamžiku uzavření společenské smlouvy zjevný.

Prvorepubliková doktrína k § 1177 OZO, z jehož znění současný občanský zákoník vychází, v zájmu prohloubení této ochrany dokonce dovozovala, že se toto pravidlo má vztahovat i na majetek nabytý v budoucnu neočekávaným darováním nebo získaný náhodně výhrou losu atp.[104] Tomáš Dvořák[105] pléduje za takto extenzivní výklad i v poměrech současného občanského zákoníku a argumentuje, že i ustanovení § 2718 odst. 2 OZ věcně dopadá pouze na předvídatelné přírůstky jmění, a nikoliv ty nahodilé. S tímto názorem se nicméně spíše neztotožňuji, neboť se domnívám, že společníci jsou před mimořádnou změnou okolností, jakou by mohl neočekávaný dar nebo výhra představovat, dostatečně chráněni prostřednictvím jiných právních institutů (srov. § 1765 OZ), a § 2718 odst. 2 OZ tak není třeba tímto způsobem nad rámec zákona vykládat. Nicméně, panuje-li mezi společníky shoda na zahrnutí budoucího nahodile získaného majetku do kmenového jmění společnosti, je samozřejmě možné a vhodné zahrnout do společenské smlouvy ustanovení v tomto smyslu a předejít tím jakýmkoliv sporům ohledně skutečné vůle společníků.

Ačkoliv druhý odstavec ustanovení § 2718 OZ hovoří pouze o v budoucnu nabytém majetku, domnívám se, že zákon nebrání dohodě ani na vložení veškerého v budoucnu

[102] Shodně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2690. ISBN 978-80-7400-653-1, opačně však (vycházeje zřejmě z chyby obsažené v důvodové zprávě) ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 338. ISBN 978-80-7478-630-3.

[103] Je-li společenská smlouva vícestranná, posoudí se její účinnost podle § 1741. S ohledem na osobní povahu závazku ze společenské smlouvy (srov. § 2725) se domnívám, že nabídka na uzavření vícestranné společenské smlouvy bude zpravidla obsahovat úmysl navrhovatele, aby se smluvními stranami staly všichni její příjemci a k jejímu uzavření tak dojde až přijetím nabídky ze strany všech.

[104] ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Codex Bohemia, 1998, s. 395. Díl V. ISBN 80-85963-79-5.

[105] DVOŘÁK, Tomáš In: ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 338. ISBN 978-80-7478-630-3.

nabytého jmění (tj. jak majetku, tak dluhů)[106]. Svědčí o tom podle mého názoru systematický výklad celého ustanovení § 2718 OZ, jehož první odstavec vklad celého jmění umožňuje a pouze jako vyvratitelnou domněnku stanoví, že se v takovém případě jedná o jmění přítomné k účinnosti smlouvy. Je však přípustný důkaz opaku, tj. výslovná dohoda společníků, že nejde pouze o veškeré jeho přítomné jmění, ale i o to budoucí. Ať už se však bude jednat o v budoucnu vzniklá aktiva či pasiva, právní úprava nijak neřeší vznikající informační asymetrii ohledně tohoto jmění, o jehož existenci bude vědět zpravidla pouze vkladatel, a nikoliv i ostatní společníci. Takové jmění logicky nebude obsaženo v soupisu vkladů dle § 2716 odst. 2 OZ, neboť v okamžiku jeho vyhotovení neexistovalo. Společníkům lze doporučit předejít této situaci a ve společenské smlouvě výslovně upravit povinnost vkladatele informovat ostatní společníky o nově nabytém jmění v určité lhůtě. Někteří autoři[107] teleologicky dovozují existenci této povinnosti přímo ze zákona, jako právně jistější se však dle mého názoru jeví její výslovné zakotvení ve společenské smlouvě.

3.4.4. Právní poměr společníků k vloženému majetku

Jak už bylo uvedeno v předchozí kapitole této práce, důsledkem absence právní osobnosti society je, že nabyvatelem práv k vnesenému majetku jsou vždy její členové. Tím se societa liší např. od obchodních korporací, u nichž dochází k převodu vlastnického práva k vkladům na samostatný právní subjekt odlišný od osob jeho zakladatelů. Toto specifikum society však logicky vyžaduje zvláštní právní regulaci práv společníků k vloženému majetku (resp. kmenovému jmění), kterou občanský zákoník obsahuje v ustanovení § 2719 OZ ve spojení s § 2720 OZ. Právní poměr společníků ke vkladům vloženým do společnosti rozlišuje právní úprava v závislosti na tom, (i) o jaký druh vkladu se jedná a jakým způsobem na společnost přispívá společník, jemuž má vzniknout ke vnesenému vkladu právo. Společníkům na základě těchto kritérií vzniká ke vneseným vkladům buď (i) spoluvlastnické právo, anebo (ii) právo bezplatného požívání či (iii) právo bezplatného užívání (§ 2720 OZ)[108].

---

[106] Shodně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2691. ISBN 978-80-7400-653-1

[107] Srov. SEDLÁČEK, David In: HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1248. ISBN 978-80-7400-287-8.

[108] V každém případě však dle mého názoru platí, že není-li mezi společníky dohodnuto jinak, lze takto nabytá práva k předmětům vkladů vykonávat pouze za účelem naplnění společenské smlouvy, a nikoliv např. pro soukromé účely společníků. Požívání či užívání předmětů vkladů pro jiné účely, než bylo dohodnuto ve společenské smlouvě, může podle okolností naplňovat znaky jednání škodlivého pro společnost (§ 2726 OZ), vést k vyloučení společníka ze společnosti (§ 2740 OZ) či dát vzniknout nárokům ostatních společníků na vydání bezdůvodného obohacení či náhradu škody.

3.4.4.1. Spoluvlastnické právo

Společníkům, kteří do společnosti vložili peněžní prostředky, jiné zastupitelné věci (§ 499 OZ) či věci zuživatelné (§ 500 OZ), vzniká k těmto vkladům spoluvlastnické právo, jiné věci se stávají jejich spoluvlastnictvím pouze za podmínky, že byly ve společenské smlouvě či soupisu vkladů oceněny penězi. U všech výše uvedených druhů vkladů navíc platí, že k nim spoluvlastnické právo nevzniká všem společníkům, ale – slovy zákona – pouze těm, kteří takovými vklady přispěli. Vkládá-li do společnosti tento druh vkladu pouze jeden ze společníků, zůstává tento společník jeho výlučným vlastníkem[109] a ostatním společníkům k němu vzniká pouze právo bezplatného požívání (§ 2719 odst. 2 OZ) či užívání (§ 2720 OZ). Výše spoluvlastnických podílů společníků se odvíjí od poměru hodnot jejich vkladů. Budou-li vklady společníků spočívat v penězích či penězi oceněných nezastupitelných či nezuživatelných věcech, nebude určení výše spoluvlastnických podílů zpravidla činit obtíže. Problém však může nastat u zastupitelných věcí (např. cenných papírů) či zuživatelných věcí (např. zboží určeného k prodeji v rámci společného podnikání), které se předmětem spoluvlastnického práva stávají, aniž by musely být oceněny penězi. Pro určení hodnoty takových vkladů bude nutno vyjít z jejich ceny obvyklé (§ 492 OZ), ta však může být v případě pozdějších sporů mezi společníky *ex post* zpochybňována, a ztěžovat tak vypořádání spoluvlastnictví mezi společníky. Z tohoto důvodu může být praktické ocenit ve společenské smlouvě či soupisu vkladů i zuživatelné a zastupitelné věci, byť to zákon výslovně nepožaduje.

Otázkou, kterou zákon výslovně neřeší, je, do jaké míry může společník se spoluvlastnickým podílem na vkladech vložených do společnosti právně disponovat bez souhlasu ostatních společníků, zejména, zda může takový spoluvlastnický podíl převádět na třetí osoby. Domnívám se, že takový postup možný není[110], neboť by jím bylo fakticky obcházeno ustanovení § 2725 OZ, podle něhož je účast na společnosti závazkem osobní povahy, který nelze na třetí osobu postoupit. Lze též argumentovat, že takové nakládání se spoluvlastnickým podílem je vyloučeno na základě § 1238 odst. 1 OZ, resp. že taková dispozice by naplňovala znaky zakázaného činu škodlivého pro společnost dle § 2726 OZ. Převede-li společník spoluvlastnický podíl na třetí osobu bez souhlasu ostatních společníků

[109] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2004, sp. zn. 33 Odo 139/2002, ve kterém NS uvedl, že spoluvlastnické právo k vloženému majetku může vzniknout pouze „*účastní-li se na sdružení minimálně jeden další subjekt jehož vklad je způsobilý svoji povahou založit jeho spoluvlastnický podíl k vkladu jiného účastníka*“.
[110] Shodně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2692. ISBN 978-80-7400-653-1; HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1249. ISBN 978-80-7400-287-8.

v rozporu s výše uvedeným zákazem, bude tím dle mého názoru zpravidla podstatně porušovat společenskou smlouvu, což může vést k jeho vyloučení ze společnosti podle § 2740 OZ či vzniku nároku ostatních společníků na náhradu škody. Stejný důsledek by dle mého soudu mělo mít analogicky i zastavení spoluvlastnického podílu na vkladu do společnosti bez souhlasu ostatních společníků.

Další spornou otázkou, na které v odborné literatuře není shody, je, zda lze spoluvlastnický podíl na majetkovém vkladu do společnosti postihnout v rámci exekuce vedené proti společníkovi ze strany jeho osobního věřitele. David Sedláček[111] soudí, že takový postup možný není, neboť spoluvlastnický podíl na vloženém vkladu není možné oddělit od členství ve společnosti, jehož osobní povaha brání exekuci spoluvlastnického podílu s ohledem na ustanovení § 320 OSŘ, které váže možnost exekuce „*jiného majetkového práva*" na podmínku, že takové právo „*není spojeno s osobou povinného*". Oproti tomu Tomáš Dvořák[112] a v souladu s ním Jan Lokajíček[113] soudí, že takový postup možný je, a to především s ohledem na oprávněné zájmy osobních věřitelů společníků. Na základě historické a teoretické analýzy vývoje society provedené v předchozích kapitolách této práce se ztotožňuji spíše s druhým z uvedených názorů. Společnost jako kolektiv smluvních stran bez právní osobnosti totiž, na rozdíl např. od obchodní korporace, není zapisována do veřejného rejstříku. Za této situace nepovažuji za spravedlivé, aby osobní věřitelé nesli riziko spojené se zmenšením osobního majetku společníka v důsledku jeho účasti na společnosti, pokud pro ně existence společnosti není jakkoliv seznatelná. Je sice pravdou, že exekuce spoluvlastnického podílu na vkladu do společnosti může podstatným způsobem zasáhnout do „*going concern*" hodnoty společné činnosti všech společníků, toto riziko je však pro společníky společnosti dle mého názoru lépe předvídatelné[114]. Exekuce majetku (na rozdíl od jeho postižení v rámci insolvence) není sice v § 2740 OZ výslovně stanovena jako jeden z důvodů pro vyloučení společníka ze společnosti, podle okolností však patrně často bude naplňovat znaky podstatného porušení povinnosti společníka ze společenské smlouvy. Pro vyloučení všech

[111] SEDLÁČEK, David In: HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1249. ISBN 978-80-7400-287-8.
[112] DVOŘÁK, Tomáš In: ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 344. ISBN 978-80-7478-630-3.
[113] LOKAJÍČEK, Jan In: PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2692. ISBN 978-80-7400-653-1.
[114] Jak bylo uvedeno již v předchozích kapitolách, absence jakéhokoliv „štítu" society vůči osobním věřitelům jejich společníků je inherentní vlastností society, která ji odlišuje od asociačních útvarů. Společníkům je přitom dána volba, pod jakou právní formou se svou činnost rozhodnou provozovat. Srov. též HANSMANN, Henry, Reinier KRAAKMAN a Richard SQUIRE. Law and the Rise of the Firm. *Harvard Law Review*. 2006, 1333–1403. ISSN 1045-6333.

pochybností lze však doporučit stanovit tento právní následek ve společenské smlouvě výslovně.

3.4.4.2. Požívací právo

Vklady, ke kterým společníci nenabývají spoluvlastnické právo v režimu § 2719 odst. 1 OZ, jsou předmětem bezplatného požívání společníků, s výjimkou těch, kteří na společný účel přispěli pouze činností, a nabývají tak k těmto vkladům pouze užívací právo dle § 2720 OZ. Jedná se především o penězi neoceněné nezastupitelné věci (§ 499 OZ) a věci nezuživatelné (§ 500 OZ), jakož i o vklady, které nejsou samostatnou věcí v právním smyslu, ale je s nimi možné právně disponovat (např. přízemí nemovitosti jednoho ze společníků[115]). K takovým předmětům vkladu zůstává zachováno vlastnické právo jejich vkladatele, které je pouze dočasně omezeno povinností strpět požívání takového předmětu vkladu ze strany ostatních společníků.

3.4.4.3. Užívací právo

Společníci, kteří na společný účel nepřispívají majetkovými vklady, ale pouze svou prací, nenabývají ke vkladům vloženým do společnosti spoluvlastnické právo dle § 2719 odst. 1 OZ ani právo bezplatného požívání dle § 2719 odst. 2 OZ, ale „pouze“ právo užívací, a to na základě § 2720 OZ. Byť to zákon nestanoví výslovně, domnívám se, že stejně jako u požívacího práva dle § 2719 odst. 2 OZ jde i v tomto případě o právo bezplatného užívání, neboť ho společník nabývá jako protihodnotu za poskytnuté činnosti pro společnost a jiné povinnosti vyplývající mu ze společenské smlouvy. V souvislosti s právem bezplatného užívání zároveň § 2720 OZ poněkud nesystematicky stanoví, že i společník, který se na společnosti neúčastní žádnými majetkovými vklady, má právo na podíl na zisku. Takový závěr lze však bezesporu vyvodit již z § 2728 OZ. Stejně tak se společník, který na společný účel přispívá pouze činností, podílí i na ztrátě společnosti a majetku nabytém společnou činností společníků[116]. Obdobně jako § 2719 OZ je ale i § 2720 OZ dispozitivní, společenská smlouva tedy může přiznat spoluvlastnické právo či právo bezplatného požívání ke vkladům i společníkům, kteří se zavázali pouze činností. V případě založení spoluvlastnictví těmto společníkům je však třeba ve společenské smlouvě určit i mechanismus výpočtu jejich

[115] Tento závěr byl ostatně dovozen i judikaturou k OZ 1964. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2006, sp. zn. 33 Odo 1376/2004, v němž NS mj. konstatoval: „*Může-li být pro potřeby sdružení poskytnuta věc, může být logicky vzato poskytnuta i její část - v posuzovaném případě žalobci vyčleněné nebytové prostory jejich nemovitosti.*“

[116] Shodně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2693. ISBN 978-80-7400-653-1.

spoluvlastnických podílů, který může být dán např. oceněním hodnoty poskytnutých činností v poměru k hodnotě majetkových vkladů v režimu § 2719 odst. 1 OZ[117].

Výše uvedený výklad o právech společníků k vloženému majetku lze schematicky vyjádřit také takto:

	Příspěvek společníka do společnosti		
Druh vkladu	Společník poskytující vklad v režimu § 2719 odst. 1 OZ	Společník poskytující vklad v režimu § 2719 odst. 2 OZ	Společník přispívající na společný účel pouze činností
Peněžní prostředky a jiné zastupitelné věci	Spoluvlastnické právo	Požívací právo	Užívací právo
Zužitkovatelné věci	Spoluvlastnické právo	Požívací právo	Užívací právo
Nezastupitelné či nezužitkovatelné věci oceněné penězi	Spoluvlastnické právo	Požívací právo	Užívací právo
Nezastupitelné či nezužitkovatelné věci bez ocenění	Požívací právo	Požívací právo	Užívací právo
Část věci	Požívací právo	Požívací právo	Užívací právo

3.4.5. Právní poměr společníků k vloženým dluhům

Jak již bylo uvedeno výše, součástí kmenového jmění mohou být nejen aktiva (majetek), ale i pasiva (dluhy), neboť způsobilým předmětem vkladu do společnosti nejsou pouze věci, ale i veškeré jmění společníka (§ 2718 OZ), tj. souhrn jeho majetku a dluhů (§ 495 OZ). Je-li však předmětem vkladu do společnosti soubor jmění obsahující i dluhy, je otázkou, jaký právní režim takto vnesené dluhy mají. Domnívám se[118], že spravedlivému uspořádání

[117] HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1250. ISBN 978-80-7400-287-8.
[118] Shodně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2690. ISBN 978-80-7400-653-1.

poměrů mezi společníky spíše odpovídá, aby se solidárními spoludlužníky z vnesených dluhů stávali pouze ti ze společníků, kterým zároveň vzniká spoluvlastnické právo k vloženému majetku, a nikoliv všichni společníci, v odborné literatuře je však argumentováno i opačně[119]. Pro posílení právní jistoty však lze doporučit upravit tuto otázku výslovně ve společenské smlouvě.

3.5. Obecně k právnímu postavení společníků ve společnosti

Práva a povinnosti společníků vznikající za trvání společnosti upravuje občanský zákoník dvěma způsoby. V ustanovení § 2721 OZ nejprve obecně stanoví, že o vzájemných právech a povinnostech společníků platí obdobně ustanovení o spoluvlastnictví, přičemž v následujících ustanoveních (tj. § 2722 až § 2730 OZ) pak upravuje pouze odchylky o odkazované úpravy spoluvlastnictví, dané specifiky společenského poměru.

Co se týká odkazu na právní úpravu „spoluvlastnictví“, tu občanský zákoník systematicky rozděluje na úpravu podílového spoluvlastnictví (§ 1115 až § 1157 OZ), bytového spoluvlastnictví (§ 1158 až § 1222 OZ), přídatného spoluvlastnictví (§ 1223 až § 1235 OZ) a na zvláštní ustanovení o společenství jmění (§ 1236 až 1239 OZ). Je otázkou, která z těchto ustanovení jsou na společnost aplikovatelná. Ztotožňuji se s názorem, že na vnitřní poměry společníků lze vztáhnout pravidla o podílovém spoluvlastnictví, zatímco použití ustanovení o bytovém a přídatném spoluvlastnictví je v poměrech společnosti z logiky věci vyloučeno[120]. Za sporný však považuji závěr části autorů o vyloučení použití pravidel o společenství jmění[121]. Předně, důvodová zpráva[122] s použitím této úpravy na společnost výslovně počítá, když uvádí, že „*společenství jmění může vzniknout z různých právních důvodů - ze smlouvy, a to pojmenované, typicky ze smlouvy, kterou se zakládá společnost*“, přičemž právě společnost je dle důvodové zprávy „*typickým příkladem*“ společenství jmění.

[119] V tomto smyslu argumentuje SEDLÁČEK, D. In: HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1248. ISBN 978-80-7400-287-8, který uvádí, že společně a nerozdílně budou z vložených dluhů zavázáni všichni „*ostatní společníci*“.
[120] Shodně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2693. ISBN 978-80-7400-653-1, HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1248. ISBN 978-80-7400-287-8. a ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 343. ISBN 978-80-7478-630-3.
[121] Srov. LOKAJÍČEK, Jan In: PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2693. ISBN 978-80-7400-653-1 a SEDLÁČEK, Tomáš In: HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1248. ISBN 978-80-7400-287-8. .
[122] Důvodová zpráva k § 1236 až 1239 OZ.

Členství ve společnosti je věcně skutečně kvalifikovatelné jako společenství jmění, neboť společníci v rámci společnosti nabývají nejen majetek, ale i dluhy (§ 2736 OZ), a tento právní poměr není (na rozdíl od samotného spoluvlastnictví) odvislý od existence věcí sdružených do společnosti či nabytých její činností, což je jeden ze znaků společenství jmění[123]. Navíc, přes poněkud zavádějící název rubriky § 2736 OZ „*zvláštní ustanovení o společenství jmění*“ jde naopak o obecnou právní úpravu[124], která se subsidiárně použije na jakékoliv společenství jmění, nestanoví-li zvláštní ustanovení, podle kterých je takové společenství zřízeno, jinak (§ 1237 OZ). Je-li argumentováno[125], že právě komentované ustanovení § 2721 OZ je takovým zvláštním ustanovením (*lex specialis*), které vylučuje použití pravidel o společenství jmění v poměrech společnosti, lze namítnout, že odkazovaná ustanovení o spoluvlastnictví (§ 1115 až § 1239 OZ) v sobě jako sedmý oddíl (§ 1236 až § 1239 OZ) zahrnují právě i úpravu společenství jmění.

Z výše uvedených důvodů se domnívám, že úprava společenství jmění je na společnost aplikovatelná, a dovozuji, že pokud tato úprava bude v konkrétním případě v rozporu s pravidly o podílovém spoluvlastnictví[126], měla by nad nimi i převládnout, neboť ustanovení o společenství jmění jsou povaze společnosti bližší a takový výklad lépe konvenuje úmyslu zákonodárce vtělenému do důvodové zprávy k zákonu. Ustanovení o podílovém spoluvlastnictví a společenství jmění se na vnitřní poměry společníků použijí podle § 2721 OZ obdobně, tj. v plném rozsahu[127], s výjimkami plynoucími z právní úpravy společnosti (především § 2722 až § 2729 OZ), která je vůči nim zvláštní úpravou (*lex specialis*). Výše uvedené lze shrnout tak, že vzájemná práva a povinnosti společníků se řídí:

(1) příslušnými ustanoveními o společnosti, zejména § 2722 až § 2729 OZ;
(2) v mezích ad 1) ustanoveními o společenství jmění (§ 1236 až § 1239 OZ), které jsou z ustanovení o spoluvlastnictví povaze společnosti nejbližší;

[123] Ibid.
[124] Srov. PILÍK, Václav a Karolina VÁVROVÁ. Nad „Zvláštními ustanoveními o společenství jmění“ v občanském zákoníku. *Soukromé právo*. 2016, (10). ISSN ISSN 2533-4239.
[125] LOKAJÍČEK, Jan In: PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2686. ISBN 978-80-7400-653-1.
[126] V praxi půjde zřejmě především o otázku možnosti převodu spoluvlastnického podílu společníka na věci vnesené do společnosti či nabyté její činností na třetí osobu. Zatímco za použití § 1123 OZ by šlo argumentovat pro možnost volného převodu takového podílu bez souhlasu ostatních, dle § 1238 odst. 1 OZ se k nakládání se společnou věcí vyžaduje jednomyslné rozhodnutí všech zúčastněných. Srov. v podrobnostech výklad k § 2719 OZ.
[127] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 6. 2007, sp. zn. 21 Cdo 612/2006.

(3) v mezích 1) a 2) dále pak ustanoveními o podílovém spoluvlastnictví (§ 1115 až § 1157 OZ).

V následujícím textu se budu z důvodu omezeného rozsahu v podrobnostech věnovat pouze první z výše uvedených skupin pravidel, tj. pouze ustanovením § 2722 až § 2729 OZ, které se na právní postavení společníků použijí přednostně. O konkrétních ustanoveních o společenství jmění a podílovém spoluvlastnictví, které se použijí na práva a povinností společníků, pojednávám v průběhu celé práce vždy tam, kdy je k řešení určité otázky třeba použít odkazu uvedeného v § 2721 OZ.

3.6. Povinnosti společníků vznikající za trvání společnosti

3.6.1. Povinnost spolupůsobit k dosažení společného účelu

Základní povinností každého společníka je především vyvíjet činnost[128] za účelem dosažení společného účelu společnosti a zachovávat tomuto účelu patřičnou loajalitu. Občanský zákoník upravuje tuto povinnost v ustanovení § 2724 OZ, jehož přímým inspiračním zdrojem byl zjevně § 1185 OZO, resp. z něj vycházející § 1044 návrhu občanského zákoníku z roku 1937[129]. Domnívám se, že povinnost přičiňovat se o dosažení společného účelu je samotnou esencí závazku ze společnosti a z tohoto důvodu ji patrně ani nelze ve společenské smlouvě vyloučit. Smluvně je však možné stanovit míru, jakou se společníci budou na dosažení společného účelu podílet. Neobsahuje-li společenská smlouva takovou úmluvu, aplikuje se zákonný výměr a na dosažení společného účelu se podílejí všichni společníci stejnou měrou (§ 2724 odst. 1 OZ).

Logickým doplňkem povinnosti přičiňovat se o dosažení společného účelu je, že pokud společník společnou záležitost v dobré víře obstará, má právo na náhradu jako příkazník (§ 2724 odst. 2 OZ). Dobrou víru společníka je dle mého názoru třeba vztahovat především ke vhodnosti a potřebnosti obstarávané záležitosti pro společnost a jeho oprávnění k tomuto kroku[130]. Společník je chráněn prostřednictvím § 7 OZ, podle kterého se dobrá víra

[128] Povinnost přičiňovat se o dosažení společného účelu dle § 2724 OZ nelze zaměňovat s případným závazkem společníka k provedení určité činnosti jako příspěvku do společnosti dle § 2720 OZ. Zatímco o dosažení společného účelu společnosti se v obecné rovině musí snažit všichni společníci, povinnost k provedení určité konkrétní činnosti v režimu § 2720 vzniká pouze tehdy, je-li výslovně sjednána.
[129] Vládní návrh československého občanského zákoníku z roku 1937 (dále jen „**OZ 1937**“).
[130] V tomto smyslu HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 347. ISBN 978-80-7400-287-8.

předpokládá, a je tudíž na tom, kdo ji zpochybňuje, aby prokázal opak. Nestane-li se tak, vzniká společníkovi dle mého názoru nejen právo na náhradu účelně vynaložených nákladů dle § 2436 OZ, ale i právo na náhradu škody, která mu vznikla v souvislosti se zařízením společné záležitosti dle § 2437 odst. 1 OZ[131]. Společníkovi však patrně nenáleží tzv. odměna obvyklá dle § 2438 OZ, neboť protihodnotou za jeho činnost jsou mu primárně práva spojená s jeho účastí na společnosti. Ze stejného důvodu se domnívám, že společníkovi nenáleží ani právo na náhradu škody, která mu vznikla při plnění společné činnosti náhodou (§ 2437 odst. 2 OZ), neboť materiálně vzato společník neobstarává společnou záležitost bezúplatně (což je podmínkou aplikace § 2437 odst. 2 OZ), ale výměnou za komplex práv a povinností spojených s postavením společníka. Úprava podmínek vzniku a rozsahu práva společníka na kompenzaci je však dle mého názoru dispozitivní, a společenská smlouva tak může stanovit i jinak.

3.6.2. Zákaz škodit společnému účelu společnosti

Logickým doplňkem povinnosti přičiňovat se stanoveným způsobem na dosažení společného účelu společnosti (§ 2724 OZ) je i povinnost zdržet se jakékoliv činnosti škodlivé pro společnost, kterou upravuje § 2726 OZ. Podle důvodové zprávy je jednáním škodlivým pro společnost zejména jednání konkurenční povahy (viz níže) a dále též „*jednání zbavující společnost majetku nebo tento majetek poškozující*“. Jakkoliv s tímto vymezením obecně lze souhlasit, výklad pojmu „činy škodlivé pro společnosti“ by podle mého názoru neměl být omezován pouze na majetkové záležitosti, ale měl by být vztahován obecně k možnosti dosáhnout účelu dohodnutého ve společenské smlouvě. Činy škodlivé pro společnost jsou podle mého názoru v zásadě jakákoliv jednání, která by mohla ohrozit, znemožnit či ztížit dosažení společného účelu dohodnutého ve společenské smlouvě[132]. Jinými slovy a obecněji řečeno, jde o povinnost zachovávat loajalitu ke společnému účelu společnosti. Tuto obecnou povinnost mohou společníci ve společenské smlouvě dále konkretizovat či modifikovat, s ohledem na její vazbu na vymezení společnosti jako smluvního typu se však domnívám,

[131] LOKAJÍČEK, Jan In: PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2695. ISBN 978-80-7400-653-1 a SEDLÁČEK, David In: HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1248. ISBN 978-80-7400-287-8. se kloní k závěru, že z úpravy příkazní smlouvy se na společnost vztáhne § 2436 a § 2437 OZ, zatímco DVOŘÁK, Tomáš In: ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 347. ISBN 978-80-7478-630-3 uvádí, že odkaz míří pouze na § 2436 OZ. Z důvodů nastíněných v hlavním textu se domnívám, že nestanoví-li společenská smlouva jinak, je z ustanovení § 2437 OZ na společnost aplikovatelné pouze pravidlo obsažené v § 2437 odst. 1 OZ, a nikoliv § 2437 odst. 2 OZ.

[132] V tomto smyslu ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 348. ISBN 978-80-7478-630-3.

že ji nelze ve společenské smlouvě zcela vyloučit. Porušení povinnosti zdržet se činů škodlivých pro společnost dává ostatním společníkům možnost požadovat od provinilého člena společnosti náhradu škody, a je-li takovým činem zasáhnuto do společného účelu společnosti podstatným způsobem, může vést i k vyloučení daného společníka ze společnosti (§ 2740 OZ). Pokračujícímu jednání škodlivému pro společnost se ostatní společníci mohou bránit též žalobou na uložení povinnosti zdržet se takového protiprávního jednání[133].

Konkrétním projevem zákazu činů škodlivých pro společnost a povinnosti loajality ke společnému účelu je zákaz konkurence[134]. Předchozí právní úprava sdružení v OZ 1964 tento zákonný zákaz neobsahovala, společníci si ho ale mohli dobrovolně sjednat. Na principu zákonné konkurenční doložky stál oproti tomu § 1186 OZO, podle něhož na sebe žádný společník nesměl „*předsevzíti vedlejší jednání poškozující společnost*“. Dnešní občanský zákoník se v § 2727 OZ navrací k východiskům obecného zákoníku občanského, svou dikcí ale již vychází spíše z § 432 OZ, který upravuje zákaz konkurenčního jednání zástupce podnikatele. Společníkovi je zakázáno činit cokoliv, co má vzhledem ke společnému účelu společnosti konkurenční povahu, ledaže s takovou činností vysloví souhlas ostatní společníci. Pro určení rozsahu zákazu konkurence je tedy zásadní, jakým způsobem si společníci ve společenské smlouvě vymezili účel společnosti. Z obecné formulace prvního odstavce § 2727 dovozuji, že proti takto vymezenému účelu společnosti je zakázáno činit jakékoliv konkurenční jednání, a to nejenom právní, ale i faktické povahy[135].

Zákaz konkurenčního jednání se však neuplatní, vysloví-li s takovým jednáním souhlas ostatní společníci. Udělení souhlasu s konkurenčním jednáním je dle mého názoru rozhodnutím o záležitosti společnosti dle § 2729 odst. 1 OZ, a k jeho přijetí tak postačuje pouze většina hlasů společníků. Je-li s konkurenčním jednáním udělen souhlas, není možné dovozovat odpovědnost společníka ani z titulu porušení obecného zákazu škodit společnosti podle § 2726, neboť zákaz konkurence je pouze jedním z konkrétních projevů tohoto pravidla. Zákon výslovně neřeší, zda mohou ostatní společníci v průběhu času změnit svůj názor na konkurenční činnost svého smluvního partnera a odvolat svůj předchozí souhlas s takovou činností, dle mého názoru by však takový postup měl být možný. Úprava zákazu konkurence

[133] Shodně ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 349. ISBN 978-80-7478-630-3 a PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2696. ISBN 978-80-7400-653-1.
[134] Srov. důvodová zpráva k § 2721 - § 2729 OZ.
[135] PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2697. ISBN 978-80-7400-653-1.

je nicméně dispozitivní[136], a společenská smlouva tak může stanovit odlišná pravidla regulace konkurenčního jednání společníků, a to např. stanovením kvalifikované hlasovací většiny potřebné pro udělení souhlasu s konkurenční činností, zúžením či rozšířením okruhu zakázaných jednání či úplným vyloučením tohoto zákazu.

Jedná-li některý ze společníků v rozporu se zákazem konkurence, přiznává zákon ostatním společníkům (resp. kterémukoliv z nich) řadu právních prostředků, kterými se mohou proti zakázanému konkurenčnímu jednání jejich kontrahenta bránit. Společníci se především mohou zápůrčí žalobou domáhat, aby se dotčený společník zakázaného jednání nadále zdržel (§ 2727 odst. 1 OZ). Tento svou podstatou univerzální prostředek obrany mohou společníci uplatnit, dokud zakázané konkurenční jednání trvá, a to i souběžně s právy dle odstavce 2 nebo 3 ustanovení § 2727 OZ.

Jednal-li společník v rozporu se zákazem konkurence na vlastní účet, mohou se ostatní společníci určovací žalobou domáhat, aby toto jednání bylo soudem prohlášeno za jednání učiněné na společný účet. Bylo-li konkurenční jednání společníka učiněno ve prospěch někoho jiného (třetí osoby), mohou se ostatní společníci u soudu domáhat postoupení práva na odměnu z takového jednání, či požadovat, aby jim byla vydána již poskytnutá odměna. Slovo „*odměna*“ užité v druhém odstavci § 2727 OZ by dle mého názoru mělo být vykládáno spíše extenzivně[137] jako jakýkoliv prospěch společníka z předmětného jednání, neboť v opačném případě by mohlo být toto pravidlo jednoduše obcházeno pouze na základě použité kvalifikace plnění ve prospěch společníka. Práva dle § 2727 odst. 2 OZ zanikají (i) prekluzí v subjektivní lhůtě tří měsíců od okamžiku, kdy se o porušení zákazu konkurence dozvěděli ostatní společníci[138], resp. v objektivní lhůtě jednoho roku ode dne, kdy k závadnému jednání došlo, nebo (ii) předchozím uplatněním práva na náhradu škody podle § 2727 odst. 3 OZ. Výhodou práva na náhradu škody je, že společníci mohou toto právo uplatnit i tehdy, došlo-li k prekluzi práv dle § 2727 odst. 2, neboť právo na náhradu škody se promlčuje ve standardní promlčecí době dle § 636 OZ. Pokud však již byla práva dle § 2727 odst. 2 OZ uplatněna (v době jejich existence), právo na náhradu škody zaniká. Kromě výše uvedených právních následků může porušení zákazu konkurence za určitých okolností představovat i podstatné

[136] Shodně ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 350. ISBN 978-80-7478-630-3 a PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2697. ISBN 978-80-7400-653-1.
[137] PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2697. ISBN 978-80-7400-653-1.
[138] Použití slova „podnikatel“ v zákonném textu je v tomto ohledu zjevnou legislativní chybou, kterou je třeba s ohledem na účel právní úpravy vyložit právě jako „ostatní společníci“.

porušení společenské smlouvy, a vést tedy možnosti vyloučení společníka ze společnosti dle § 2740 OZ.

3.6.3. Příplatková povinnost

Společníci poskytují příspěvky na společný účel především v souvislosti se založením společnosti, resp. uzavřením společenské smlouvy. V principu samozřejmě platí, že má-li za trvání závazku ze společenské smlouvy dojít ke změně takto určené výše vkladu, musí s tím všichni společníci souhlasit, neboť jde o změnu společenské smlouvy podle § 2729 odst. 2 OZ. Tento požadavek je odůvodněn i tím, že jakýkoliv dodatečně poskytnutý vklad se přičítá ke vkladu, kterým společník přispěl již při založení společnosti, a může tak ovlivnit výši spoluvlastnických podílů ostatních společníků na vloženém majetku[139].

Ke zcela výjimečnému „prolomení" tohoto principu dochází pouze tehdy, změní-li se poměry tak, že společného účelu společnosti nelze bez poskytnutí „příplatku" [140], resp. bez zvýšení stávajících vkladů, dosáhnout. V takovém případě se společníci mohou usnést na zvýšení vkladů do kmenového jmění, přičemž menšina společníků, která není ochotna svůj vklad zvýšit, může ze společnosti vystoupit, anebo z ní být ostatními vyloučena (§ 2722 odst. 2 OZ). Byť to zákon nestanoví výslovně, je dle mého soudu zřejmé, že rozhodnutí o zvýšení vkladů dle tohoto ustanovení nemusí být přijato jednomyslně, neboť pak by společníci, kteří nejsou ochotni svůj vklad zvýšit, schválení tohoto kroku jednoduše zabránili[141]. Domnívám se tedy, že nestanoví-li společenská smlouva jinak, bude k přijetí takového rozhodnutí postačovat prostá většina společníků podle § 2729 odst. 1 OZ. Tato výjimka z principu jednomyslnosti rozhodování o změnách společenské smlouvy je dle mého názoru projevem povinnosti loajality společníků ke společnému účelu společnosti, jejíž váhu se zákonodárce v tomto případě rozhodl (za plnění podmínek uvedených v § 2722 odst. 2 OZ) nadřadit legitimnímu očekávání společníků o rozsahu jejich povinností, které měli v okamžiku uzavření společenské smlouvy.

Domnívám se však, že jako výjimka z pravidla by toto ustanovení mělo být vykládáno spíše restriktivně. Především je nutné, aby bylo zvýšení vkladů skutečně nezbytné

[139] Shodně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2694. ISBN 978-80-7400-653-1

[140] Prvorepubliková literatura používala v tomto ohledu termín „doplatek do kmenového jmění". Srov. ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Codex Bohemia, 1998, s. 409. Díl V. ISBN 80-85963-79-5.

[141] Shodně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2694. ISBN 978-80-7400-653-1 a HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1251. ISBN 978-80-7400-287-8.

pro dosažení společného účelu, a nikoliv pouze vhodné. Půjde-li společného účelu dosáhnout i přijetím jiného opatření než zvýšením vkladů v režimu § 2722 odst. 2 OZ, nejsou podmínky pro aplikaci tohoto ustanovení naplněny. Ze stejného důvodu se dále domnívám, že společníci mohou být rozhodnutím většiny zavázáni pouze ke zvýšení svého dosavadního vkladu, nikoliv ale již k poskytnutí vkladu jiného druhu. Zavázal-li se společník ve společenské smlouvě přispět na společný účel pouze majetkem (např. jako *de facto* investor společného projektu), nezdá se spravedlivé (a to ani při výrazné změně poměrů), požadovat po něm v budoucnu pod sankcí vyloučení ze společnosti poskytnutí vkladu v činnostech. Tomuto závěru ostatně svědčí i znění § 2722 odst. 1 OZ, který stanovuje, že od žádného ze společníků nelze požadovat poskytnutí jiného druhu vkladu, než ke kterému se ve společenské smlouvě výslovně zavázal. S ohledem na skutečnost, že toto pravidlo je v zásadě notorietou, o které by nebylo pochyb ani bez jejího výslovného zakotvení v zákoně, domnívám se, že jeho systematické zařazení do § 2722 OZ mohlo být motivováno právě ohledem na „správný" výklad příplatkové povinnosti stanovené v druhém odstavci tohoto ustanovení.

Spornou otázkou, na kterou zákon nedává jasnou odpověď, je, jakým způsobem je možné povinnost ke zvýšení vkladu rozvrhnout mezi společníky. Zde je podle mého názoru třeba vyjít z toho, že účelem většinového rozhodování o zvýšení vkladů nemá být změna rozložení sil mezi společníky, ale poskytnutí dodatečných zdrojů nutných pro dosažení společného účelu. Z tohoto důvodu jsem názoru, že nestanoví-li společenská smlouva jinak, musí být příplatková povinnost rozložena mezi společníky vždy tak, aby neovlivnila stávající poměr spoluvlastnických podílů k majetku vloženému do společnosti[142]. V případě nepoměrného rozložení této povinnosti by totiž většinového rozhodnutí dle § 2722 odst. 2 OZ mohlo být zneužíváno k účelovému oslabení některých společníků společnosti, a to zejména tam, kde bude společenská smlouva vázat počet hlasů jednotlivých společníků na jejich vklad. V případě, že některý se společníků nesplní svou povinnost k poskytnutí dodatečného vkladu, právní úprava předvídá možnost (nikoliv však povinnost) ukončit jeho účast na společnosti, a to jak z vůle ostatních společníků (vyloučení), tak z vůle společníka, který je v prodlení se splněním své příplatkové povinnosti (vystoupení).

3.6.4. Povinnosti spojené s osobní povahou společnosti

Společníci uzavírají společenskou smlouvu pro dosažení společného účelu společnosti, což implikuje nutnost jejich vzájemné a zpravidla i dlouhodobé spolupráce. V důsledku toho

[142] Shodně HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1251. ISBN 978-80-7400-287-8.

společníci při uzavírání společenské smlouvy zpravidla přikládají velkou váhu tomu, jaké jsou osobní vlastnosti, zkušenosti a odbornost ostatních členů zakládané společnosti, přičemž bez účasti těchto osob by se členy společnosti zpravidla ani nestali. Společnost je tedy závazkem osobní povahy (*intuitu personae*), z čehož občanský zákoník v ustanovení § 2725 OZ vyvozuje určitá omezení týkající se možnosti společníků nechat se zastoupit či převést svou účast na společnosti na třetí osobu. Tato omezení jsou společnosti historicky vlastní, přímým inspiračním dnešní úpravy byla ustanovení § 1186 OZO a § 1044 OZ 1937.

Společníci předně v principu nemohou vykonávat svá práva a plnit své povinnosti ze společenské smlouvy prostřednictvím třetí osoby, ale pouze osobně. Prvorepubliková literatura[143] dovozovala, že tento zákaz dopadá pouze na zastoupení třetí osobou stojící mimo společnost, zastoupení jiným členem společnosti bylo možné, ledaže se jednalo o povinnost, která byla uložena zvláště některému ze společníků. K tomuto výkladu se dle mého názoru lze– s určitými výhradami[144] – přiklonit i v podmínkách současné právní úpravy, neboť zaručuje ochranu společníků před vstupem jim neznámého elementu do života společnosti a zároveň může usnadňovat efektivní fungování společnosti v situacích, kdy je osobní výkon práv a povinností společníků nesnadné zajistit (např. v případě nemoci jednoho z nich atp.). Dovozuji však, že zastoupení jiným společníkem by mělo být věcně a časově omezeno tak, aby nedocházelo k trvalé a dlouhodobé substituci jednoho ze společníků druhým. Z povahy věci se zákaz zastoupení neuplatní na zastoupení právnické osoby k tomu oprávněnými členy jejích orgánů (§ 151 OZ), neboť jiným způsobem právnická osoba jednat nemůže.

Dalším projevem osobní povahy společnosti je skutečnost, že žádný ze společníků nemůže bez souhlasu ostatních zřídit na společnosti účast jiné osobě či na takovou osobu členství ve společnosti převést. Tento závěr by se samozřejmě uplatnil i bez § 2725 OZ, neboť jakákoliv změna v osobách členů společnosti představuje změnu společenské smlouvy, která podléhá souhlasu všech společníků (§ 2729 odst. 2 OZ); výslovné zakotvení tohoto principu však může mít interpretační význam i pro výklad jiných ustanovení zákona[145]. Vysloví-li ostatní společníci s novým členem společnosti souhlas, zákaz zřízení či postoupení účasti se logicky neuplatní, neboť tím dávají najevo, že plně důvěřují schopnostem nového společníka

[143] ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Codex Bohemia, 1998, s. 406. Díl V. ISBN 80-85963-79-5.

[144] Shodně (zřejmě) HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1253. ISBN 978-80-7400-287-8, opačně ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 347. ISBN 978-80-7478-630-3.

[145] Lze tak např. argumentovat, že společník nemůže bez souhlasu ostatních převést ani spoluvlastnický podíl na majetku vloženém do společnosti. Srov. kapitolu 3.4.4.1 této práce.

přičiňovat se na naplňování společného účelu společnosti. Souhlas ostatních společníků bude zpravidla obsažen ve zvláštní smlouvě o přistoupení ke společenské smlouvě se všemi stávajícími společníky. Vyloučit však nelze ani postoupení smluvní pozice stávajícího společníka na nového se souhlasem všech ostatních společníků v režimu § 1895. Praktickým rozdílem bude, že zatímco smlouva o přistoupení ke společenské smlouvě (jejímž obsahem může, ale nemusí být i ukončení členství některého ze stávajících společníků) bude mít novační účinky (§ 1902 OZ), při postoupení smluvní pozice společníka podle § 1895 OZ zůstává obsah závazku zcela beze změny.

Je otázkou, zda mohou společníci udělit tento souhlas předem přímo ve společenské smlouvě. Ačkoliv Nejvyšší soud[146] v poměrech OZ 1964 dovodil, že „*anonymní všeobecný souhlas dosavadních účastníků daný paušálně do budoucna pro každou, dosud neznámou osobu, a dokonce do budoucna bez dalšího zavazující i tuto neznámou osobu ve vztahu k dalším neznámým osobám, je právním úkonem, který svým obsahem odporuje zákonu a je tudíž neplatný*“, nedomnívám se, že by tato judikatura vylučovala jakýkoliv do budoucna daný souhlas, bude-li dostatečně určitý[147]. Dle mého názoru je nutné brát v úvahu i skutečnost, že skutkový stav, na základě kterého Nejvyšší soud vynesl shora uvedený závěr, byl do jisté míry extrémní, když předmětná společenská smlouva neobsahovala žádná kritéria určení způsobilých budoucích společníků a počet společníků tohoto sdružení přesáhl 2000 osob. Domnívám se však, že pokud bude společenská smlouva vymezovat způsobilého budoucího společníka alespoň určitými konkrétními znaky (např. jakákoliv společnost ze skupiny stávajícího společníka, jež bude disponovat potřebnými podnikatelskými oprávněními atp.), nelze takové ujednání považovat bez dalšího za *a priori* neplatné. Tento závěr dovozuji i s ohledem na § 2743, podle něhož si společníci mohou ujednat, že v případě smrti vstoupí na jejich místo ve společnosti dědicové. Připouští-li zákon možnost udělit předem souhlas s *přechodem* podílu na dědice společníka, kterým může být na základě jeho závěti prakticky kdokoliv, pak se nám nejeví nerozumné připustit možnost předem daného souhlasu i s *převodem* (resp. postoupením) účasti na společnosti, bude-li osoba budoucího nabyvatele vymezena alespoň určitými konkrétními znaky.

[146] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2006, sp. zn. 29 Odo 1578/2005.
[147] Shodně HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1245. ISBN 978-80-7400-287-8.

3.7. Práva společníků vznikající za trvání společnosti

3.7.1. Právo podílet se na nabytém majetku a výsledcích hospodaření společnosti

Klíčovým právem vznikajícím společníkům za trvání společnosti je právo podílet se na majetku nabytém realizací společné činnosti. Občanský zákoník tento majetek v § 2728 OZ poněkud nepřesně nazývá termínem „*majetek nabytý za trvání společnosti*“, ačkoliv za trvání společnosti může společnost nabývat i příplatky do kmenového jmění (§ 2722 odst. 2 OZ), jejichž právní režim se řídí ustanoveními § 2719 až § 2720 OZ. Ačkoliv to § 2728 OZ nestanovuje výslovně, je zřejmé, že společníci se „podílejí“ na majetku získaném společnou činností tak, že se stávají jeho spoluvlastníky[148]. Na tomto principu stála i předchozí právní úprava § 834 OZ[149], přičemž z důvodové zprávy nevyplývá úmysl zákonodárce v tomto ohledu něco měnit. Společníci nabývají spoluvlastnické právo k věcem získaným společnou činností jak originárně (tj. např. zpracováním vnesených vkladů a vznikem nové věci), tak derivativně (např. koupí zboží na společný účet či darováním)[150].

Kromě majetku získaného společnou činností mají společníci právo podílet se i na výsledcích hospodaření společnosti. Překročí-li výnosy vynaložené náklady, je výsledkem společné činnosti zisk, jsou-li naopak náklady vyšší než výnosy, je výsledkem hospodaření společnosti ztráta[151]. Otázku, kterou zákon výslovně neřeší, je způsob rozdělování zisku a úhrady ztráty vzniklé společnou činností společníků. Domnívám se, že i po rekodifikaci se patrně uplatní předchozí judikatura ke sdružení dle OZ 1964, podle které, není-li ve společenské smlouvě ujednáno jinak, platí, že zisk lze rozdělit a vyplatit společníkům až při rozpuštění společnosti[152]. To však neznamená, že by zisk (stejně jako ztráta) ze společné činnosti nebyly každoročně evidovány, neboť tyto údaje jsou dle § 2734 OZ součástí vyúčtování, které je správce povinen každoročně poskytovat všem společníkům. Ztráta společnosti (tj. dluhy ze společné činnosti, které převyšují realizované výnosy) je v průběhu trvání společnosti hrazena primárně z majetku nabytého společnou činností společníků, a není-li jeho, pak z kmenového jmění společnosti. Je-li ztráta společnosti uhrazena z majetku nabytého společnou činností či kmenového jmění, náleží dle mého názoru společníkům, kteří se na tomto majetku podíleli v míře převyšující jejich podíl na ztrátě, právo na majetkové

[148] Srov. PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2698. ISBN 978-80-7400-653-1.
[149] Srov. ELIÁŠ, Karel, ed. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*. Praha: Linde, 2008, s. 2376. ISBN 978-807-2016-877.
[150] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. března 2010, sp. zn. 28 Cdo 4942/2009.
[151] Shodně HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1255. ISBN 978-80-7400-287-8.
[152] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. prosince 2002, sp. zn. 29 Odo 146/2001.

vyrovnání od společníků, jejichž podíl na takovém majetku nedosahoval výše jejich podílu na ztrátě společnosti[153].

3.7.2. Poměr, v jakém se společníci podílejí na nabytém majetku a výsledcích hospodaření společnosti

Určení poměru, v jakém se společníci podílejí na majetku získaném společnou činností a výsledcích hospodářské činnosti, je zásadně věcí jejich domluvy ve společenské smlouvě. Zákon respektuje autonomii vůle společníků a umožňuje jim nastavit si i značně individuální aranžmá jejich účasti na nabytém majetku a hospodářských výsledcích společnosti. Společníci se např. mohou podílet v určitém poměru na nabytém majetku (včetně zisku) a v jiném na ztrátě společnosti. Přípustným je patrně i rozdílné nastavení spoluvlastnických podílů společníků na majetku různého druhu[154] (např. na nabytých nemovitých věcech se bude společník podílet 2/3, zatímco na movitých věcech pouze 1/3). Pokud společníci dodrží právní formu potřebnou pro změnu společenské smlouvy, mohou tyto podíly modifikovat i *ad hoc* ve vztahu ke konkrétní podnikatelské příležitosti, které se chtějí na společný účet zúčastnit. Neurčí-li však společenská smlouva podíly společníků na nabytém majetku a zisku a ztrátě výslovně, uplatní se subsidiárně zákonné pravidlo, podle něhož jsou tyto podíly stejné. V případě, že by si společníci domluvili poměr na alespoň jedné z těchto kategorií (tj. např. pouze podíl na zisku), uplatní se nevyvratitelná domněnka, že se tento poměr uplatní i v ostatních případech.

Ačkoliv míra smluvní volnosti společníků ohledně výše podílů na nabytém majetku a hospodářských výsledcích společnosti je značná, jedno tradiční omezení nadále přetrvává. Tzv. lví klauzule (*societas leonina*)[155], tj. ujednání, podle kterého by byl některý ze společníků zcela vyloučen z podílu na zisku, nemá dle zákona žádné právní účinky (je zdánlivé). Opačné ujednání, podle kterého by se některý ze společníků vůbec nepodílel na ztrátě společnosti, však možné je, nikoliv ale vůči třetím osobám. Toto omezení reflektuje

[153] Shodně (ohledně nepoměru mezi podílem na kmenovém jmění a podílu na ztrátě) PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2698. ISBN 978-80-7400-653-1.
[154] V poměrech § 835 OZ 1964 dovozovalo stejný závěr dílo FIALA, Josef a Milan KINDL, ed. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 1520. ISBN 978-80-7357-395-9.
[155] Je zajímavé, že motivem zavedení zákazu tzv. lví klauzule do římského práva nebyla snaha o nastolení spravedlivějších či ekonomicky vyrovnanějších vztahů mezi účastníky society, jak bychom dnes asi předpokládali. Jak uvádí Reinhard Zimmermann, ochrana ekvivalence plnění byla v římském právu obecně velmi malá, neboť se mělo za to, že hlava římské rodiny (*pater familias*) je nejlepším ochráncem svých soukromých zájmů. Ujednání vylučující účastníka society z jakéhokoliv podílu na zisku se spíše považovalo za rozporné s podstatou závazku ze společnosti („*contra naturam societatis*“). V podrobnostech srov. ZIMMERMANN, Reinhard. *The Law of Obligations*. Oxford: Clarendon Press, 1996, s. 458. ISBN 0-19-876426-X.

zákonem stanovenou solidaritu všech společníků za dluhy ze společné činnosti (§ 2736 OZ), od níž se nelze smluvně odchýlit.

3.7.3. Právo společníků podílet se na rozhodování o společných záležitostech společnosti

Kromě výše uvedených majetkových práv náleží společníkům též klíčové nemajetkové právo podílet se na rozhodování o společných záležitostech společnosti. V tomto ohledu je však třeba odlišit (i) rozhodování společníků založené na většinovém principu a (ii) rozhodování společníků vyžadující jejich jednomyslnou shodu.

3.7.3.1. Většinové rozhodování společníků

Rozhodování o záležitostech, které neznamenají změnu společenské smlouvy, je založeno na většinovém principu (§ 2729 odst. 1 OZ). Tato rozhodnutí jsou přijímána prostou většinou hlasů, přičemž každý společník má jeden hlas. Povaze společnosti jako závazku osobní povahy je dle mého názoru[156] bližší požadovat pro přijetí rozhodnutí většinu hlasů všech společníků, a nikoliv pouze těch, kteří jsou přítomni rozhodování. Právní úprava je však dispozitivní[157], a společenská smlouva tak může obsahovat odlišná pravidla. Společníci si např. mohou ujednat, že většina hlasů bude počítána pouze z přítomných společníků (při splnění určitého kvóra) či stanovit pro přijetí rozhodnutí určitého druhu odlišnou hlasovací většinu. Limitem zde budou pouze obecné korektivy dobrých mravů a veřejného pořádku vyjádřené v § 1 odst. 2 OZ. V praktické rovině mohou společníci vyloučit princip většiny i tím, že určitou záležitost výslovně učiní součástí společenské smlouvy, neboť pak bude hlasování o její změně vždy podrobeno požadavku na jednomyslný souhlas všech společníků dle druhého odstavce § 2729 OZ. Společníci se dle mého názoru mohou odchýlit i od principu rovnosti hlasů[158] všech společníků. Počet a váha hlasů každého ze společníků může být navázána např. na druh či výši jeho vkladu do společnosti, nebo být smluvně modifikována i bez zřetele na jeho příspěvek do společnosti. Domnívám se však, že žádný společník nemůže být svého hlasovacího práva zcela zbaven, neboť podle druhé věty § 2729 odst. 1 OZ nemá právní účinky ujednání stran bránící některému ze společníků

[156] Shodně ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 349. ISBN 978-80-7478-630-3. ; PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2696. ISBN 978-80-7400-653-1.
[157] Srov. důvodová zpráva k § 2721 - § 2729 OZ.
[158] Shodně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2699. ISBN 978-80-7400-653-1, HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1256. ISBN 978-80-7400-287-8, opačně ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 353. ISBN 978-80-7478-630-3.

účastnit se rozhodování. Obdobně jako u nastavení hlasovacích většin však mohou další limity vyplývat i z obecných korektivů dispozitivnosti dle § 1 odst. 2 OZ.

Spíše opatrně se však stavím k možnosti přenést rozhodování společníků podle § 2729 odst. 1 OZ na stálý „orgán" společnosti zřízený k tomuto účelu, jež by zprostředkovával vůli společníků[159]. Pominu-li, že u společnosti nemůžeme v pravém slova smyslu nikdy mluvit o orgánu, neboť nemá právní osobnost, dlouhodobé a trvalé přenesení rozhodovací působnosti společníků na takový „orgán" by dle mého názoru zakládalo rozpor s principem osobního výkonu společnických práv a povinností dle § 2725 OZ, což pokládám za rozporné s teoretickými východisky institutu society uvedenými v předchozí kapitole této práce.

3.7.3.2. Jednomyslné rozhodování společníků

Rozhodnutí, kterými se mění společenská smlouva, musí být společníky přijata jednomyslně. Tato skutečnost, která ostatně vyplývá již z principů smluvního práva, je konstatována v ustanovení § 2729 odst. 2 OZ. I z tohoto principu však zákon zná výjimky. Jedná se např. o rozhodnutí o zvýšení vkladové povinnosti společníků v režimu § 2722 odst. 2 OZ, rozhodnutí o vyloučení společníka dle § 2740 OZ či rozhodnutí o odvolání správce uvedeného ve společenské smlouvě z vážného důvodu dle § 2731 odst. 2 OZ.

3.8. Správa společných záležitostí společníků

3.8.1. Obecně ke správě společných záležitostí

Výše jsme pojednali o právu společníků na rozhodování o společných záležitostech společnosti dle § 2729 OZ. Toto rozhodování koncepčního charakteru (např. souhlas s konkurenční činností společníka, stanovení dodatečné příplatkové povinnosti atp.) je však třeba důsledně odlišovat od každodenní správy společnosti, kterou upravují ustanovení § 2730 až § 2735 OZ. Správou společnosti je třeba dle mého názoru rozumět především operativní řízení každodenního „chodu" společnosti, tj. přijímání exekutivních rozhodnutí, která nemají bezprostřední vliv na práva a povinnosti společníků.

[159] Shodně ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 353. ISBN 978-80-7478-630-3, opačně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2699. ISBN 978-80-7400-653-1.

3.8.2. Správa společných záležitostí všemi společníky

Nastavení způsobu správy společných záležitostí ponechává občanský zákoník na vůli společníků. Správa společnosti může být např. svěřena do rukou pouze jednoho či několika správců z řad společníků nebo třetích osob (§ 2731 OZ), může ale také zůstat v rukou všech společníků, kteří si mezi sebou rozdělí působnost při spravování společných záležitostí (§2730 OZ). Zákon nestanoví, na základě jakých kritérií může být působnost společníků rozdělena, časté však bude patrně zejména funkční rozdělení působnosti (jeden ze společníků bude např. odpovídat za obchodní politiku, druhý za finanční řízení, třetí za marketing atp.), rozdělení podle jednotlivých oborů činnosti realizovaných v rámci společnosti, rozdělení podle územního principu či různé kombinace předešlých kritérií. Lze si však představit i jiná kritéria pro rozdělení působnosti při správě společnosti[160].

Pokud se společníci nedohodnou na rozdělení působnosti při správě společnosti, a zároveň se nerozhodnou ani jmenovat jednoho či více správců podle § 2731 OZ, uplatní se subsidiárně zákonné pravidlo, podle něhož spravuje společné záležitosti každý ze společníků samostatně, a to jako příkazník všech ostatních. Z ustanovení o příkazu vyplývá, že při správě společnosti je každý společník povinen postupovat poctivě a pečlivě podle svých schopností (§ 2432 OZ). Nedomnívám se však, že by na společníka zařizujícího společnou záležitost dopadala povinnost jednat s péčí řádného hospodáře[161] dle § 1411 OZ, neboť i pokud některý ze společníků v konkrétním případě vykonává správu „cizího“ majetku, tj. majetku, ke kterému mu nevzniká spoluvlastnické právo, nečiní tak ve prospěch někoho jiného (§ 1400 OZ), ale za účelem dosažení společného účelu, ke kterému se společníci sdružili (§ 2716 OZ). Použití ustanovení o správě cizí věci na společnost je tak dle mého názoru v zásadě vyloučeno.

Bez ohledu na to, jak byla mezi společníky rozdělena správa společných záležitostí, zákon stanoví, že podstatná změna účelu nebo stavu společného majetku nemůže být jednostranně rozhodnuta žádným z nich, a to ať už by taková změna byla pro společnost výhodná či nikoliv. Podstatná změna stavu nebo účelu společného majetku (tj. majetku vloženého do společnosti nebo získaného společnou činností společníků) tak vždy vyžaduje souhlas ostatních společníků. Byť udělením takového souhlasu nedochází ke změně společenské smlouvy dle § 2729 odst. 2 OZ, a bylo by tak možné usuzovat, že k jeho

[160] Např. možnost společníků rozdělit si působnosti při správě společnosti podle odlišných majetkových celků. Srov. LOKAJÍČEK, Jan In: PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2699. ISBN 978-80-7400-653-1.

[161] Opačně ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 356. ISBN 978-80-7478-630-3.

schválení postačuje pouze většina hlasů společníků v režimu § 2729 odst. 1 OZ, důvodová zpráva k zákonu výslovně stanoví, že toto rozhodnutí musí být přijato jednomyslně všemi společníky. Pravidlo obsažené v druhém odstavci § 2730 OZ je však dle mého názoru dispozitivní[162], a společenská smlouva tak může stanovit i odlišná pravidla pro udělení souhlasu či může požadavek na jeho udělení vyloučit úplně. Společník, který bez souhlasu ostatních podstatně změní stav nebo účel společného majetku, odpovídá za vzniklou újmu a za podmínek § 2740 OZ může být ze společnosti i vyloučen. Spočívá-li podstatná změna stavu a účelu majetku společnosti v jeho zcizení třetím osobám, bude podle mého názoru důsledkem porušení tohoto zákazu i neplatnost předmětného právního jednání, neboť smyslem a účelem zákazu dle druhého odstavce (§ 580 OZ) je právě ochrana společného majetku společnosti. Analogicky k § 2732 OZ se však patrně nemohou této neplatnosti dovolávat společníci vůči třetí osobě, která v dobré víře předpokládala, že předmětná transakce má podporu všech společníků.

3.8.3. Správa společných záležitostí jedním či více správci

Společníci mohou správou vnitřních záležitostí společnosti pověřit i jednoho či více správců. Tímto aktem dochází k nahrazení režimu společné správy společnosti dle § 2730 OZ, neboť ke správě přestávají být oprávnění všichni společníci. Správcem může být jak společník, tak třetí osoba stojící mimo kolektiv smluvních stran. To bude praktické zejména tehdy, vyžaduje-li správa společnosti zvláštní znalosti a dovednosti, kterými sami společníci nedisponují.

Z dikce § 2731 odst. 2 OZ plyne, že správce může být do funkce jmenován buď přímo společenskou smlouvou, anebo „*jinak*“. Dovozuji, že tímto jiným způsobem jmenování správce je rozhodnutí většiny společníků[163] dle § 2929 odst. 1 OZ. Podmínkou vzniku funkce správce je však v obou dvou případech souhlas dotyčné osoby, neboť nikdo nemůže být nucen k výkonu funkce správce proti své vůli. Práva a povinnosti správce upravuje zákon pouze dílčím způsobem v § 2734 OZ, podrobnější pravidla však může stanovit společenská smlouva (bude-li správce zároveň společníkem), či oddělené ujednání společníků se správcem (půjde-li o nespolečníka). Neujednají-li si strany jinak, použijí se na právní postavení správce

[162] Shodně LOKAJÍČEK, Jan In: PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2700. ISBN 978-80-7400-653-1, opačně však ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 354. ISBN 978-80-7478-630-3.

[163] Shodně ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 354. ISBN 978-80-7478-630-3 a PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2700. ISBN 978-80-7400-653-1.

přiměřeně ustanovení o příkazu (§ 2444 OZ), a správci tak bude náležet právo na náhradu nákladů dle § 2436 OZ a § 2437 OZ a v případě správce nespolečníka, jemuž nenáleží podíl na zisku, patrně i právo na obvyklou odměnu podle § 2438 odst. 1 OZ[164]. Protože správa společných záležitostí je působnosti mířící „dovnitř", a nikoliv „navenek" společnosti, platí, že mají-li společníci zájem, aby je správce zastupoval i vůči třetím osobám, je třeba, aby mu za tímto účelem vystavili i odpovídající plnou moc (§ 2439 OZ)[165].

Je-li správou společnosti pověřeno několik správců, aniž by byla blíže vymezena jejich působnost, vykonává každý z nich správu společnosti samostatně v celém rozsahu (§ 2733 OZ). Toto řešení odpovídá situaci, kdy správu společnosti vykonávají všichni společníci a nedošlo k dohodě o rozdělení jejich působnosti (§ 2730 OZ). Pokud se společníci rozhodnou působnost správců rozdělit, mohou tak učinit buď přímo ve společenské smlouvě, anebo v rozhodnutí o jmenování správce přijatém dle § 2729 odst. 1 OZ. Obdobně jako v případě rozdělení působnosti mezi společníky podle § 2730 OZ ani v tomto případě zákon nestanoví, na základě jakých kritérií může být působnost správců rozdělena, časté však patrně bude zejména funkční rozdělení působnosti, rozdělení podle jednotlivých činností společnosti, podle územní působnosti společnosti, či různé kombinace předešlých kritérií.

Poněkud nejasným způsobem upravuje občanský zákoník odvolání správce. Zatímco správce jmenovaný společenskou smlouvou může být dle druhého odstavce komentovaného ustanovení odvolán jen z „*vážného důvodu*", pověření správce jmenovaného většinovým rozhodnutím společníků dle § 2729 odst. 1 OZ lze zrušit obdobně jako u příkazu, tj. „*podle libosti*" (§ 2443 OZ). V komentářové literatuře však není shody na tom, jakou většinou je třeba přijmout rozhodnutí o odvolání správce jmenovaného přímo ve společenské smlouvě. Je pravdou, že odvoláním takto jmenovaného správce dochází ke změně obsahu společenské smlouvy, což by implikovalo nutnost souhlasu všech společníků[166] dle § 2729 odst. 2 OZ. Pokud by však s takovým rozhodnutím měli souhlasit všichni společníci, nedává smysl, aby ho zákon připouštěl pouze tehdy, je-li pro odvolání správce zároveň „*vážný důvod*". Společníci se mohou v souladu s principem smluvní volnosti dohodnout na změně společenské smlouvy v zásadě kdykoliv, a to z jakéhokoliv důvodu. Navíc, je-li odvolávaný správce zároveň společníkem, bylo by absurdní trvat na podmínce naplnění „*vážného důvodu*"

[164] Shodně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2700. ISBN 978-80-7400-653-1.
[165] Shodně ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 356. ISBN 978-80-7478-630-3.
[166] Shodně ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 357. ISBN 978-80-7478-630-3 a PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2700. ISBN 978-80-7400-653-1.

v situaci, kdy se svým odvoláním musí sám souhlasit. Z těchto důvodů dovozuji, že i správce jmenovaný ve společenské smlouvě může být odvolán rozhodnutím většiny společníků dle § 2729 odst. 1 OZ, ale to pouze tehdy, existují-li pro jeho odvolání „*vážné důvody*“[167]. Pokud zde takové důvody neexistují, může být odvolán pouze se souhlasem všech společníků dle § 2729 odst. 2 OZ. Správce, který byl do funkce povolán pouze rozhodnutím většiny společníků dle § 2729 odst. 1 OZ, může být stejným postupem ze své funkce i kdykoliv odvolán, a to bez ohledu na důvod, který k tomuto kroku většinu společníků vede.

3.8.4. Právní postavení správce

Jak už bylo uvedeno výše, právní postavení správce upravuje občanský zákoník pouze značně rudimentárně v ustanovení § 2734 OZ, společníkům však nic nebrání zavázat společníka i k dalším povinnostem, a to buď přímo ve společenské smlouvě (bude-li správce zároveň společníkem), či v odděleném ujednání společníků se správcem (půjde-li o nespolečníka).

První ze zákonem stanovených povinností je povinnost správce vést řádně účty a přehled o majetkových poměrech společnosti. Rozsah a kvalitu této evidence zákon blíže neupravuje, tyto záznamy by však dle mého názoru měly minimálně podávat úplný a věrný přehled o majetkových poměrech společnosti. Pokud jsou navíc společníci s ohledem na svou účast ve společnosti povinni vést účetnictví a nebylo-li se správcem ujednáno jinak, dovozuji, že správcem vedené záznamy by měly odpovídat též požadavkům kladeným na účetnictví společníků[168]. Evidenční povinnosti správce odpovídá právo na informace každého ze společníků dle § 2734 OZ. Protože toto právo společníka nelze smluvně vyloučit (srov. § 2735 OZ), dovozuji, že smluvně nelze vyloučit ani evidenční povinnost správce, která je materiálním předpokladem uplatnění práva na informace společníků dle § 2735 OZ. Z tohoto důvodu se též domnívám, že pokud není ve společnosti jmenován správce, má tuto povinnost každý ze společníků, a to v rozsahu, v jakém vykonává správu společnosti (§ 2730 OZ)[169].

---

[167] V tomto smyslu (zřejmě) SEDLÁČEK, David In: HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1258. ISBN 978-80-7400-287-8 , který uvádí: „*zdá se, že občanský zákoník umožňuje odvolání správce přímo jmenovaného ve společenské smlouvě i jen na základě rozhodnutí většiny společníků, nicméně musí pro to být dán vážný důvod*“.

[168] Shodně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2702. ISBN 978-80-7400-653-1.

[169] Opačně (zřejmě) SEDLÁČEK, David In: HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1259. ISBN 978-80-7400-287-8, který uvádí, že pokud nebude správce jmenován, „*lze očekávat, že v takových případech bude každý ze společníků s majetkovým stavem společnosti dostatečně sám obeznámen*“.

Kromě evidence majetkových poměrů společnosti je správce povinen o těchto poměrech (včetně příjmů a výdajů, zisku a ztráty) pravidelně informovat též společníky. Zákon dispozitivně[170] stanoví, že správce splní tuto povinnost nejpozději do dvou měsíců od ukončení kalendářního roku, společníci se však se správcem mohou dohodnout i na jiné lhůtě, jakož i na počátku jejího běhu v návaznosti na ukončení hospodářského roku společnosti.

3.8.5. Nakládání se společným majetkem společníky vyloučenými ze správy

V souvislosti s pravidly o nastavení správy společnosti upravuje občanský zákoník též právní následky nedodržení těchto pravidel ze strany společníků, kteří jsou ze správy společnosti vyloučeni, a to buď v celém rozsahu jmenováním jednoho či více správců podle § 2731 OZ, anebo v určité části, pokud si mezi sebou rozdělí působnost při správě společnosti § 2730 OZ. Těmto společníkům zakazuje § 2732 OZ činit právní jednání, v jejichž důsledku dochází k dispozici se společným majetkem. Domnívám se, že analogicky by se toto ustanovení mělo vztahovat i na majetkové dispozice jednoho ze správců, byla-li jeho působnost k takovému jednání omezena v důsledku rozdělení působnosti mezi správci (srov. § 2733 OZ).

Právním následkem porušení zákazu dispozic se společným majetkem bude nejen odpovědnost společníka za škodu a podle okolností případně i možnost jeho vyloučení ze společnosti podle § 2740 OZ, ale i relativní neplatnost právního jednání, kterým došlo k neoprávněné dispozici se společným majetkem[171]. Této neplatnosti se však nelze dovolávat vůči třetím osobám, které byly v dobré víře v oprávnění vyloučeného společníka disponovat s předmětným majetkem. Zákon zde v souladu s principem důvěry chrání dobrou víru třetích osob, které se zpravidla nemají jak dozvědět o existenci vnitřních omezení obsažených ve společenské smlouvě. Dobrá víra těchto osob se v souladu s § 7 OZ předpokládá, a ostatní společníci dovolávající se porušení tohoto zákazu by tak museli prokázat opak. Právním následkům porušení zákazu dle první věty se však dle mého názoru lze vyhnout, pokud by „kontaminovanou“ dispozici se společným majetkem schválil k tomu oprávněný společník či správce dříve, než se její neplatnosti dovolá sám dobrověrný nabyvatel.

Proti tomu lze však namítnout, že právo na informace dle § 2735 OZ garantuje zákon výslovně všem společníkům, a to i když se na správě společnosti sami nepodílejí.

[170] HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1259. ISBN 978-80-7400-287-8.

[171] Shodně ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 358. ISBN 978-80-7478-630-3 a PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2701. ISBN 978-80-7400-653-1.

3.8.6. Kontrola správy společnosti ze strany společníků

Bez ohledu na to, zda se společníci na správě společnosti podílejí či ne, náleží jim dle § 2735 OZ právo na informace o činnosti společnosti. V případě, že jsou ze správy společnosti zcela vyloučeni (§ 2732 OZ), je toto právo zásadním prostředkem kontroly činnosti správce či správců společnosti z jejich strany. Svoje opodstatnění má však toto oprávnění i v případě, kdy se na správě společnosti podílí všichni společníci, neboť i tehdy nemusí být společníci plně seznámeni se stavem společných záležitostí, a to zvláště došlo-li k rozdělení jejich působnosti ke správě společnosti (§ 2730 OZ). Právo na informace uplatňuje společník u správce či jiného společníka, který spravuje danou oblast činnosti společnosti, a který je tudíž zároveň povinen evidovat doklady a záznamy vztahující se k předmětu vyžadované informace dle § 2734 OZ.

Společník vykonává právo na informace buď nahlížením do dokladů o činnosti společnosti (a to patrně jak účetních, tak smluvních[172]), anebo se o hospodářském stavu a společných záležitostech informuje jinak (např. pokládáním přiměřených dotazů správci atp.). Výkon práva na informace ze strany společníka však nesmí být šikanózní, tj. společník nesmí výkonem tohoto práva sledovat jiný než zákonem předvídaný účel a jím zvolené prostředky nesmí být nepřiměřené sledovanému cíli. S ohledem na osobní povahu závazku ze společnosti se spíše nedomnívám, že je možné zmocnit k nahlížení do dokumentů společnosti třetí osobu, to však zřejmě nevylučuje možnost přizvat si k jejich přezkumu odborného poradce (např. advokáta)[173]. Z povinnosti loajality však plyne, že v případě, že přezkoumávané dokumenty společnosti obsahují obchodní tajemství, měl by společník vždy zajistit, aby jeho poradce byl vázán odpovídající povinností mlčenlivosti. Právo společníka na informace nelze vyloučit ani omezit, společenská smlouva však dle mého názoru může stanovit podrobnější modality jeho výkonu.

[172] Shodně ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 360. ISBN 978-80-7478-630-3, jakož i komentářová literatura k předchozímu § 837 OZ 1964, srov. FIALA, Josef a Milan KINDL, ed. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 1525. ISBN 978-80-7357-395-9.

[173] Shodně ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 360. ISBN 978-80-7478-630-3 a PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2702. ISBN 978-80-7400-653-1.

3.9. Právní poměr společníků k třetím osobám

3.9.7. Obecně k právním vztahům společníků s třetími osobami

Společníci uzavírají společenskou smlouvou za účelem naplňování dohodnutého účelu společnosti. Realizace tohoto společného účelu zpravidla, nikoliv však nutně[174], implikuje potřebu vstupovat do právních vztahů i s třetími osobami, které nejsou stranou společenské smlouvy. Protože společnost nemá právní osobnost, nemohou ji jako „non-subjekt" tato právní jednání pochopitelně zavazovat. Oprávněnými a zavázanými z nich se tedy, za splnění níže uvedených podmínek stávají, sami společníci společnosti. Pro úplnost dodávám, že ačkoliv se níže v této práci věnuji pouze závazkům z právního jednání, které jsou v praxi patrně nejčastější, v obecné rovině není dle mého vyloučeno, aby společníkům v souvislosti s naplňováním společného účelu společnosti vznikaly i společné závazky z deliktu[175] či z jiných právních důvodů (např. bezdůvodného obohacení[176]).

3.9.8. Podmínky vzniku společných závazků

Společník může i po převzetí závazku ze společenské smlouvy činit právní jednání svým jménem a na svůj účet[177]. Má-li vzniknout ostatním společníkům v souvislosti s činností jednoho z nich společný závazek, musí být dle mého názoru vždy splněny dvě podmínky[178]. První podmínkou je, že se tento právní vztah věcně týká naplňování společného účelu společnosti, tj. slovy zákona, jde o právní jednání „*ve společné záležitosti*". Druhou podmínkou pak je, že osobě, se kterou je jednáno, musí být na základě všech okolností zjevné, že jde o právní jednání činěné jménem a na účet všech společníků, a nikoliv o osobní jednání jednoho či více jednajících společníků[179]. Při splnění těchto obecných podmínek může společný závazek vzniknout na základě následujících právních skutečností:

---

[174] Např. společnost založená za účelem výstavby garáže na společném pozemku společníků, která se uskuteční pouze prostřednictvím majetkových vkladů a činností jich samotných.

[175] V literatuře se jako typický příklad uvádí náhrada škody způsobená dopravní nehodou společně provozovaným automobilem v rámci naplňování společného účelu společnosti. Srov. HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1261. ISBN 978-80-7400-287-8.

[176] Např. společný závazek společníků k vrácení plnění přijatého v rámci právního důvodu, který odpadl (§ 2991 OZ).

[177] Bude-li však mít takové jednání konkurenční povahu vzhledem k dohodnutému účelu společnosti, mohou ostatní společníci uplatňovat svá práva dle § 2727 OZ, včetně prohlášení takového jednání za jednání učiněné na společný účet.

[178] PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2703. ISBN 978-80-7400-653-1.

[179] Naplnění této podmínky bude vždy posuzováno *in concreto*. Velký význam bude zpravidla mít, zda bude v v předmětném právním jednání uvedeno i společné označení společnosti, či zda bylo plněno na osobní bankovní účet společníka, či na účet používaný všemi společníky. Srov. PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2700. ISBN 978-80-7400-653-1 a tam uváděnou judikaturu.

3.9.8.1. Právní jednání všech společníků

Byť to zákon nestanoví výslovně, již z principů smluvního práva vyplývá, že společné závazky vznikají společníkům tehdy, činí-li určité právní jednání všichni dohromady. Tento způsob přímého jednání všech společníků se však nejeví příliš praktický v běžných záležitostech společnosti, neboť může být (v závislosti na počtu společníků) poněkud neflexibilní.

3.9.8.2. Zastoupení způsobem stanoveným ve společenské smlouvě

Společenská smlouva může pověřit zastupováním kolektivu společníků někoho z jejich středu, přičemž takovému společníkovi či společníkům by měla být následně vystavena plná moc (§ 2439 OZ). Tuto možnost výslovně připouští návětí druhé věty prvního odstavce § 2737 OZ, je však třeba dodat, že společenskou smlouvou určený způsob zastupování nelze namítat proti třetím osobám, které v dobré víře předpokládají, že společník, se kterým kontrahují, je oprávněným zástupcem kolektivu společníků (srov. níže). Tím však není dotčena odpovědnost společníka, který jedná v rozporu s takto určeným způsobem zastupování.

3.9.8.3. Zastoupení společníků na základě zákona

Nestanoví-li společenská smlouva jinak, považuje se podle § 2737 odst. 1 OZ každý ze společníků za příkazníka všech ostatních. V takovém případě by měla být všem společníkům zároveň vydána odpovídající plná moc dle § 2439 OZ. Odchylka od tohoto pravidla možná je (viz výše), nemá však právní účinky vůči dobrověrným třetím osobám, které nejsou společenskou smlouvou vázány a které zpravidla ani nemají jak zjistit její obsah. Dovozuji však, že rozhodnou-li se společníci upravit si způsob zastupování vůči třetím osobám odlišně od zákona, mají povinnost nechat vystavit plnou moc (§ 2439 OZ) pouze těm společníkům, kteří byli pověřeni zastupováním ve společenské smlouvě, a nikoliv všem společníkům.

3.9.9. Právní povaha společných závazků

Ze společných dluhů jsou dle § 2736 OZ společníci zavázáni společně a nerozdílně (solidárně), tj. jsou povinni je plnit jeden za všechny a všichni za jednoho (§ 1872 odst. 1 OZ). Věřitel ze společného závazku tak může požadovat celý dluh nebo jeho libovolnou část od jakéhokoliv ze společníků, kteří jsou vůči tomuto dluhu v postavení solidárních spoludlužníků, a to bez ohledu na to, v jakém poměru se podílejí na kmenovém

jmění společnosti, majetku nabytém společnou činností či zisku a ztrátě společnosti. Vyrovná-li však některý ze společníků více, než činí jeho podíl na závazcích společnosti, náleží mu od ostatních náhrada (§ 1876 odst. 2 OZ). Ačkoliv zákon v § 2736 upravuje výslovně pouze solidaritu dlužnickou, stejný princip se dle judikatury Nejvyššího soudu[180] uplatní i v případě, kdy jsou společníci naopak společně oprávněni vůči jednomu dlužníkovi (věřitelská solidarita společníků).

S ohledem na účel právní úpravy, který spočívá v posílení právního postavení třetích osob stojících mimo společenskou smlouvu, je zřejmé, že ustanovení § 2736 OZ zakotvující solidární odpovědnost společníků je kogentní[181] a nelze se od něho smluvně odchýlit. Opačná dohoda společníků by byla absolutně neplatná, neboť odporuje nejen zákonu, ale i dobrým mravům a veřejnému pořádku (§ 588 OZ).

3.9.10. Jednání ve společné záležitosti vlastním jménem společníka

Jak jsem uvedl již výše, společné závazky vznikají společníkům při naplnění dvou podmínek. První podmínkou je objektivní spojitost takového závazku s naplňováním účelu společenské smlouvy, druhou je pak subjektivní vědomost osoby, se kterou bylo jednáno, že jde o právní jednání činěné jménem a na účet všech společníků. Právní následky situace, kdy není naplněna druhá z těchto podmínek, upravuje výslovně § 2737 odst. 2 OZ. Pokud třetí osobě není známo, že jednající společník jedná ve skutečnosti na účet všech společníků, zůstává zavázána jen vůči němu, a nemá povinnost plnit nikomu jinému. Ostatní společníci se však mohou proti jednajícímu společníkovi domáhat práv z takového jednání vzniklých. Účelem právní úpravy je zajistit, aby se ostatní společníci měli příležitost domoci stejného ekonomického postavení, jako kdyby byli samotnými účastníky předmětného právního jednání. To však neplatí, pokud třetí osoba od počátku věděla, že společník vystupující pod svým vlastním jménem jedná ve skutečnosti na účet všech společníků, neboť v tom případě vzniká společný závazek a vztahy mezi společníky není třeba napravovat.

3.9.11. Právní následky předstíraného společnictví vůči třetím osobám

Opačná situace nastává, vydává-li se někdo v právním jednání za společníka, ač jím ve skutečnosti není. Takový závazek nemá s činností společnosti nic společného, třetí osoba si však této okolnosti nemusí být vědoma. V tomto případě je z předmětného právního jednání

[180] Srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. září 2011, sp. zn. 28 Cdo 1580/2011 či další judikaturu citovanou v díle PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2703. ISBN 978-80-7400-653-1.

[181] Shodně ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 361. ISBN 978-80-7478-630-3

zásadně zavázána sama osoba vydávající se za společníka[182], přičemž kontrahent uvedený v omyl má právo dovolat se neplatnosti dotčeného právního jednání podle § 583 OZ a násl. Takové řešení se však nezdá zcela spravedlivé v situaci, kdy skuteční společníci k omylu třetí osoby určitým kvalifikovaným způsobem přispěli. Proto zákon v ustanovení § 2738 OZ stanoví pro tuto situaci odlišné pravidlo, které je speciální vůči obecným ustanovením o omylu[183]. K vyloučení ustanovení o omylu a aplikaci § 2738 OZ však dochází pouze při kumulativním splnění 3 podmínek:

(i) třetí osoba byla uvedena v omyl, že jedná se společníkem;
(ii) alespoň jeden společník dal k tomuto omylu podnět (např. tím, že opomněl vymazat kontaktní údaje bývalého společníka z internetových stránek společnosti) či tomuto omylu společníci naopak nezabránili, ač ho mohli při vynaložení potřebné péče předvídat;
(iii) třetí osoba v důsledku omylu právně jednala s domnělým společníkem, o kterém v dobré víře předpokládala, že je skutečným společníkem.

Pokud jsou výše uvedené podmínky naplněny, zavazuje dotčené právní jednání nejen domnělého společníka, ale společně a nerozdílně s ním i skutečné společníky. Mezi domnělým společníkem a skutečnými společníky tak dochází ke vzniku solidárního závazku, nikoliv však samotného společenského poměru. Domnělý společník se tedy nestává členem již existující společnosti, a neprojeví-li ostatní společníci opačnou vůli, mezi pravými a nepravým společníkem nevznikne dle mého názoru ani *ad hoc* společnost určená k realizaci předmětného závazku.

3.10. Zánik členství na společnosti

K zániku členství na společnosti, tj. k dílčímu zániku závazku ze společenské smlouvy ohledně některého ze společníků, dochází:

(i) naplněním některého z důvodů, se kterým zákon obecně spojuje dílčí zánik závazku (§ 1908 a násl. OZ);
(ii) naplněním některého z důvodů, se kterým právní úprava společnosti spojuje dílčí zánik závazku ze společenské smlouvy, tj. vystoupení ze společnosti (§ 2739 OZ), vyloučení ze společnosti (§ 2740 OZ) a zánik právní osobnosti společníka (§ 2742 OZ);

[182] HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1262. ISBN 978-80-7400-287-8.
[183] Shodně ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 364. ISBN 978-80-7478-630-3

(iii) naplněním některého z důvodů předvídaného společenskou smlouvou.

Z důvodu rozsahu i praktické uchopitelnosti tématu budou níže podrobně analyzovány pouze zvláštní zákonné důvody zániku členství na společnosti, to však pochopitelně neznamená, že by členství ve společnosti nemohlo zaniknout i jinak.

3.10.1. Vystoupení ze společnosti

Přestože § 2739 OZ používá termín „*vystoupení ze společnosti*“, věcně jde spíše o výpověď společenské smlouvy[184], což ostatně dokládá i konec druhé věty tohoto ustanovení, který hovoří o „*výpovědní době*“. Výpověď je jednostranné právní jednání některého ze společníků adresované všem ostatním členům společnosti. Pokud je výpověď adresována vůči nepřítomným společníkům, je účinná až okamžikem dojití do právní sféry posledního z nich (§ 570 OZ). Společenská smlouva však může stanovit, že výpověď postačí adresovat pouze jednomu či více správcům společnosti[185], jakož i stanovit další předpoklady účinnosti tohoto právního jednání. Formu výpovědi zákon neurčuje, a proto může být zásadně i ústní, nestanoví-li společenská smlouva jinak. Z hlediska důkazního a evidenčního lze však písemnou formu výpovědi doporučit. Žádné zvláštní požadavky nestanoví občanský zákoník ani ohledně obsahových náležitostí tohoto právního jednání, z logiky věci však vyplývá, že je-li výpověď činěna „*z vážných důvodů*“ (viz níže), měl by v ní být takový důvod vymezen. Neujednají-li si společníci ve společenské smlouvě jinak, výpověď podaná jedním ze společníků zásadně nemá za důsledek úplný zánik závazku ze společnosti, ale pouze dílčí zánik tohoto závazku ve vztahu k „vystupujícímu“ společníkovi. To však neplatí, pokud má společnost pouze dva členy, neboť tehdy dochází výpovědí kteréhokoliv z nich *ex lege* k zániku společnosti (*per analogiam* § 2745).

Pokud má společník k podání výpovědi vážné důvody, může společenskou smlouvu vypovědět s okamžitou účinností (resp. dnem uvedeným v takové výpovědi), a to i tehdy, byla-li mezi společníky dohodnuta výpovědní doba. Co lze považovat za vážné důvody zákon blíže neupřesňuje, lze však vyjít z již existující judikatury k § 838 OZ 1964. Podle judikatury Nejvyššího soudu musejí vážné důvody „*svou závažností a důležitostí převažovat negativní (nepříznivé) dopady na situaci ostatních účastníků sdružení*“, přičemž mohou spočívat „*jak v událostech na straně účastníků, tak ve vnějších okolnostech, majících dopad na dosažení sjednaného účelu sdružení. Vždy však musí jít o takový důvod, pro který i přes újmu*

[184] Shodně ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 365. ISBN 978-80-7478-630-3.
[185] Shodně HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1263. ISBN 978-80-7400-287-8.

způsobenou ostatním účastníkům nelze na vystupujícím účastníkovi spravedlivě požadovat, aby ve sdružení dále setrvával.“[186]. Nejvyšší soud shledal vážný důvod k podání výpovědi v případě hrubého porušení společenské smlouvy ze strany ostatních společníků[187], nikoliv však již v případě, kdy došlo ke změně daňových předpisů aplikovatelných na společníka[188]. Přesto, že zákon používá množné číslo („*z vážných důvodů*“), domnívám se, že postačí naplnění byť i jednoho z nich[189], bude-li takový důvod sám o sobě odůvodňovat závěr, že po společníkovi nelze spravedlivě požadovat, aby ve společnosti setrval.

Pokud má společník k podání výpovědi jakékoliv jiné důvody, končí jeho členství ve společnosti uběhnutím výpovědní doby. Není-li délka výpovědní doby určena ve společenské smlouvě a nedošlo-li ani k jejímu úplnému vyloučení na základě dohody společníků, uplatní se obecná pravidla o délce jejího trvání. V případě společnosti uzavřené na dobu neurčitou skončí tedy účast společníka na společnosti ke konci kalendářního čtvrtletí výpovědí podanou alespoň tři měsíce předem (§ 1999 odst. 1 OZ), v případě společnosti uzavřené na dobu určitou bude mít výpověď okamžité právní účinky[190]. Podmínkou pro uplatnění práva podat výpověď z jiných důvodů však je, že výpověď není podána v nevhodné době nebo k újmě ostatních společníků. Negativní podmínka je alternativní, a výpověď tedy nelze podat již při naplnění kterékoliv z nich. Zda byla výpověď podána v nevhodné době, se posoudí podle konkrétních okolností případu. Důvodová zpráva zmiňuje jako příklad nevhodné doby situaci, kdy před podáním výpovědi zemřel společník, na němž spočívalo hlavní břímě starosti o dosažení společného účelu. Představitelné jsou i další důvody (např. havárie ve společné provozovně atp.), mělo by jim však být vždy společné, že jsou pouze přechodné povahy a nemohou vylučovat právo podat výpověď dlouhodobě či dokonce trvale[191].

Výše uvedenými pravidly, vycházejícími s nepatrnými odchylkami z § 838 odst. 1 OZ 1964, se občanský zákoník snaží vyvážit dva protichůdné zájmy. Na jedné straně nelze společníka nutit setrvávat v tak osobním svazku, jako je společnost, pomine-li jeho vůle sdružit se za společným cílem (*animus societatis*), na druhé straně je však třeba vážit i zájem ostatních společníků na neochromení chodu společnosti. Je otázkou, nakolik si mohou

[186] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. května 2001, sp. zn. 29 Cdo 2439/2000.
[187] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2014, sp. zn. 33 Cdo 1727/2014.
[188] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. května 2001, sp. zn. 29 Cdo 2439/2000.
[189] Shodně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2706. ISBN 978-80-7400-653-1.
[190] HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1263. ISBN 978-80-7400-287-8.
[191] ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 367. ISBN 978-80-7478-630-3 a PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2706. ISBN 978-80-7400-653-1.

společníci upravit rovnováhu mezi těmito dvěma zájmy odchylně od zákonné úpravy. Je pravdou, že judikatura k předchozímu § 838 OZ 1964 nepřipouštěla možnost omezit právo společníka vypovědět společenskou smlouvu (minimálně při existenci vážných důvodů[192]), a to s poukazem na tehdejší dikci § 2 odst. 3 OZ 1964. Na druhou stranu, od doby přijetí tohoto rozhodnutí se poměrně výrazně změnilo kritérium určení kogentních a dispozitivních norem v soukromém právu (srov. § 1 odst. 2 OZ), přičemž není zřejmé, proč by za nynějšího stavu mělo být jakékoliv omezení tohoto práva v rozporu s dobrými mravy či veřejným pořádkem. Kloním se tedy spíše k závěru o dispozitivnosti ustanovení § 2739 OZ. To však samozřejmě nevylučuje použití korektivu dobrých mravů a veřejného pořádku v konkrétních a odůvodněných případech (např. pokud by společenská smlouva stanovila zjevně nepřiměřenou výpovědní dobu v řádu několika let[193] atp.). S ohledem na starší judikaturu by však společníci měli být spíše zdrženliví. Bezrozporným se však naproti tomu v odborné literatuře jeví, že si společníci mohou odchylně upravit modality výkonu práva vypovědět společenskou smlouvu[194].

3.10.2. Vyloučení ze společnosti

Dalším ze zákonem předvídaných způsobů zániku členství společníka na společnosti je jeho vyloučení. Obdobně jako v případě vystoupení, resp. výpovědi, dochází v tomto případě pouze k dílčímu zániku závazku ze společenské smlouvy, neboť zatímco vyloučenému společníkovi účast na společnosti zaniká, ostatní společníci zůstávají společenskou smlouvou i nadále vázáni. Na rozdíl od vystoupení však v tomto případě zaniká členství na společnosti nedobrovolně, proti vůli vyloučeného společníka, a to jednostranným právním jednáním jeho smluvních partnerů. Z toho vyplývá, že ačkoliv jde formálně o rozhodnutí, jímž se mění společenská smlouva (§ 2729 odst. 2 OZ), nevyžaduje se k jeho přijetí souhlas všech společníků. V opačném případě by totiž společník, o jehož vyloučení je rozhodováno, mohl přijetí tohoto rozhodnutí snadno zabránit, a právní úprava by tak pozbyla smyslu. V odborné literatuře však není shody na tom, zda je rozhodnutí o vyloučení společníka přijímáno jednomyslně všemi ostatními společníky[195], či zda postačí pouze prostá většina[196] společníků

[192] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2004, sp. zn. 29 Odo 1006/2002.
[193] ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 367. ISBN 978-80-7478-630-3 a PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2706. ISBN 978-80-7400-653-1.
[194] PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2705. ISBN 978-80-7400-653-1.
[195] ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 369. ISBN 978-80-7478-630-3 a PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2707. ISBN 978-80-7400-653-1.

podle § 2929 odst. 1 OZ. S ohledem na intenzitu zásahu tohoto rozhodnutí do právní sféry vyloučeného společníka se domnívám, že je třeba trvat na jednomyslném souhlasu všech ostatních společníků, nestanoví-li společenská smlouva jinak. Toto řešení volila i předchozí právní úprava obsažená v § 838 odst. 2 OZ 1964, přičemž z důvodové zprávy k zákonu nevyplývá úmysl zákonodárce na tomto principu (na rozdíl např. od výpovědních důvodů) něco měnit.

Zákon výslovně nestanoví formu rozhodnutí o vyloučení společníka. Nebude-li tedy požadavek na písemnou formu tohoto právního jednání obsažen ve společenské smlouvě, lze ho učinit i ústně (např. na schůzi společníků). Dokud však vyloučení nebude oznámeno vyloučenému společníkovi, nemůže nabýt účinnosti. Po obsahové stránce by rozhodnutí o vyloučení (vyjma obecných požadavků kladených na právní jednání) mělo především obsahovat vylíčení jednání (skutku), pro který je společník vylučován, a jeho podřazení pod některý z vylučovacích důvodů upravených zákonem nebo společenskou smlouvou. Přesná identifikace důvodu vyloučení je důležitá i z hlediska případného pozdějšího soudního přezkumu oprávněnosti vyloučení podle § 80 OSŘ, ve kterém se může vyloučený společník, či jiná osoba, která na tom osvědčí svůj naléhavý právní zájem, domáhat určení, že k vyloučení nedošlo, neboť nebyl naplněn vylučovací důvod. Rozhodnou-li se společníci vyloučit jednoho ze svých kontrahentů, měli by tak podle mého názoru učinit v přiměřené době poté, co se o naplnění vylučovacího důvodu dozvěděli. Vyloučení společníka po uplynutí nepřiměřeně dlouhé doby od okamžiku, kdy se ostatní společníci o naplnění vylučovacího důvodu dozvěděli, by v závislosti na konkrétních skutkových okolnostech případu mohlo být shledáno jako zneužití práva či výkon práva v rozporu s dobrými mravy[197].

Vyloučení společníka má povahu sankce[198] *sui generis* a tomu odpovídají i zákonem vymezené vylučovací důvody, při jejichž naplnění ostatní společníci mohou (ale nemusí) vyloučit jednoho ze svých kontrahentů.

3.10.2.1. Podstatné porušení společenské smlouvy společníkem

Prvním a nejobecnějším ze zákonem stanovených důvodů je podstatné porušení jedné z povinností stanovené společenskou smlouvou. Může se jednat např. o porušení zákazu škodit účelu společnosti (§ 2726 OZ), zákazu konkurence (§ 2727 OZ) či mnoho jiných

[196] HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1264. ISBN 978-80-7400-287-8.
[197] PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2707. ISBN 978-80-7400-653-1.
[198] ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 369. ISBN 978-80-7478-630-3.

povinností společníků. Zda byla splněna podmínka „podstatnosti“ porušení dané povinnosti bude třeba posuzovat vždy individuálně a s přihlédnutím ke skutkovým okolnostem případu, relevantní však bude patrně zejména délka trvání porušení, jeho intenzita, dopad na fungování společnosti a tak podobně.

3.10.2.2. Důvody spojené s úpadkem společníka

Společník může být ze společnosti vyloučen i v souvislosti s insolvenčním řízením vedeným proti jeho osobě. Podal-li na sebe společník insolvenční návrh sám, nebo přistoupil-li k němu, lze ho ze společnosti vyloučit ještě předtím, než insolvenční soud rozhodne o úpadku, neboť v takovém případě společník svou nepříznivou finanční situaci svým jednáním *de facto* sám potvrzuje. Jde-li naproti tomu o insolvenční návrh podaný třetí osobou, právní úprava posiluje ochranu společníka, ohledně něhož bylo insolvenční řízení zahájeno, a umožňuje ho vyloučit ze společnosti až po shledání jeho úpadku ze strany insolvenčního soudu.

3.10.2.3. Omezení svéprávnosti společníka k újmě společnosti

Druhý odstavec komentovaného ustanovení umožňuje vyloučit ze společnosti též společníka, jenž byl omezen na svéprávnosti soudem, to však pouze tehdy, je-li tento stav na újmu společnosti. Z podstaty věci vyplývá, že tento vylučovací důvod může být uplatněn u pouze u společníků-fyzických osob, neboť právnické osoby jsou dle teorie fikce nesvéprávné vždy, přičemž jejich vůli nahrazují členové orgánů těchto osob (§ 151 OZ).

3.10.2.4. Odmítnutí poskytnutí doplatku ke kmenovému jmění

Společník může být ze společnosti vyloučen i za podmínek § 2722 odst. 2 OZ, tj. odmítne-li zvýšit svůj příspěvek do společnosti, ačkoliv společného účelu společnosti nelze bez takového zvýšení dosáhnout.

Kromě výše uvedených zákonných důvodů může dle mého soudu společenská smlouva obsahovat i jiné než zákonem stanovené důvody pro vyloučení společníka[199] (např. zahájení exekučního řízení[200] proti společníkovi atp.). Společníci se však patrně nemohou dohodnout

[199] ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 344. ISBN 978-80-7478-630-3.
[200] PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2707. ISBN 978-80-7400-653-1.

na omezení či vyloučení zákonných vylučovacích důvodů[201], a to i ohledem na jejich sankční povahu. Taková úmluva by zřejmě byla shledána rozpornou s dobrými mravy a veřejným pořádkem (§ 1 odst. 2 OZ). To však nevylučuje, aby společenská smlouva obsahovala podrobnější pravidla týkající se uplatnění zákonných vylučovacích důvodů (způsob doručování oznámení o vyloučení atp.).

3.10.3. Zánik právní osobnosti společníka

Společnost je závazkem osobní povahy (§ 2725 OZ) a z toho důvodu smrtí společníka jeho členství ve společnosti zásadně nepřechází na dědice (§ 2742 OZ). V důsledku smrti společníka tedy dochází k částečnému zániku závazku ze společenské smlouvy ohledně zůstavitele, společenský poměr mezi ostatními společníky však zůstává nadále zachován. Výjimkou je situace, kdy měla společnost pouze dva členy, neboť v tom případě zaniká v důsledku smrti jednoho z nich logicky i samotná společnost, což výslovně stanoví § 2745 OZ. I když se však dědic zásadně nestává společníkem namísto zůstavitele, má právo na vypořádání podle § 2741 OZ, tj. má nárok na vyúčtování a vydání všeho, co zůstaviteli ke dni jeho smrti náleželo. Je-li dědiců více, vypořádají se mezi sebou dle výše dědických podílů[202].

Dědicovi společníka však nevznikají v souvislosti se smrtí zůstavitele pouze práva, ale i povinnosti. Přestože se totiž dědic nestává společníkem, přechází na něho celé jmění zůstavitele (pozůstalost), a to včetně dluhů vyplývajících z činnosti společnosti, z nichž se stává zavázán společně a nerozdílně s ostatními společníky[203]. Výjimkou jsou dluhy ze společné činnosti, které mají samy o sobě osobní povahu (např. provést pěvecké vystoupení v rámci určité kulturní akce) a které jsou z pozůstalosti vyjmuty na základě § 1475 odst. 2 OZ. Uplatní-li však dědic v rámci dědického řízení tzv. výhradu soupisu (§ 1706 OZ), je povinen hradit dluhy zůstavitele (včetně dluhů souvisejících se společností) pouze do výše ceny nabytého dědictví.

Pravidlo o zániku členství při smrti společníka je však dispozitivní. Společenská smlouva může dle § 2743 OZ stanovit, že práva a povinnosti ze společenské smlouvy přechází ze společníka na jeho dědice. Pokud má zůstavitel více dědiců, stanou se společníky všichni, a to

[201] ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 369. ISBN 978-80-7478-630-3.
[202] PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2709. ISBN 978-80-7400-653-1.
[203] HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1266. ISBN 978-80-7400-287-8 a PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2709. ISBN 978-80-7400-653-1.

v poměru jejich dědických podílů[204]. Ujednání zavazující dědice dědiců je však dle zákona nepřípustné.

V odborné literatuře není shody na tom, zda může sám dědic zabránit vstupu do společnosti odmítnutím dědictví. Prvorepubliková literatura k OZO[205] takovou možnost připouštěla, část publikovaných názorů ji však odmítá s argumentem, že § 2743 OZ je k právní úpravě dědictví speciální[206]. Jsem však názoru, že dědic může zabránit vstupu do společnosti namísto zůstavitele odmítnutím dědictví, a to z několika důvodů. Předně, dědicem je dle § 1475 odst. 3 OZ ten, komu na základě jednoho z dědických titulů náleží dědické právo (dědictví). Odmítne-li však dědic dědictví, dle § 1486 OZ se na něho hledí, „*jako by dědictví nikdy nenabyl*". Pokud tedy osoba povolaná jedním z dědických titulů dědictví odmítne, je otázkou, zda ji lze vůbec nadále považovat za „*dědice*" ve smyslu § 2743 OZ. Navíc, i pokud odhlédneme od formálně-právních argumentů, domnívám se, že dědic nemůže být k účasti na společnosti tímto způsobem nucen. Souhlas dědice s právním nástupnictvím do společnosti není předem vyžadován[207], a bylo by tak v rozporu se zásadou autonomie vůle, pokud by tomuto poměrně závažnému právnímu následku nemohl zabránit ani později. Pokud dědic dědictví neodmítne, stává se společníkem namísto zůstavitele. Přechází tak na něho všechna práva a povinnosti vyplývající ze společenského poměru, a to včetně solidární odpovědnosti za závazky ze společné činnosti vzniklé do okamžiku smrti zůstavitele.

Ačkoliv § 2742 OZ a § 2743 OZ upravují výslovně pouze právní následky smrti společníka-fyzické osoby, věcně se tato úprava podle mého názoru použije i na zánik společníka-právnické osoby bez likvidace. Dochází-li tedy v rámci přeměny k zániku společníka-právnické osoby, její právní nástupce se dle mého názoru nestává společníkem, ledaže by společenská smlouva takové právní nástupnictví výslovně připouštěla[208]. Opačný výklad těchto ustanovení by podle mého názoru vedl k neodůvodněnému zásahu do osobní

[204] HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1267. ISBN 978-80-7400-287-8 a PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2710. ISBN 978-80-7400-653-1.

[205] ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Codex Bohemia, 1998, s. 433. Díl V. ISBN 80-85963-79-5.

[206] HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1267. ISBN 978-80-7400-287-8 a PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2710. ISBN 978-80-7400-653-1.

[207] PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2710. ISBN 978-80-7400-653-1.

[208] Shodně ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 373. ISBN 978-80-7478-630-3, opačně HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1266. ISBN 978-80-7400-287-8

povahy společnosti (§ 2725 OZ), což je proti smyslu tohoto ustanovení. Obdobnou úpravu obsahuje ostatně i společnosti funkčně blízká veřejná obchodní společnost, ve které je přechod podílu na právního nástupce právnické osoby taktéž dispozitivně zakázán (srov. § 113 odst. 1 písm. d) ZOK).

Přispíval-li zůstavitel (či zaniklá právnická osoba) na dosažení společného účelu společnosti činností, která vyžaduje určité specifické schopnosti, kvalifikaci či veřejnoprávní oprávnění, kterého se dědici (či právnímu nástupci zaniklé právnické osoby) nedostává, může mu být snížena přiměřená část jeho podílu. S ohledem na skutečnost, že zákon zde umožňuje jednostranně zasáhnout do nabytých práv určité osoby proti její vůli, což je pro soukromé právo velmi výjimečné, měl by však být pojem „*část podílu*" vykládán velmi restriktivně. Souhlasím s tím, že tímto termínem je třeba rozumět pouze podíl na zisku, ztrátě a majetku nabytém za trvání společnosti po zániku právní osobnosti původního společníka, neboť to jsou jediné hodnoty, které mohou být ovlivněny sníženou způsobilostí nového společníka přispívat k dosažení společného účelu[209]. Právnímu nástupci však nelze ubírat z podílu na kmenovém jmění, jakož i zisku a majetku nabytém do okamžiku zániku právní osobnosti jeho předchůdce, neboť na ty nemá změna v jeho schopnostech žádný vliv. Opačný výklad, který by rozšiřoval možnost jednostranného omezení práv nového společníka nad rámec legitimního účelu, které toto pravidlo sleduje, by vzbuzoval vážné pochybnosti o jeho ústavní konformnosti[210] s ohledem na čl. 11 Listiny základních práv a svobod[211]. Z tohoto důvodu se též domnívám, že rozhodnutí o přiměřeném snížení části podílu nového společníka musí být schváleno všemi ostatními společníky[212], a nikoliv pouze většinou[213].

[209] PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2710. ISBN 978-80-7400-653-1.
[210] V podrobnostech srov. ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 374. ISBN 978-80-7478-630-3.
[211] Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.
[212] Shodně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2710. ISBN 978-80-7400-653-1.
[213] SEDLÁČEK, David In: HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1267. ISBN 978-80-7400-287-8 uvádí (byť nejistě), že rozhodnutí o přiměřeném snížení podílu nového společníka bude patrně přijímáno pouze většinou společníků dle § 2729 odst. 1, dodává však, že „*pokud společenská smlouva stanovila podíly jednotlivých společníků, bude toto rozhodnutí znamenat změnu společenské smlouvy*". Domnívám se však, že jde o rozhodnutí, jímž se mění společenská smlouva (§ 2729 odst. 2), a to ať už společenská smlouva tyto podíly výslovně stanoví, či zda se v tomto ohledu uplatní dispozitivní zákonná pravidla inkorporovaná do obsahu společenské smlouvy.

3.10.4. Vypořádání při zániku členství společníka

Dojde-li k zániku členství jednoho ze společníků, vzniká této osobě i všem ostatním společníkům podle § 2741 OZ vzájemné právo na vypořádání majetku a dluhů spojených se zaniklou účastí na společnosti. Tuto situaci je však třeba odlišit od úplného zániku společnosti dle § 2744 OZ, u kterého je vypořádání upraveno v § 2746 OZ.

Účastníkem vypořádání je zásadně společník, jehož členství zaniklo, a dále všichni ostatní společníci. Pokud zanikla účast společníka v důsledku jeho smrti (u fyzické osoby), či zániku bez likvidace (u právnické osoby), přecházejí práva a povinnosti spojené s vypořádáním na právní nástupce společníka dle § 2742 OZ. Majetkové vypořádání je vnitřní záležitostí společníků, která se nijak nedotýká solidární odpovědnosti společníka za dluhy vzniklé před zánikem jeho členství ve společnosti. Z tohoto důvodu se domnívám, že společníci se v rámci obecných limitů dispozitivnosti (§ 1 odst. 2 OZ) mohou dohodnout i na jiných než zákonem předvídaných principech vzájemného vypořádání[214]. Obzvláště u společností založených za výdělečným účelem může být např. praktické stanovit, že i podíl na vkladech ve spoluvlastnictví se vypořádává vyplacením peněžité náhrady, neboť v takovém případě bude lépe chráněna tzv. *going-concern* hodnota společné činnosti společníků. Společenská smlouva může bezpochyby také blíže upravit modality výkonu práva na vypořádání, které zákon opomíjí, zejména stanovit lhůtu, ve které je třeba vypořádání provést. Neučiní-li tak, uplatní se lhůta bez zbytečného odkladu podle § 1958 odst. 2 OZ[215].

V rámci vypořádání majetku (aktiv) náležejících společníkovi, jehož členství zaniklo, je třeba rozlišit následující skupiny majetku:

3.10.4.1. Vypořádání vkladů ve výlučném vlastnictví společníka

První skupinou majetku, která „*náleží*“ společníkovi, jehož účast na společnosti zanikla, jsou jím vnesené vklady, které se dle § 2719 odst. 2 OZ nestaly spoluvlastnictvím ostatních společníků. Tyto vklady, tj. nezastupitelné či nezužitkovatelné věci, které nebyly oceněny penězi, se vrací zpět společníkovi (popř. jeho právnímu nástupci)[216]. Ostatním společníkům v této souvislosti zaniká právo požívání či užívání těchto věcí, ledaže se domluví na jejich nájmu či pachtu. Společníkovi, jehož účast na společnosti zanikla, však nevzniká právo na

[214] Shodně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2708. ISBN 978-80-7400-653-1, opačně (bez podrobnější argumentace) ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 371. ISBN 978-80-7478-630-3.
[215] ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 371. ISBN 978-80-7478-630-3.
[216] HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1265. ISBN 978-80-7400-287-8.

náhradu za opotřebení jím vložených věcí, ledaže by tak výslovně stanovila společenská smlouva. Toto řešení vychází z ekonomické úvahy, že užívání (a s ním spojené opotřebení) vkladů se promítá v celkových hospodářských výsledcích společnosti, na kterých společník participuje již prostřednictvím podílu na zisku a majetku nabytém za trvání společnosti. Ze stejného důvodu nenáleží společníkovi dle mého názoru právo na náhradu ani tehdy, došlo-li k nezaviněnému zničení jeho vkladu v rámci činnosti společnosti.

3.10.4.2. Vypořádání vkladů ve spoluvlastnictví společníka

Druhou skupinou majetku jsou vklady, ke kterým vzniklo společníkovi spoluvlastnické právo. Dle § 2719 odst. 1 OZ se peníze, věci určené podle druhu, zužitkovatelné věci, jakož i jiné penězi oceněné věci vložené do společnosti stávají spoluvlastnictvím všech společníků, kteří jimi přispěli. S ohledem na povahu těchto věcí (především peněz a zužitkovatelných věcí) řada z nich patrně nebude předmětem vypořádání již proto, že dříve zaniknou zužitkováním či spotřebováním, resp. ekonomicky řečeno jejich „směnou" za majetek nabytý za dobu trvání společnosti. Pokud však tyto vklady, resp. s nimi spojené spoluvlastnické právo přetrvá, bude třeba ho vypořádat v souladu s obecnými pravidly o vypořádání spoluvlastnictví. Z těchto ustanovení podle mého názoru nevyplývá, že by vklady musely být vždy poskytnuty společníkovi, který je do společnosti původně vnesl[217], a společníci se tedy patrně mohou dohodnout i na jiném způsobu vypořádání spoluvlastnictví (§ 1141 odst. 2 OZ). Nedohodnou-li se společníci, rozhodne o způsobu vypořádání spoluvlastnictví soud na návrh kteréhokoliv z nich (§ 1143 OZ).

3.10.4.3. Vypořádání majetku získaného společnou činností

Třetí skupinou je majetek získaný za dobu trvání společnosti společnou činností společníků. Oproti výše uvedeným skupinám majetku se spoluvlastnický podíl společníka na majetku nabytém společnou činností vypořádává peněžitou náhradou. Výši peněžité náhrady je třeba vypočítat k rozhodnému dni vypořádání na základě jeho skutečné hodnoty[218], konkrétní metodiku ocenění je vhodné stanovit přímo ve společenské smlouvě. Vyplacením odpovídající peněžité náhrady spoluvlastnické právo společníka k tomuto majetku ze zákona zaniká[219].

---

[217] PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2708. ISBN 978-80-7400-653-1.
[218] ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 372. ISBN 978-80-7478-630-3.
[219] SEDLÁČEK, David In: HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1265. ISBN 978-

Pro úplnost je třeba dodat, že v důsledku zániku členství společníka je třeba vypořádat nejen aktiva, ale pasiva spojená s jeho účastí. Dluhy společníka vůči ostatním členům společnosti budou zpravidla započteny vůči jeho nároku na peněžitou náhradu za majetek získaný za dobu trvání společnosti, mohou však být vypořádány i v rámci *ad hoc* dohody zahrnující vzdání se práva ostatních společníků na uhrazení těchto dluhů výměnou za vzdání se práva společníka na vypořádání některých jeho vkladů do společnosti. Převýší-li dluhy společníka jeho nároky, domnívám se, že dotčený společník by měl ostatním rozdíl vyrovnat.

3.11. Zánik společnosti

3.11.1. Důvody zániku společnosti

Zánikem (rozpuštěním) společnosti rozumíme úplný zánik závazku ze společenské smlouvy ohledně všech společníků. Tuto situaci je třeba odlišit od pouhého zániku členství na společnosti (srov. předchozí podkapitolu), kdy dochází pouze k dílčímu zániku závazku ze společenské smlouvy ohledně určitého společníka. Důvody zániku společnosti upravuje § 2744 OZ ve spojení s § 2745 OZ, obdobně jako v případě zániku členství však dle mého názoru není vyloučena ani aplikace obecné úpravy zániku závazků dle § 1908 a násl. OZ.

Společnost zaniká především tehdy, domluví-li se na tom jednomyslně všichni společníci dle § 2729 odst. 2 OZ. Nevyžaduje-li společenská smlouva výslovně písemnou formu pro takovou dohodu, lze ji učinit i ústně (§ 564 OZ), z praktických důvodů lze však pochopitelně písemnou formu doporučit. Mezi další důvody zániku společnosti patří naplnění podmínek obsažených ve společenské smlouvě, uplynutí doby, na kterou byla společnost ujednána, či dosažení jejího účelu. Z funkčního hlediska jde vlastně o rozvazovací podmínky závazku ze společenské smlouvy. Vymezení účelu společnosti je obligatorní náležitostí společenské smlouvy, je však pouze na společnících, zda tento účel vymezí jako dosažení určitého konkrétního a jasně definovaného cíle, nebo jako v zásadě trvalou činnost směřující k jeho naplnění. Doložení času a stanovení dodatečných rozvazovacích podmínek jsou zcela fakultativními náležitostmi společenské smlouvy, neboť společnost může být založena i na dobu neurčitou a bez jakýchkoliv podmínek tohoto druhu. Rozhodnou-li se však společníci těchto ujednání aktivně využít, a limitovat tak vědomě *ex ante* trvání společnosti, je třeba věnovat značnou pozornost jejich formulaci. Naplněním těchto podmínek totiž společnost

---

80-7400-287-8 v tomto smyslu konstatuje, že se v podstatě jedná o „*zákonný způsob vypořádání spoluvlastnictví k tomuto majetku*“. V poměrech § 839 OZ 1964 shodně FIALA, Josef, Milan KINDL, ed. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 1538. ISBN 978-80-7357-395-9.

zanikne bez dalšího, tj. bez nutnosti jakéhokoliv potvrzení tohoto stavu ze strany společníků. Chtějí-li však společníci po naplnění těchto důvodů ve společné činnosti nadále pokračovat, mohou vždy uzavřít novou společenskou smlouvu. K tomu může podle mého názoru dojít i tacitně, pokud budou nadále pokračovat ve společné činnosti nehledě na naplnění důvodu zániku společnosti[220].

Společnost zaniká i tehdy, stane-li se účel společnosti nemožným. K tomu může dojít např. u stavební společnosti založené za účelem účasti ve výběrovém řízení, které bylo později zrušeno. Mimoto zaniká společnost i tehdy, klesne-li počet členů společnosti pod dva. Jsou-li oproti tomu ve společnosti stále alespoň dva členové, zákon stanoví v § 2745 OZ vyvratitelnou právní domněnku, že tito společníci mají zájem ve společnosti pokračovat i přes zánik členství některého z jejich smluvních partnerů. Tuto domněnku však mohou společníci vyvrátit *ex ante* ujednáním ve společenské smlouvě, anebo *ex post* uzavřením dohody o zrušení závazku ze společenské smlouvy.

3.11.2. Právní následky zániku společnosti

Rozpuštěním (zánikem) společnosti vzniká všem společníkům právo vypořádání majetku souvisejícího s činností společnosti a předložení vyúčtování.

Prostřednictvím vyúčtování získávají společníci přehled o majetkových poměrech společnosti ke dni jejího zániku, což jim umožňuje učinit informované rozhodnutí o způsobu vypořádání své účasti na společnosti. Povinnost vypracovat vyúčtování dopadá dle zákona na správce. Nebyla-li taková osoba společníky jmenována, vypracuje vyúčtování ten ze společníků, do jehož působnosti tento úkol spadá z hlediska dohodnutého rozdělení působnosti při správě společných záležitostí dle § 2730 OZ. Neexistuje-li mezi společníky ani taková dohoda, obstarají společníci vyúčtování společně či za pomoci jimi zvolených odborných poradců[221]. Z povinnosti loajality dle mého názoru vyplývá, že společníci jsou povinni poskytnout zpracovateli vyúčtování jakoukoliv rozumně požadovanou součinnost k tomuto úkolu. Zvláště byla-li společnost založena za výdělečným (podnikatelským) účelem, nebude neobvyklé, pokud někteří ze společníků budou v rámci tohoto procesu nuceni

[220] Ke stejnému závěru dospěla i prvorepubliková doktrína k § 1205 OZO, která je do jisté míry inspiračním zdrojem komentovaného ustanovení. Srov. ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Codex Bohemia, 1998, s. 429. Díl V. ISBN 80-85963-79-5.
[221] Shodně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2711. ISBN 978-80-7400-653-1.

vypracovat účetní závěrku[222]. V tomto ohledu se může ukázat nedostatečnou dvouměsíční lhůta k vypracování vyúčtování. Společníkům je však ponecháno na vůli tuto lhůtu dohodou prodloužit, či navázat počátek jejího běhu na jinou právní skutečnost, než je zánik společnosti. Z obsahového hlediska musí závěrečné vyúčtování dle mého názoru naplňovat alespoň náležitosti ročního vyúčtování vyhotovovaného dle § 2734 OZ[223].

Druhým ze zákonem stanovených právních následků zániku závazku ze společenské smlouvy je vznik práva každého ze společníků požadovat vypořádání majetkových poměrů společnosti. S výjimkou majetku nabytého za trvání společnosti jsou principy této právní úpravy totožné jako u vypořádání zaniklého členství na společnosti dle § 2741 OZ.

Vklady v individuálním vlastnictví (§ 2719 odst. 2 OZ) se vydají společníkům, kterým náleží, přičemž ostatním společníkům zaniká právo požívání či užívání těchto věcí. Předmětem vypořádání budou i vklady, ke kterým společníkům vzniklo spoluvlastnické právo dle § 2719 odst. 1 OZ. Jak však potvrzuje judikatura k § 841 OZ 1964, která se dle mého názoru prosadí v i poměrech komentovaného ustanovení, společníci mají právo, a nikoliv povinnost provést vypořádání majetku ve spoluvlastnictví[224]. Není tedy vyloučeno, že i po zániku společnosti dojde k přetrvání spoluvlastnictví k části nebo celku sdruženého majetku. Je-li však právo na vypořádání některým ze společníků uplatněno, postupuje se podle ustanovení o vypořádání spoluvlastnictví. Z těchto ustanovení podle mého názoru nevyplývá, že by vklady ve spoluvlastnictví musely být vždy poskytnuty společníkovi, který je do společnosti původně vnesl[225], a společníci se tedy mohou dohodnout i na jiném způsobu vypořádání spoluvlastnictví (srov. § 1141 odst. 2 OZ). Obdobně jako u zániku členství platí, že nedohodnou-li se na vypořádání spoluvlastnictví společníci, rozhodne o něm na návrh kteréhokoliv z nich soud (§ 1143 OZ).

K rozdílu oproti vypořádání zaniklého členství však dochází u spoluvlastnických podílů na majetku získaném za trvání společnosti. Právní úprava zde již nepočítá s poskytováním peněžní náhrady, neboť se zánikem společnosti se stává bezpředmětným i zájem na udržení této části společného majetku pohromadě. Tento majetek se tedy vypořádá obdobně jako

[222] ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 376. ISBN 978-80-7478-630-3.
[223] HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1269. ISBN 978-80-7400-287-8
[224] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2001, sp. zn. 29 Odo 93/2001. Srov. též FALDYNA, František. Smlouva o sdružení ve světle nejnovější judikatury Nejvyššího soudu. *Právo a podnikání*. 2002, (7–8).
[225] Shodně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2713. ISBN 978-80-7400-653-1, opačně však (zřejmě) ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 377. ISBN 978-80-7478-630-3.

vnesené vklady, s ohledem na potenciálně rozdílnou výši spoluvlastnických podílů společníků je však k oběma skupinám majetku třeba přistupovat odděleně.

Přestože se § 2746 OZ (na rozdíl od § 2741 OZ) nezmiňuje v souvislosti se zánikem společnosti o vypořádání dluhů společníků vůči sobě navzájem, lze předpokládat, že pravidelnou součástí dohody společníků o vypořádání majetkových poměrů společnosti bude i započtení jejich vzájemných přetrvávajících pohledávek a případné doplacení rozdílu mezi těmito pohledávkami. Vypořádání vzájemných dluhů mezi společníky je však třeba odlišit od společných dluhů společníků vůči třetím osobám. Zde se v zásadě nic nemění, neboť třetí osoby jsou i nadále chráněny společnou a nerozdílnou odpovědností[226] společníků za dluhy ze společné činnosti dle § 2736 OZ. I s ohledem na skutečnost, že vypořádání mezi společníky se právní sféry třetích osob v zásadě nedotýká, se domnívám, že právní úprava je v tomto ohledu dispozitivní, a společníci se tak v rámci obecných limitů autonomie vůle (§ 1 odst. 2 OZ) mohou dohodnout i na jiných než zákonem stanovených pravidlech vyúčtování a vypořádání činnosti společnosti[227].

[226] Zánik společnosti neovlivňuje podle mého názoru ani právní poměr společníků ke společným pohledávkám vzniklým za dobu trvání společnosti, tj. dochází k zachování nejen dlužnické, ale i věřitelské solidarity společníků. Srov. LOKAJÍČEK, Jan In: PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2712. ISBN 978-80-7400-653-1 a tam citovanou judikaturu.

[227] Shodně PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017, s. 2712. ISBN 978-80-7400-653-1, opačně ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 376. ISBN 978-80-7478-630-3.

Závěr

Cílem mé práce bylo představit nejen aktuální pozitivněprávní úpravu society v českém právu, ale poukázat i na širší historické a teoretické souvislosti tohoto právního institutu. Domnívám se, že provedená analýza jasně dokazuje, že i přes některá omezení inherentní tomuto smluvnímu typu, jde nadále o nanejvýše životaschopný nástroj dobrovolného sdružování osob. Dle mého názoru by bylo chybou snažit se fungování society více institucionalizovat a přibližovat ji tak soukromoprávním korporacím disponujícím právní osobností. Smluvní základ a obligačněprávní účinky society nejsou pouze úlitbou tradičním římskoprávním východiskům tohoto právního institutu, ale mohou představovat pro mnoho jejích členů hodnotu samu o sobě. Oproti jiným asociačním útvarům soukromého práva poskytuje societa svým členům značnou míru flexibility v uspořádání vnitřních vztahů a nenutí je existenci tohoto sdružení nikde úředním způsobem evidovat či registrovat. Navíc, všechny právnické osoby členského typu jsou v českém právu partikulární, tj. více či méně omezují své zakladatele v tom, jakého účelu mají pod zvolenou právní formou dosahovat. Societa je však zcela univerzálním nástrojem sdružení osob, která své členy v tomto směru nijak neomezuje.

Z tohoto úhlu pohledu je třeba spíše ocenit, že v rámci rekodifikace soukromého práva nedošlo k žádným skutečně zásadním změnám v právní úpravě society. Po stránce jazykové sice došlo k určitému posunu, neboť stručné a výstižné formulace Viktora Knappa (autora tzv. komplexní novely OZ 1964) nahradila o mnoho „košatější“ ustanovení vycházející z 200 let starého textu obecného zákoníku občanského, klíčové principy fungování society však zůstaly prakticky beze změny. Právní úprava society se sice stala podrobnější a více kazuistickou, na druhou stranu je však třeba připomenout, že to byla právě značná „kusost“ úpravy smlouvy o sdružení, kterou mnoho autorů předchozímu kodexu vyčítalo. V mnoha ohledech byly navíc do pozitivního práva znovu zavedeny téměř zapomenuté varianty society (jako je např. *societas omnium bonorum* upravená v § 2718 OZ), což v jistém ohledu představuje návrat ke kořenům (*ad fontes*) tohoto institutu vůbec.

To však samozřejmě neznamená, že právní úprava society v současném občanském zákoníku není prosta chyb. *De lege ferenda* by jistě bylo vhodné opravit minimálně zjevné chyby obsažené v zákoně, jako je např. zmínka o „*podnikateli*“ v poslední větě § 2727 odst. 2 OZ, neboť z kontextu tohoto ustanovení je zjevné, že jím jsou myšleni „*ostatní společníci*“. S výjimkou korekcí zjevných chyb bych však plédoval spíše za zdrženlivost při změnách právní úpravy. Byť z provedené pozitivněprávní analýzy society vyplynuly mnohé

výkladové otázky, na nichž nepanuje v odborné literatuře shoda, domnívám se, že je účelnější ponechat jejich definitivní „rozhřešení“ spíše na soudní praxi. Ustanovení o *společnosti* totiž dle mého názoru nelze vnímat jako izolovanou sadu pravidel, ale je třeba na ně pohlížet komplexně a v souladu s novými východisky celé rekodifikace soukromého práva. Až v návaznosti na judikatorní zpřesnění obsahu zásad, na kterých „nové“ soukromé právo spočívá (a to zejména limitů zásady autonomie vůle dle § 1 odst. 2 OZ), bude dle mého názoru možné definitivně zodpovědět i řadu konkrétních výkladových problémů identifikovaných výše.

Jak vyplývá z třetí kapitoly této práce, já osobně se kloním spíše k liberálnímu výkladu právní úpravy tohoto smluvního typu. Protože societa na rozdíl od soukromoprávních korporací nedisponuje beneficiem právní osobnosti, není dle mého názoru třeba v takové míře chránit legitimní očekávání třetích osob ohledně způsobu fungování tohoto ryze smluvního asociačního útvaru. S výjimkou několika málo ustanovení týkajících se samotné podstaty závazku ze společnosti (vymezení podstatných náležitostí, loajalita společníků ke společnému účelu, jejích solidarita ve vztahu ke společným závazkům atp.) se tedy domnívám, že je to především vůle společníků samotných, která by nám měla být zákonem. To dle mého názoru konvenuje obecným charakteristikám society jako neformálního, univerzálního a flexibilního nástroje sdružování osob. Societa by tedy měla být především tím, na čem se její členové shodnou, že by měla být. Tím však pochopitelně není vyloučeno uplatnění obecných ekvitních principů soukromého práva, jako je ochrana dobrých mravů a veřejného pořádku (§ 1 odst. 2 OZ), povinnost poctivého jednání (§ 6 OZ) a zákaz zjevného zneužití práva (§ 8 OZ).

Domnívám se, že přidržíme-li se při výkladu právní úpravy výše uvedených principů, má societa i nadále čím oslovovat své potencionální „uživatele“. Jako asociační útvar *smluvního* typu dává svým členům větší míru vnitřní autonomie, než *institucionalizované* soukromoprávní korporace, což může vyvážit některé její nevýhody plynoucí z absence právní osobnosti. Navíc, bezformální povaha society umožňuje aplikovat její právní režim i na vztahy mezi osobami zakládajícími jinou soukromoprávní korporaci, nedošlo-li ještě k jejímu vzniku (srov. § 227 OZ), což jsou situace, které by právo jinak řešilo pouze s nepoměrnými obtížemi. Societa tedy není reliktem minulosti, ale čeká ji dle mého názoru ještě dlouhá budoucnost. Je pouze na nás právnících, aby se jejím prostřednictvím dařilo lidem ještě lépe vzájemně spolupracovat při naplňování svých snů a cílů.

Seznam zkratek

AdvZ:	Zákon č. č. 85/1996 Sb., o advokacii
HS:	Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník
ObchZ:	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
OSŘ:	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ:	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OZ 1937:	Vládní návrh československého občanského zákoníku z roku 1937
OZ 1950:	Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník
OZ 1964:	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění zákona č. 509/1991 Sb.
OZO:	Císařský patent č. 946/1811 Sb.z.s., obecný občanský zákoník
ZMO:	Zákon č. 101/1963 Sb., zákoník mezinárodního obchodu
ZOK:	Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

ANKUM, Hans. Societas Omnium Bonorum and Dos in Classical Roman Law. *Israel Law Review*. 1995, **29**(1–2), 105–129. ISSN 0021-2237, 2047-9336.

BLAHO, Peter a Michal SKŘEJPEK. *Iustiniani institutiones : Justiniánské instituce*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1749-7.

BUBELOVÁ, Kamila. Společenská smlouva po smrti společníka podle římského práva. *Acta Iuridica Olomucensis*. 2009, **IV**(6), 271–276. ISSN 1801-0288.

ČERNOHLÁVEK, Josef. Smlouva o sdružení. *Právní rádce*. 1994, (3).

DAUBE, David. Societas as Consensual Contract. *The Cambridge Law Journal*. 1938, **6**(3), 381–403. ISSN 0008-1973, 1469-2139.

DIDIER, Paul. Brèves notes sur le contrat-organisation. In: *L'avenir du droit. Mélanges en l'honneur de François Terré*. Dalloz. 1999. ISBN 978-2-247-03642-4.

DVOŘÁK, Tomáš. *Osobní obchodní společnosti*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-383-6.

ELIÁŠ, Karel, ed. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-687-7.

FALDYNA, František. Smlouva o sdružení ve světle nejnovější judikatury Nejvyššího soudu. *Právo a podnikání*. 2002, (7–8).

FIALA, Josef a Milan KINDL, ed. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-395-9.

GOFF, Jacques Le. *Marchands et banquiers du Moyen Age*. Paris: Quadrige/PUF, 2011. ISBN 978-2-13-058585-5.

HANSMANN, Henry, Reinier KRAAKMAN a Richard SQUIRE. Law and the Rise of the Firm. *Harvard Law Review*. 2006, 1333–1403. ISSN 1045-6333.

HÜBNER, Rudolf. *A history of Germanic private law*. Union, N.J: Lawbook Exchange, 2000. ISBN 1-58477-065-1.

HULMÁK, Milan, Václav BEDNÁŘ a Petr BEZOUŠKA. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8.

KINCL, Jaromír, Valentin URFUS a Michal SKŘEJPEK. *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1.

LEQUETTE, Suzanne. *Le contrat-coopération: contribution à la théorie générale du contrat*. Paris: Economica, 2012. Recherches juridiques. ISBN 978-2-7178-6154-9.

MELIS, A. P. a D. SEMMANN. How is human cooperation different? *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*. 2010, **365**(1553), 2663–2674. ISSN 0962-8436, 1471-2970.

MOUSOURAKIS, George. *Fundamentals of Roman private law*. Heidelberg ; New York: Springer, 2012. ISBN 978-3-642-29310-8.

PELIKÁNOVÁ, Irena a Stanislava ČERNÁ, ed. *Obchodní právo 2*. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-149-8.

PETROV, Jan, Michal VÝTISK a Vladimír BERAN. *Občanský zákoník: komentář*. 2017. ISBN 978-80-7400-653-1.

PILÍK, Václav a Karolina VÁVROVÁ. Nad „Zvláštními ustanoveními o společenství jmění“ v občanském zákoníku. *Soukromé právo*. 2016, (10). ISSN ISSN 2533-4239.

RANDAZZO, Salvo. The Nature of Partnership in Roman Law. *Australian Journal of Legal History*. 2005, **9**(1), 119–129. ISSN 1323-1391.

ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Codex Bohemia, 1998. Díl V. ISBN 80-85963-79-5.

ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Josef FIALA. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-630-3.

ŠVESTKA, Jiří, Jiří SPÁČIL, Marta ŠKÁROVÁ a Milan HULMÁK, ed. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-108-6.

ZIMMERMANN, Reinhard. *The Law of Obligations*. Oxford: Clarendon Press, 1996. ISBN 0-19-876426-X.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Digesta seu Pandectae, dostupné na http://www.thelatinlibrary.com/justinian.html

3. Seznam použitých právních předpisů

Císařský patent č. 946/1811 Sb.z.s., obecný občanský zákoník

Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Vládní návrh československého občanského zákoníku z roku 1937

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 101/1963 Sb., zákoník mezinárodního obchodu

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník

Zákon č. 138/1970 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení hospodářského zákoníku

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Zákon č. č. 85/1996 Sb., o advokacii

Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech

Zákonné opatření Senátu č. 254/2016 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí

4. Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 190/15

Rozsudek Cour de Cassation, sp. zn. Cass. 1re Civ., 14 janv. 2003

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 4. 1993, sp. zn. 6 A 14/93

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 1991, sp. zn. 7 Cz 13/91

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 1995, sp. zn. Odon 30/94/Fa

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2001, sp. zn. 29 Cdo 2439/2000

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2001, sp. zn. 29 Odo 93/2001

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2002, sp. zn. 29 Odo 146/2001

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2003, sp. zn. 29 Odo 83/2001

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2004, sp. zn. 32 Odo 362/2003

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2004, sp. zn. 33 Odo 139/2002

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2006, sp. zn. 29 Odo 1578/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2006, sp. zn. 33 Odo 1376/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 6. 2007, sp. zn. 21 Cdo 612/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2007, sp. zn. 29 Odo 968/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4942/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 9. 2011, sp. zn. 28 Cdo 1580/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1727/2014

5. Seznam ostatních zdrojů

Důvodová zpráva k zákonu č. 141/1950 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 509/1991 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb.

Abstrakt

Societa

Cílem této rigorózní práce je nabídnout čtenářům komplexní pohled na societu jako smluvní nástroj sdružování osob za společným cílem. Pozornost je věnována nejen pozitivněprávní úpravě society v současném právu, ale i historickým východiskům tohoto svébytného právního institutu a jeho odlišení od jiných asociačních útvarů soukromého práva, především pak od soukromoprávních korporací. Práce je rozdělena na úvod, tři hlavní kapitoly a závěr.

První kapitola nastiňuje vývoj society v právních dějinách. Od svých prvopočátků souvisejících patrně se společenstvím bratří hospodařících po smrti otce na společném statku (*consortium*) se societa v období klasického římského práva vyvinula v konsenzuální kontrakt používaný především pro obchodní účely (*societas quaestus*). Ve středověku vyrostla na základech society její vývojová adaptace – *compagnia* – která přispěla k prudkému rozvoji námořního obchodu v italských městských státech. Ke znovuobjevení society pak došlo v období velkých kodifikací 19. století, z nichž největší vliv na české právní myšlení měl bezpochyby obecný zákoník občanský z roku 1811. V podrobnostech je pojednáno i o pohnutých osudem society v období komunistického práva a jejímu vzestupu po změně společenských a hospodářských poměrů v roce 1989.

Druhá kapitola se pokouší o teoretické ukotvení society v systému českého soukromého práva a její odlišení od vybraných soukromoprávních korporací. Jsou analyzovány charakteristické rysy society, její specifické postavení v rámci smluvního práva a výhody a nevýhody sdružování osob v této formě.

Třetí kapitola se věnuje pozitivněprávní úpravě society v současném právu, tj. společnosti dle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. Po vymezení podstatných náležitostí tohoto smluvního typu se výklad věnuje především vzniku a zániku členství na společnosti, příspěvkům společníků na společný účel, pravidlům správy vnitřních záležitostí společnosti a jednání kolektivu smluvních stran jménem společnosti. Zvláštní pozornost je věnována otázce kogentnosti a dispozitivnosti některých ustanovení občanského zákoníku o společnosti.

Závěr této práce se pokouší o syntézu provedených dílčích analýz a stanovuje výzvy při výkladu pozitivního práva na pozadí získaných historických a teoretických znalostí o societě.

Klíčová slova: Societa, Společnost, Společenská smlouva

Summary

Partnership

The purpose of this rigorosum thesis is to offer a comprehensive view of partnership as a purely contractual arrangement which allow its members to cooperate in order to advance their mutual interests. Partnership is thus analyzed not only as a concept regulated by positive law but also from the historical and theoretical point of view. The thesis is composed of an introduction, three main chapters and a conclusion.

The first chapter outlines the historical foundations of partnership. From the community of brothers running the family estate after the death of their father (*consortium*) partnership evolved into a consensual contract of the classical Roman law which was used mainly for commercial purposes (*societas quaestus*). In the middle ages, partnership was further developed into *compagnia*, which substantially enhanced the maritime business operations in Italian city states. In the 19th century, Roman-law partnership was "re-invented" by large codifications of private law, of which the most important in the Czech lands was the General Civil Code from 1811. Finally, this chapter analyzes in detail the troubled history of partnership under the communist regime and its rise after the socio-economic conditions changed in 1989.

The second chapter deals with the theoretical aspects of partnership in Czech law and tries to differentiate it from private law corporations. Distinctive traits of partnership, its particular position within a contract and the law, and its advantages and disadvantages are analyzed as well.

The third chapter discusses the regulation of partnership in positive law, i.e. the relevant provisions of Act No. 89/2012 Coll., the Civil Code. After defining the essential requisites of this contractual arrangement, this chapter looks at the conditions of membership, contributions of its members, rules of administration and the manner in which the partners act vis-à-vis third parties. Particular attention is given to distinguishing mandatory and non-mandatory rules governing partnership.

The conclusion aims to synthesise the outcome of the previous chapters and argues that the relevant provisions governing partnership in positive law should be interpreted in accordance with the historical and theoretical roots of this legal concept.

Keywords: Societas, Partnership, Partnership Agreement